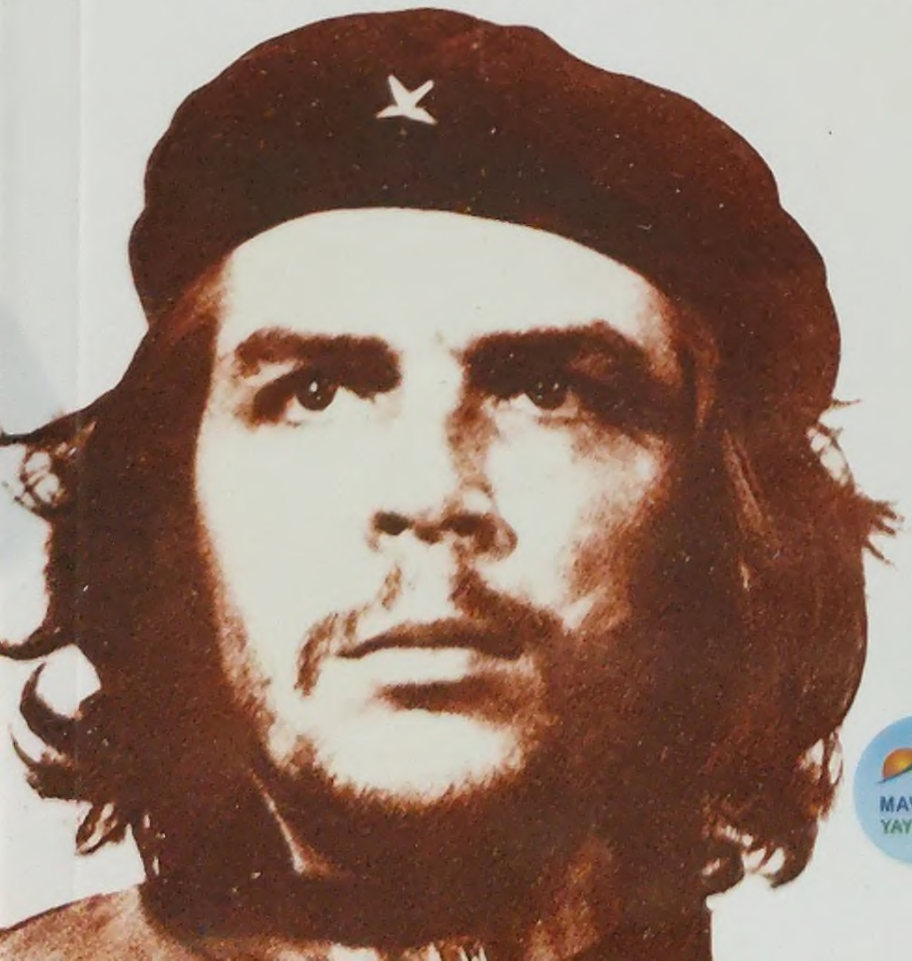
BİR DEVRİMCİ BAŞKASINA ATILAN TOKADI
KENDİ YÜZÜNDE HİSSEDENDİR

CHE

ERNESTO CHE GUEVARA

MAVİÇATI YAYINLARI

2. Basım

CHE GUEVARA

MAVİÇATI
YAYINLARI

MAVİÇATI
YAYINLARI

CHE GUEVARA

© Maviçatı Yayınları, 2018

İstanbul, 2018

İkinci Basım: Mart 2018 (3000 adet)

ISBN: 978-605-9583-14-5

Sertifika No: 32399

Genel Yayın Yönetmeni: Ömer Doğan
Editör: Ahmet Seyrek
Çeviren: Gamze Alparslan
Kapak Tasarım: Yunus Karaaslan
Sayfa Tasarım: Bilal Şenel
Baskı-Cilt: Melisa Matbaası
Çifte Havuzlar Yolu Acar Sitesi No:4
Davutpaşa/İstanbul Tel: 0212 674 97 23
Sertifika No: 12088

© Bütün yayın hakları Maviçatı Yayınları'na aittir. İzinsiz basılamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

ERDOĞAN KİTAP DAĞ. PAZ. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Sertifika No: 30038
Çobançesme Mah. Mithatpaşa Cad.
Çelik Sokak No: 10/A
Bahçelievler - İstanbul
212 515 05 55-18 55
http://www.mavicatiyayinlari.com

Maviçatı Yayınları, ERDOĞAN KİTAP DAĞ. PAZ. VE TİC. LTD. ŞTİ. markasıdır.

CHE GUEVARA

MAVİÇATI
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Che Guevara Kronolojisi 7
Fidel Castro'nun Ağzından Che Guevara 16
Hayatı 23
Guatemala 25
Granma 28
Che'nin Kaleminden Küba Devrimi 32
Che Guevara'nın Birleşmiş Milletler'deki Konuşması 46
Afrika 65
Bolivya: Sonun Başlangıcı 69
Yakalanışı ve Öldürülüşü 76
Che Guevara'nın Katili Rodriguez *80*
Brezilya ve Arjantin, Che Guevara'nın Öldürülmesi İçin İşbirliği Yaptı *82*
Che Öldürüldüğünde Çantasından Hangi Kitaplar Çıktı? 83
Che Guevara'nın İntikamını 3 Kurşunla Alan Devrimci Kadın: Monika Ertl 86
İki Üç Daha Fazla Vietnam 88
Che Guevara'nın Savaş Anıları
BİR DEVRİM BAŞLIYOR 104
Alegria De Pio *109*
La Plata Çarpışması 17 Ocak 1957 ..... *114*
Arroya Del İnfierno Savaşı 22 Ocak 1957 ..... *119*
Altos De Espinosa Baskını 19 Şubat 1957 ..... *120*

Takviye *124*
El Uvero Çarpışması 28 Mayıs 1957 ..... *126*
Bueycito Saldırısı *130*
Mar Verde Çarpışması *135*
İkinci Pino Del Agua Çarpışması *139*
Son Saldırı: Santa Clara Çarpışması *140*
Che Guevara'nın Ayrılık Mektupları Che'nin Fidel'e Ayrılık Mektubu 148
Che'nin Çocuklarına Ayrılık Mektubu 149
Che'nin Anne Babasına Ayrılık Mektubu 150
Şiirleri 151
Veda Şarkısı *151*
Ağıl *154*
Fidel'e Şarkı *155*
Gölgeli Otoportre *156*
İhtiyar Maria *157*
Ve Burada *159*
Kaynakça 160

Che Guevara Kronolojisi

14 Haziran 1928: Ernesto Guevara Lynch ve Celia de la Cerna'y'ın beş çocuklarının en büyüğü olarak Arjantin'in Rosario kentinde dünyaya geldi.

1930 Mayıs: Che ilk astım nöbetini geçirir. Nöbet, Ernesto'nun henüz 15 günlükken yakalanmış olduğu zatürrenin kalıntısı olan bir akciğer zafiyetinin belirtisidir.

1935: Eğitim bakanı, ailesine yazdığı bir yazıyla, yedi yaşına gelmiş olan Ernesto'nun neden okula gitmediğini soruşturur. Ernesto astımı yüzünden okula gidememiştir. Birinci yılda kendisini annesi eğitir. İkinci ve üçüncü sınıflara, düzenli olarak gidebilen Ernesto'ya altıncı sınıfa dek yine kardeşleri ve annesi ders verir. Son öğretim yılında Cordoba'daki Colegio Nacional Dean Funes'e gider, yakasını bir türlü bırakmayan hastalıkla mücadele etmek için futbol ve rugbi oynar.

1937: Babası Altagracia'da, İspanyol Cumhuriyeti'ni desteklemek üzere bir komite kurar.

1943: Gençliği Peronculuğun ateşli günlerine rastlar. Cordoba'da öğrenciler greve giderler. Okul arkadaşının kardeşi, bir gösteri sırasında tutuklanıp Cordoba Emniyet Müdürlüğü'ne götürülür. Ernesto, ağabeyini ziyaret eden arkadaşına eşlik eder.

1945: Ailesiyle Buenos Aires'e göçer.

1948-51: Buenos Aires Tıp Yüksek Okulu'nda öğrencilik yılları.

Ocak-Temmuz 1952: Peru, Kolombiya ve Venezuela gezileri.

10 Mart 1953: Küba'da Batista askeri darbesi gerçekleşir.

11 Nisan: Nöroloji konusunda verdiği son sınavın ardından alerjiler üzerine yaptığı bir çalışmayla Buenos Aires Tıp Fakültesi'nden doktor unvanını elde eder.

1953 Temmuz: Bir arkadaşıyla birlikte Latin Amerika yolculuğuna çıkar. Yolculuğunun ilk durağı olan Bolivya'da bir halk ayaklanması reformcu Paz Estenssoro'yu iktidara getirmiştir. Guevara durumu şu sözlerle değerlendirir: "Yerlilere bite karşı DDT verecekler; ama bu, bitin nedenine ilişkin daha özsel sorunu çözmeyecek."

26 Temmuz 1953: Fidel Moncado Kışlası baskınında başarısız olur, 50 kadar yoldaşı katledilirken Fidel'in de içinde olduğu bir grup yakalanır.

24 Aralık 1953: Guatemala'ya varır.

Ocak-Haziran 1954: Guatemala'da devrim için çalışır, Marksizm'i öğrenir, Kübalı sürgünlerle tanışır.

17 Haziran: CIA desteğindeki kiralık askerler Guatemala'yı istila eder. Che savaşmak için gönüllü olsa da seçimle iş başına gelen Arbenz halkı silahlandırmayı reddeder.

27 Haziran: Arbenz istifa eder.

Ağustos: Başkente giren kiralık CIA askerleri katliamlara girişir, Che Arjantin Büyükelçiliği'ne sığınır.

21 Eylül: Mexico City'ye geçer ve doktor olarak çalışmaya başlar.

1955 Mayıs: Bir hastanenin kardiyoloji ve alerji bölümünde çalışmaktadır. 26 Temmuz Hareketi'nden Kübalı sığınmacılarla yeniden ilişki kurar. Raul Castro, birkaç hafta sonra da Fidel Castro Meksika'ya gelir.

16 Mayıs 1955: Küba halkının kampanyaları sonucu Fidel ve yoldaşları serbest bırakılır.

Temmuz-Ağustos: Fidel'le tanışır; Küba'ya düzenlenecek gerilla seferi için hazırlıklara başlar; Kübalılar ona Che adını takarlar.

1956 Ocak: Annesine, çocuğun Şubat'ın son haftasında dünyaya geleceğini, Mart'tan sonra da hayatı konusunda karar vereceğini yazar.

1956 Şubat: Mexico yakınlarındaki Los Gamitos poligonunda atış talimlerine başlar.

1956 İlkbaharı: Atış talimleri Chalco kentinin yakınındaki Santa Rosa Çiftliği'nde sürer. Yönetici İspanyol Cumhuriyeti ordusunun eski generallerinden Alberto Bayo'dur.

1956 Mart: Annesine yazdığı mektupta kızı Hildita'nın doğumunu haber verir.

24 Haziran 1956: Meksika polisi Che ve Fidel'in de aralarında bulunduğu 28 kişiyi gözaltına alır ve 57 gün tutar.

20 Temmuz: Annesine yazdığı bir mektupta 16 Haziran tarihli Peron karşıtı darbeden sonra Arjantin'deki durumu tahlil eder. Guevara, Peronculuğun uluslararası tutumunu, nesnel olarak ABD karşıtı biçiminde değerlendirir.

24 Eylül: Annesine yazdığı ve Peron'un devrilişinin Latin Amerika üzerindeki etkilerinden söz ettiği bir mektupta, Hilda Gadea ile evlendiğini ve bir çocuk beklediklerini de haber verir.

25 Kasım: Granma, Meksika'nın Tuxpan Limanı'ndan yola çıkar.

30 Kasım: Frank Pais, Granma yolcularının adaya varacakları tarihe denk gelecek biçimde Santiago de Cuba ayaklanmasını başlatır.

2 Aralık: Granma, Küba'ya varır.

5 Aralık: Batista'nın askeri birlikleri gerillaları fark eder, çıkan çatışmada çoğu gerilla ölür ya da yakalanırken Che de yaralanır.

20 Aralık: Che ve Fidel'in gerilla grupları bir araya gelir; yaklaşık iki düzine kadardırlar.

27-28 Mayıs 1957: Sierra Maestra'da bir askeri kışla ele geçirilir.

Temmuz: Gerillaların Direniş Ordusu'nun ikinci kolu örgütlenir ve Che binbaşı olarak kolun komutanlığını üstlenir.

24 Şubat: Sierra'da "Radio Rebelde" vericisi, Guevara'nın yönetimi altında yayımlarına başlar. Bu girişim, bir yıl önce kurulan ve yöneticiliğini yine Che'nin yaptığı aylık "El Cubano Libre" dergisinin yayımlanışını izlemektedir.

9 Nisan 1958: 26 Temmuz Hareketi'nin genel grev çağrısı başarısızlığa uğrar.

24 Mayıs: Batista, Sierra Maestra'ya yönelik kapsamlı bir harekât başlatır.

Temmuz: Direniş Ordusu'nun karşı saldırısı başlar.

1958 Ağustos: Castro genel karargâhını Le Plata'da kurar. Guevara, 8. "Ciro Redondo" Kolunun komutanlığına getirilir; kendisine verilen stratejik görev, adayı ortasından ikiye bölmektir. 148 erkek ve kadından oluşan 8. Kolun elinde 6 makinalı tüfek, çok sayıda tüfek, bir de bazuka bulunmaktadır.

31 Ağustos: Che, ülkenin merkezinde yer alan Las Villas eyaletine doğru yürüyüşe geçer. Camilio Cienfuegos da Pinar del Rio eyaletine doğru yürüyüşe geçmiştir.

16 Ekim: Escambray Dağları'na varan Che'nin yönetimindeki gerilla kolu diğer kuvvetlerle bağlantı kurar.

Aralık: Che ve Cienfuegos'un birlikleri bazı kentleri ele geçirir.

16 Aralık: Rio Falcon üzerindeki köprüyü havaya uçuran Che, böylece Las Villas ilinin merkezi Santa Clara'ya ana yolu keserek ili tecrit eder. Che'nin Kolu değişik yerlerde Batista birliklerine saldırır; o arada Fomento'da 100 tüfeği ganimet olarak ele geçirir.

28 Aralık: Che'nin birliği Las Villas'ın başkenti Santa Clara'ya taarruza geçer.

1 Ocak 1959: Batista gece yarısı Küba'dan kaçar, Santa Clara ele geçirilir, Fidel duruma el koyar, Che ve Cienfuegos Havana'ya çağrılır.

2 Ocak: Fidel'in devrimci genel grev çağrısı hayatı felce uğratır, Che'nin gerilla kolu Havana'ya girerek La Cabana Kalesi'ni ele geçirir.

8 Ocak: Fidel Havana'ya gelir ve yüzbinlerce insan tarafından karşılanır.

9 Şubat: Che, Küba'nın kurtuluşuna katkılarından ötürü Küba vatandaşı ilan edilir.

16 Şubat: Fidel başbakan olur.

27 Şubat: Elektrik fiyatları düşürülür.

6 Mart: Kiralar yüzde 30-50 oranında azaltılır.

Mart: Her türlü ırk ayrımı yasa dışı ilan edilir.

17 Mayıs: Tarım reformu ilan edilir. Toprak mülkiyeti bin dönümle sınırlandırılır, geri kalan topraklar köylülere dağıtılır.

2 Haziran: Escambray Dağları'ndaki bütün savaşlarda yanında yer almış olan Aleida March ile evlenir. Ondan üç çocuğu olur.

12 Haziran-8 Eylül: Devrimci Küba hükümetinin temsilcisi olarak Avrupa, Asya ve Afrika'yı gezen Che ticari, teknik ve kültürel anlaşmalar imzalar.

7 Ekim: Ulusal Tarım Reformu Enstitüsü Sanayi Şubesi'nin yönetimine atanır.

21 Ekim: Karşı devrimci ayaklanma başarısızlıkla sonuçlanır.

26 Ekim: Karşı devrimle mücadele amacıyla Ulusal Devrimci Milis Güçleri oluşturulur.

28 Ekim: Cienfuegos'un uçağı düşer ve ölür.

26 Kasım: Che, ülke ekonomisinin başına getirilir.

17 Mart 1960: ABD Başkanı Eisenhower, CIA'ya Küba'yı istila etmek üzere Kübalı sığınmacıların hazırlanması talimatını verir.

8 Mayıs: Küba, SSCB ile diplomatik ilişki kurar.

29 Haziran-1 Temmuz: SSCB'den gelen petrolü arıtmayı reddeden petrol arıtma şirketleri devletleştirilir.

6 Temmuz: Eisenhower, ABD'nin Küba'dan satın alacağı şeker miktarını azaltır.

9 Temmuz: SSCB, ABD'nin almayı reddettiği tüm şekeri alacağını açıklar.

6 Ağustos: ABD'nin ekonomik saldırısı üzerine devrimci hükümet Küba'daki ABD şirketlerini kamulaştırmak üzere kararname hazırlar.

28 Eylül: Fidel, karşı devrimci etkinliklere karşı Devrimi Savunma Komiteleri'nin kurulacağını açıklar.

13 Ekim: Devrimci hükümet ülkedeki bankaları ve 382 büyük sanayi firmasını kamulaştırır.

14 Ekim: Kentleşme reformu yasasıyla birlikte tüm Kübalıların içinde oturdukları evlerin sahibi olmaları güvence altına alınır.

19 Ekim: ABD, Küba'ya kısmi ambargo uygulanması kararı alır.

21 Ekim: Che SSCB, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Çekoslovakya, Çin ve K. Kore'yi kapsayan gezisine başlar.

24 Ekim: Küba'da kalan tüm ABD şirketleri devletleştirilir.

3 Ocak 1961: ABD, Küba'yla diplomatik ilişkilerini keser.

6 Ocak: Che, SSCB ve diğer ülkelerle imzalanan anlaşmaları halka açıklar.

17 Ocak: ABD, vatandaşlarının Küba'ya gitmesini yasaklar.

23 Şubat: Yeni kurulan Sanayi Bakanlığı'na Che getirilir.

31 Mart: ABD Başkanı Kennedy, Küba'nın şeker kotasını kaldırır.

15 Nisan: CIA'nın örgütlediği karşı devrimci istila planının ilk bölümü olarak Santiago de Cuba ve Havana bombalanır. 7 ölü, 53 yaralı vardır.

16 Nisan: Saldırıda ölenler için düzenlenen toplantıda Fidel, devrimin sosyalist niteliğini açıklayarak halkı büyük saldırılara karşı uyarır.

17 Nisan: CIA'nın 1500 paralı askeri Domuzlar Körfezi çıkartması ile istila girişimine başlar, devrimci milis güçleri harekete geçer. Che Pinar del Rio'daki birliklere komuta etmek üzere görevlendirilir.

19 Nisan: Son kiralık askerler de ele geçirilir.

8 Ağustos: Che, Küba temsilcisi olarak Uruguay'da düzenlenen Amerika Devletler Örgütü Ekonomik ve Toplumsal Konferansı'na katılır.

22 Aralık: Bir yıldır süren okuma yazma seferberliği tamamlanır.

31 Ocak 1962: Küba, Amerika Devletler Örgütü'nden çıkarılır.

3 Şubat: Kennedy, Küba'ya tam ambargo uygulanmasını emreder.

4 Şubat: Küba, Amerika Devletler Örgütü'ne cevaben İkinci Havana Bildirisi'ni yayınlayarak Latin Amerika'daki devrimci mücadelelerle dayanışma ve işbirliği içinde olunacağını vurgular.

8 Mart: 26 Temmuz Hareketi, Sosyalist Halk Partisi ve Devrimci Direktuar'ın birleştirilmesi amacıyla Birleşik Devrimci Örgütler Ulusal Direktuarı kurulur ve Che Ulusal Direktuar üyesi seçilir.

27 Ağustos-7 Eylül: Che yeniden SSCB'yi ziyaret eder.

22 Ekim: Kennedy, Küba'nın ABD saldırısı ihtimaline karşı SSCB'den nükleer başlık taşıyabilecek füzeler getirttiğini öne sürerek 'Füze Krizi'ni başlatır, SSCB'yi nükleer savaşla tehdit eder, Küba'da halk seferberliği başlar, Che Pinar del Rio'daki milislere komuta etmek üzere görevlendirilir.

28 Ekim: SSCB lideri Kruçev, ABD'nin Küba'yı işgal etmeme sözüne karşılık füzeleri adadan çekmeyi kabul eder.

1963: Birleşik Devrimci Örgütler Ulusal Direktuarı'nın yeniden örgütlenmesiyle Sosyalist Devrim Partisi kurulur ve Che, Ulusal Direktuar üyeliğine getirilir.

3-17 Temmuz: Bağımsızlığına kavuşan Cezayir'i ziyaret eder.

4 Ekim: İkinci Tarım Reformu ilan edilerek toprak mülkiyeti 167 dönümle sınırlandırılır.

25 Mart 1964: Che, Birleşmiş Milletler Dünya Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nda bir konuşma yapar.

4-19 Kasım: SSCB'yi ziyaret eder.

9 Aralık: New York'ta Birleşmiş Milletler genel kurulunda konuşur. "Gerekli gördüğüm anda bu Latin Amerika ülkelerinin

birisinin özgürlüğü için, karşılığında kimseden hiçbir şey talep etmeden tereddütsüzce hayatımı veririm..."

17 Aralık: Afrika'ya varır; Cezayir, Mali, Kongo, Gine, Gana, Dahomey, Tanzanya ve Mısır'ı ziyaret eder.

24 Şubat 1965: Cezayir'de Asya-Afrika Danışma Örgütü İkinci Ekonomik Semineri'nde bir konuşma yapar.

14 Mart: Küba'ya döner.

1 Nisan: Fidel'e veda mektubunu iletir ve uluslararası bir görevle Küba'dan ayrılır.

1 Ekim: Küba Komünist Partisi kurulur.

3 Ekim: Fidel, KKP'nin büyük halk toplantısında Che'nin mektubunu okur.

Aralık: Che, devrimci güçlere destek verdiği Kongo'dan gizli bir şekilde Küba'ya döner.

3-14 Ocak 1966: Tricontinental'in Asya, Afrika ve Latin Amerika Halkları Dayanışma Konferansı Havana'da toplanır.

Temmuz: Che, Bolivya'daki görev için seçilen Küba uluslararası müfrezesiyle buluşur.

4 Kasım: Sahte isimle Bolivya'ya girer.

7 Kasım: Gerilla kampına varır.

23 Mart 1967: Gerillalar Bolivya ordu birliğini tuzağa düşürür.

16 Nisan: Tricontinental'de Che'nin 'İki Üç Daha Fazla Vietnam' yaratma mesajı yayınlanır.

31 Temmuz-10 Ağustos: Tüm gerilla hareketlerini desteklediğini açıklayan Latin Amerika Dayanışma Örgütü konferansında Che onursal başkan seçilir.

Mayıs-Ekim: Che'nin birliği giderek yalnızlaşır ve güçleri bölünürken binlerce kişilik Bolivya ordusu yaklaşmaya başlar.

8 Ekim: Che'nin grubu, yüzlerce asker tarafından El Yuro Vadisi'nde kuşatılır. Bacaklarından yaralanan Che tutsak alınır. Higueras'taki okul binasına götürülüp sorgulanır. Sorulara cevap vermez. Yaraları tedavi edilmez.

9 Ekim: Che saat 13.10'da makinalı tüfek ateşiyle kurşuna dizilir. Fail Astsubay Mario Teran'dır ve Bolivya Devlet Başkanı Rene Barientos'un doğrudan emriyle hareket etmiştir. Comandante Ernesto Che Guevara'nın cesedi, bir av ganimetiymişçesine teşhir edilir. Bolivyalı bir subay, kalbinden aldığı öldürücü makinalı tüfek yarasını gösterir. Che, korkutucu propaganda etkisi yaratmak amacıyla, bütün geleneklere aykırı olarak gözleri kapatılmadan gömülür.

15 Ekim: Fidel, Che'nin ölümünü doğrular, Küba'da ulusal yas ilan edilir, 8 Ekim Kahraman Gerilla Günü ilan edilir.

18 Ekim: Fidel, Havana Devrim Meydanı'nda yüz binlerce kişiye Che anısına tarihi konuşmasını yapar.

Fidel Castro'nun Ağzından Che Guevara

Devrimci yoldaşlar,

Che'ye ilk kez 1955 Temmuz ya da Ağustos'unda rastladım. Bir gece içinde, gelecekteki Granma yolcularına katılmaya karar verdiğini yazmıştır, oysaki o anda yolculuk için ne gemi, ne silah, ne de insan vardı. İşte bu koşullar altında Raul ile birlikte, Che, Granma listesinde yer alan ilk iki kişiden biri oldu. O günden beri on iki yıl geçti. Mücadele dolu ve tarihi bakımdan anlamlı günler bunlar. Bu zaman içinde ölüm, pek çok mert ve değerli insanı aramızdan aldı. Fakat aynı zamanda, devrim yıllarında olağanüstü insanlar ortaya çıktı. Bu kişiler devrimciler arasında çelikleşmişti. Bunlarla halk arasında anlatamayacağım derecede güçlü sevgi ve arkadaşlık bağları kuruldu. Bu gece, bize en yakın olanlardan birini, en çok hayranlık duyulan, en çok sevilen ve kuşkusuz, devrimci yoldaşlarımız arasında en olağanüstü olan birini anmak için toplandık. Onun için ve onunla dövüşüp onunla düşen kahramanlar için, Che'nin tarihe şanlı ve unutulmaz bir sayfa ekleyen uluslararası ordusu için duygularımızı dile getirmek üzere buradayız.

Che sadeliğiyle, karakteriyle, doğallığıyla, arkadaşça tutumuyla, kişiliğiyle, kendine özgü nitelikleriyle, daha başka özellikleri ve eşi emsali bulunmaz erdemleri öğrenilmeden önce bile hemen sevgi uyandıran kişilerdendi. İlk günlerde birliğimiz doktoruydu. Daha sonraları arkadaşlık bağları ve onun için beslenen sıcak duygular daha da güçlendi. Emperyalizme karşı nefret ve kinle doluydu. Bunun nedeni yalnızca politik eğitiminin daha o zamanlarda oldukça

gelişmiş olması değildi. Ayrıca kısa bir zaman önce, Guatemala'da kiralık askerlerle devrimi bastıran katil emperyalizmin işgaline tanık olmuştu.

Che gibi biri için, fazla araştırıp soruşturmaya, kanıt aramaya gerek yoktu. Bu duruma karşı silah elde savaşmaya hazır insanların var olduğunu bilmek ona yetiyordu. Bu insanların içten gelen devrimci ve yurtsever ideallerden esinlendiklerini bilmek onun için yeterliydi. Fazlasıyla yeterliydi. 1956 Kasım'ının sonlarında bir gün, bizimle birlikte Küba'ya doğru yola çıkmaya karar verdi. Bu yolculuğun onun için özellikle çok zor olduğunu hatırlıyorum, çünkü yol hazırlığı koşulları içinde kendisine gerekli olan ilaçları bile yanına alamamıştı. Yolculuk sırasında şiddetli bir astım krizine yakalandı, hastalığın pençesinde çaresizdi, yine de ağzından tek bir şikâyet sözü çıkmadı.

Vardık, ilk yürüyüşümüze giriştik, ilk geri çekilmemizin acısını yaşadık ve birkaç hafta sonra, Granma yolculuğuna katılanlardan sağ kalanlar bir araya gelmeyi başardı. Che yine birliğimizin doktoruydu. İlk savaşımızdan zaferle çıktık, artık Che birliklerimizde hem askerlik, hem de doktorluk yapıyordu. İkinci savaşımızdan da zaferle çıktığımızda, Che artık yalnızca bir asker değil, savaşın en önde gelen kahramanlarından biriydi, tüm askeri eylemlerinde ona özgü olan olağanüstü başarılardan birini kazanmıştı bile. Güçlerimiz gelişmeye devam etti ve yine son derece önemli olan yeni bir savaşa giriştik. Durum zordu. Aldığımız istihbarat birçok bakımdan yanlıştı. Şafakta, gündüz ışığında, deniz kenarında, iyi korunmuş, güçlü silahlarla savunulan mevzilere saldıracaktık. Düşman birlikleri gerimizdeydi, pek uzak da değillerdi. Bu karmaşık koşullarda, askerlerimizden olağanüstü bir çaba istememiz gerekiyordu.

Yoldaş Juan Almeida en güç görevlerden birini üzerine aldı, fakat yan kanatlardan biri saldırı güçlerinden yoksun kalmıştı, bu yüzden tüm harekât tehlikeye giriyordu. O anda, doktor olarak çalışmasını da bir yandan sürdüren Che yanına iki-üç adam aldı,

bunlardan biri makineli tüfekliydi, birkaç saniye içinde saldırıyı başlattılar. O durumda yalnızca seçkin bir savaşçı değil, aynı zamanda harika bir doktordu, hem yaralanan yoldaşlarımızın yardımına koşuyor, hem de yaralı düşman askerlerine bakıyordu.

Tüm silahlar elden gittiğinde, bulunduğumuz konumu terk etmek zorunda kalıp birkaç düşman birliğinin saldırılarına göğüs gererek uzun bir yoldan geri çekildiğimizde, birinin yaralılarla birlikte geride kalması gerekiyordu. Che kaldı. Askerlerimizden küçük bir grubun yardımıyla yaralılara baktı, hayatlarını kurtardı, sonra onlarla birlikte yürüyüş kolumuza katıldı. O günden sonra Che, yetenekli ve yiğit bir lider olarak hep yanımızdaydı, zor bir görev söz konusu olduğunda "Üzerine alır mısın?" diye sorulmasını beklemezdi bile.

El Uvero Savaşı'nda da böyle oldu. Yine aynı mükemmel davranışları gösterdi. İlk günlerde beklenmedik bir durum ortaya çıkmış, küçük birliğimiz birkaç uçağın saldırısına uğramıştı. Bombardıman altında geri çekilmek zorunda kaldık. Belirli bir uzaklığa dek yürüdükten sonra, ilk eylemde bizimle birlikte olan, fakat sonra ailelerini ziyaret etmek için izin alıp evlerine giden bazı köylü askerlerimizin tüfeklerini hatırladık. O günlerde, henüz çekirdek halindeki ordumuz tam bir disipline kavuşmamıştı. Tüfeklerin belki de kaybolduğunu düşündük. Daha sorun ortaya çıkar çıkmaz Che gönüllü oldu, bombardıman sürüp giderken tüfekleri kurtarmak için öne atıldı.

En başta gelen belirleyici özelliklerinden biri, en tehlikeli görevler için derhal gönüllü olmakta gösterdiği yiğitlikti. Elbette ki bu da büyük bir hayranlık uyandırıyordu; her zamanki hayranlığın iki katını uyandırıyordu. Bu ülkede doğmamış olan, bizimle savaşan bir asker, derin düşüncelere sahip bir adam, zihni kıtanın diğer parçalarında mücadele etme hayalleriyle dolu bir kişi, her an en tehlikeli görevleri üstelenecek kadar, hayatını sürekli tehlikeye atacak

kadar kendi kaderini hiçe sayan, kendini feda eden yiğit bir savaşçıydı.

Sierra Maestra'da örgütlenen ikinci savaş kolunun komutanlığını ve liderliğini işte böyle elde etti. O günden sonra da sürekli yükseldi. Savaş süresince en yüksek kademelere ulaşan büyük bir askerdi.

Che eşi bulunmaz bir asker, eşi bulunmaz bir liderdi. Che, askeri görüş açısından, olağanüstü yetenekli, olağanüstü cesaretli, olağanüstü mücadeleci bir insandı. Gerilla olarak bir tek Aşil topuğu vardı, son derece mücadeleci karakterliydi ve tehlikeyi küçümserdi.

Düşman, onun ölümünden bazı sonuçlar alacağına inanıyor. Che, savaş uzmanıydı. Gerillacılığın sanatçısıydı. Bunu sayısız kereler gösterdi. Fakat özellikle iki olağanüstü olayla çok mükemmel biçimde kanıtladı. Bunlardan ilki, askeri bir kola komuta ettiği işgal harekâtıdır. Bu kolu, düz ve hiç bilinmeyen bir arazide, binlerce düşman askeri izliyordu. Burada Che, Camilo Cienfuegos ile birlikte olağanüstü askeri başarılar kazandı. Las Villas bölgesindeki yıldırım harekâtında, özellikle tanklarla, topçu ateşiyle, binlerce piyade askeriyle savunulan Santa Clara kentine yaptıkları cüretkâr baskında da gösterdikleri başarı büyüktü. Bu iki kahramanlık onu olağanüstü yetenekli bir lider, devrimci savaşın ustası, sanatçısı olarak tarihe geçirdi.

Yine de kahramanca ve şanlı ölümünden sonra birtakım kişiler onun görüşlerini, gerilla teorisinin değerini inkâr etmeye kalkışıyorlar. Bir sanatçı ölebilir -özellikle gerilla savaşı gibi tehlikeli bir alanın sanatçısıysa- ama asla ölmeyecek olan, yoluna hayatını adadığı, zekâsını uğruna seferber ettiği sanattır.

Bu sanatçının savaşta ölmesinde şaşılacak ne var? Asıl şaşılacak olan, devrimci mücadelemizde, hayatını pek çok kez tehlikeye attığında çarpışmalar sırasında ölmemiş olmasıdır. Çoğu kez önemsiz eylemlerde hayatını kaybetmesin diye onu geri çekmek gerekiyordu.

İşte sonunda bir çarpışmada -katıldığı pek çok çarpışmadan birinde- hayatını yitirdi. Bu çarpışmadan önceki koşulları ya da aşırı

derecede mücadeleci tutumu içinde nereye kadar çarpışabileceğini tam olarak anlamamıza yetecek kadar bilgimiz yok. Fakat gerilla savaşçısı olarak bir Aşil topuğuna sahipse, bu onun son dereceye varan mücadeleciliği, tehlikeyi hiçe saymasıydı diye tekrarlamaktan çekinmeyiz.

Bu yönden ona hak veremiyoruz, çünkü onun hayatını, deneyimini, lider olarak yeteneğini, otoritesini, onun hayatındaki her şeyi, kendisinin düşündüğünden çok daha değerli, kıyas kabul etmeyecek kadar çok daha değerli sayıyoruz.

Bu davranışında insanın tarihte göreli bir değere sahip olduğu, insanların düşmesiyle davanın yenilmeyeceği, tarihin güçlü yürüyüşünün liderlerin ölümüyle durmayacağı düşüncesinden esinlenmiş olabilir. Bu gerçektir, bundan kuşku duyulamaz. O insana olan inancını gösterdi, düşüncelere olan inancını kendi örneğiyle kanıtladı. Bununla birlikte -birkaç gün önce söylediğim gibi- bütün yüreğimizle, onu yeni yeni zaferlerin yaratıcısı olarak görmek istiyorduk, onun önderliğinde yaratılacak zaferleri görmek istiyorduk, çünkü onun deneyimine sahip, onun çapında, onun gerçekten benzersiz yeteneğini taşıyan insanlara her zaman rastlanmaz. Onun örneğinin değerini tam olarak anlıyoruz. Pek çok insanın onun örneğine göre yaşayacağına, halkın içinden onun gibi insanlar çıkacağına kesinlikle inanıyoruz.

Che'de bir araya gelen tüm erdemlere sahip bir insan bulmak kolay değildir. Bir kişinin, kendiliğinden onunkine benzer bir karakter geliştirmesi kolay değildir. Ona yetişmek zor, onu aşmaksa çok zordur. Ama unun gibi insanların oluşturduğu örneğin, o çapta kişilerin ortaya çıkmasında katkıda bulunacağını söylemek isterim.

Che'de hayran olduğumuz yalnızca savaşçı kişi, büyük olayları gerçekleştirmeye yeterli insan değildir. Yaptıkları, yapmakta oldukları bir avuç kişiyle, Yankee emperyalizmince gönderilen Yankee danışmanlarının eğittiği, tüm komşu oligarşilerce desteklenen

yönetici sınıflara ait orduya karşı savaş açması, bütün bunlar başlı başına olağanüstü olaylardır.

Tarihin sayfalarını karıştırdığımızda, bu kadar az adamla bu derece önemli görevlere atılan, bu kadar az adamla bu denli büyük güçlere karşı çarpışan bir başka lider bulamayız. Kendine böylesine güvenin, halka böylesine güvenin, insanın mücadele yeteneğine böylesine güvenin bir eşi tarih sayfalarında aranabilir ama asla bulunamaz.

Ve o öldü.

Düşman böylelikle onun düşüncelerinin, gerilla kavramının, silahlı devrimci savaş görüşünün yenildiğine inanıyor. Şansları rast gitti de fiziksel varlığına son verebildiler yalnızca. Yalnızca, düşmanın savaşta her zaman kazanabileceği geçici bir avantaj elde edebildiler. Onun özelliklerinin, son sınırına varan mücadeleciliğinin, tehlikeyi hiçe sayışının, bu beklenmedik anda, bu savaşta da diğer birçok savaştaki gibi şansın düşmanın yüzüne gülüşünde, kaderin böyle birdenbire düşmandan yana tavır alışında, ne derecede yardımcı olduğunu bilmiyoruz.

Bizim bağımsızlık savaşımızda da böyle oldu. Dos Rios'daki savaşta bağımsızlık savaşımızın havarisini öldürdüler, Punta Brava'daki çarpışmada yüzlerce savaşın eski tüfek askeri Antonio Maceo'yu şehit ettiler. Bağımsızlık mücadelemizde sayısız önder, sayısız yurtsever savaşırken öldürüldü. Yine de Küba davası yenilgiye uğramadı.

Che'nin ölümü -birkaç gün önce de söylediğimiz gibi- devrimci harekete indirilen çok ağır, çok müthiş bir darbedir. En deneyimli ve en yetenekli liderinden yoksun etti hareketi bu darbe.

Zafer hayalleri kuranlar aldanıyorlar. Bu ölümün onun düşüncelerinin sonu, taktiklerinin, gerilla kavramının, teorisinin bitimi olduğunu düşünenler çok yanılıyorlar. Çünkü bu düşen adam, bir ölümlü olarak, bir asker olarak, bir lider olarak, pek çok kez göğsünü mermilere siper eden bir savaşçı olarak, onu şans eseri öldürenlerden çok daha fazla kitleleri etkileme olanağına sahiptir.

Ama yine de devrimciler bu ağır kayba nasıl dayansınlar? Onun yokluğuna nasıl dayansınlar? Che bu konuda görüşünü açıklayacak olsaydı ne derdi acaba? O, görüşünü daha önce belirtti; Latin Amerika Dayanışma Konferansı'na gönderdiği mesajda, "Ölüm, nereden ve nasıl gelirse gelsin, silahlarımız elden ele geçecekse, savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa ve başkaları savaş ve zafer naralarıyla ve de makineli tüfek sesleriyle cenazelerimize ağıt yakacaksa, hoş geldi, safa geldi" diye yazarken bu görüşü açıkça ortaya koydu.

Onun savaş sloganı bir değil, milyonlarca kulağa ulaşacak. Silahları almak için bir değil, milyonlarca el uzanacak. Yeni liderler doğacak. Kulakları savaş sloganını duyan ve elleri silahlara uzanan halkın safları arasından çıkan önderlere ihtiyaç duyacak; yine tüm devrimlerdeki gibi önderler ortaya çıkacak.

Che gibi olağanüstü deneyimli ve muazzam yetenekli bir öndere hemen ulaşamayacak bu eller. Liderler uzun mücadele süreçleri içinde oluşacak. Bu önderler, savaş sloganını kulağı duyan milyonlar arasından, elleri er geç silahlara uzanacak olan milyonlar arasından çıkacak.

Onun ölümünün, zorunlu olarak, devrimci mücadele pratiği alanında derhal yankı uyandıracağını, bu mücadelenin gelişiminin pratiği alanında derhal etkili olacağını düşünmüyoruz. Che, yeniden silaha sarıldığında, derhal zafere ulaşmayı beklemiyordu, oligarşi ve emperyalizmin güçleri karşısında hızla zafere koşacağını sanmıyordu. Deneyimli bir lider olarak, beş, on, on beş, hatta yirmi yıllık bir savaşa hazırlanmıştı. Beş, on, on beş ya da yirmi yıllık bir savaşa, gerekirse ömrü boyunca savaşmaya hazırdı! Bu bakış açısından, ölümü -daha doğrusu örneği- muazzam bir etki yaratacaktır. Bu örneğin gücü yenilmez olacaktır.

Fidel Castro
18 Ekim 1967

Hayatı

Ernesto Che Guevara14 Haziran 1928'de, Arjantin'in Rosario kentinde dünyaya geldi. Yüksek mühendis olan babası Ernesto Guevara Lynch İrlanda asıllıydı, annesi Clia de la Serna'nın ailesiyse İrlanda ve İspanya kökenliydi (Guevara soyadının kökenleri: Bask Gebara adının İspanyolcalaştırılmış hali. Gebara, Bask eyaleti olan Araba'da bir yer adıdır. Bu adın kökeni ve anlamı bilinmemektedir. M.S. 2. yüzyılda coğrafyacı Batlamyus tarafından bu yerin adı Gebala olarak kaydedilmiştir. İspanya'da az bulunan bir soyadıdır. Dictionary of American Family Names (Amerikan Soyadları Sözlüğü, Patrick Hanks, London: 2003 baskısı, Oxford University Press). Annesi Celia de la Serna, Bask soyundan geldiği belgelenen Peru'nun son naip kralı General José de la Serna e Hinojosa'nın soyundan gelmektedir. Guevara'nın atalarından Patrick Lynch 1715 yılında İrlanda'da Galway'de doğmuş, İrlanda'yı terk edip İspanya'nın Bilbao şehrine, oradan da Arjantin'e gitmiştir.

Henüz iki yaşındayken astım krizi geçiren Che, hayatı boyunca bu hastalıkla yaşadı. Guevara ailesi, Che 3 yaşındayken Buenos Aires'e yerleşmişler ancak astım krizleri nedeniyle Che'nin durumu daha da kötüleşince doktorların tavsiyesiyle Cordoba'ya taşınmaya karar vermişlerdi. Çünkü tedavisi güç olan hastalığının iklim koşullarıyla yakın ilişkisi vardı. Politik eğilimleri itibariyle sola açık liberal olarak tanınan Guevara'nın ailesi, İspanya iç savaşında açıkça cumhuriyetçileri desteklemişlerdi. Ekonomik anlamda durumu iyi olan aile zaman içinde maddi sıkıntılar yaşamaya başladı. 1944 yılında yeniden Buenos Aires'e taşınan Guevara ailesinin maddi durumu

iyice bozulmuş ve Che çalışmaya başlamıştı. 1948'de Buenos Aires Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki eğitimine başlayan Che, öğrenciliği boyunca Latin Amerika'da uzun yolculuklara çıktı. Fakültedeki ilk yıllarında Arjantin'in kuzey ve batı bölgelerini dolaşıp, buralardaki orman köylerinde cüzzam ve bazı hastalıklar üzerine çalışmalar yaptı.

1951 yılında eski arkadaşı biyokimyager Alberto Granado, yıllardır konuştukları Güney Amerika seyahati için tıp eğitimine bir yıl ara vermesini önerdi. Kısa süre sonra "La Poderosa II" (Güçlü II) adını verdikleri 500 cc.lik 1939 model Norton marka motosiklete Alta Gracia'dan yola çıktılar. Peru'da Amazon Nehri kıyısındaki San Pablo cüzzam kolonisinde gönüllü olarak birkaç hafta geçirmeyi düşünüyorlardı. Guevara'nın bu yolculuğu anlattığı seyahat notları "Notas de viaje" 2004 yılında "Diarios de motocicleta" (Motosiklet Günlükleri) adıyla sinemaya uyarlanmıştır.

Bu yolculuk sırasında kitlelerin yoksulluğunu, baskıyı ve güçsüzlükleri yakından gözlemleyen ve Marksizm'den etkilenen Guevara, Latin Amerika'daki ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin tek çözümünün devrim olduğu sonucuna vardı. Yolculukları, Latin Amerika'ya ayrı uluslardan oluşan bir karma yapı olarak değil de kurtuluşu ancak kıta çapında bir stratejiyle gerçekleşebilecek tek bir vücut olarak bakmasını sağladı. Sınırları olmayan ve tek bir "mestizo" (Avrupalı ve yerli melezi) kültürle bağlanmış birleşik İber-Amerika kurabilmeyi hayal etmeye başladı. Bu düşünce, sonraki devrimci eylemlerinde öne çıkacaktı. Arjantin'e döner dönmez, Güney ve Orta Amerika'da kaldığı yerden gezilerine devam edebilmek için tıp öğrenimini hızla bitirdi.

Guatemala

"Guatemala'da çok zengin olabilirim. Bir klinik açıp özellikle allergoloji üzerine çalışabilirim. Ama bu, kalbimde yaşayan iki varlığa, yani benliğimi oluşturan sosyalist ve gezgin yönlerime en aşağılık cinsten bir ihanet olur."

Che, ilk siyasal mücadelesini Guatemala'da verdi. Guatemala'da, sosyalist bir lider olan Jacobo Arbenz Guzman seçimleri kazanmış ve devlet başkanı olmuştu, bu da Che'de büyük bir heyecan yaratmıştı. Guevara, Aralık 1953'te Guatemala'ya gitti. O sıralarda popülist bir hükümetin başındaki Başkan Jacobo Arbenz Guzman özellikle toprak reformu ve diğer değişikliklerle bir toplumsal devrim yapmaya çalışıyordu. Beatriz halasına yazdığı mektupta Guatemala'ya bir süre yerleşmesinin sebebini şöyle açıklıyordu: "Guatemala'da gerçek bir devrimci olabilmek için gerekli ne varsa yapacağım ve kendimi mükemmelleştireceğim."

Jon Anderson'a göre Guevara'nın Guatemala'daki ana siyasi bağlantısı Perulu sosyalist Hilda Gadea'ydı. American Popular Revolutionary Alliance-APRA (Amerikan Popüler Devrimciler İttifakı. Lideri Víctor Raúl Haya de la Torre olan siyasi bir oluşum) üyesi olan Gadea, Arbenz hükümetindeki birçok üst düzey politikacıyı Guevara ile tanıştırdı. Daha önce Kosta Rika'da tanıştığı ve Fidel Castro ile bağlantılı bir grup Kübalı sürgünle de bağlantı kurdu. Bu sürgünlerin arasında Küba'nın Oriente eyaletindeki Bayamo'da bulunan "Carlos Manuel de Céspedes" barakalarına yapılan saldırıyla bağlantısı olan Antonio Nico López de vardı. Asıl adı Teniente Ernesto Guevara olan Che'ye bu adı veren kişi ise yoldaşlarından Antonio

Nico López'dir. Dostlarının Ernesto Guevara'ya "el Che" yani "ahbap", "arkadaş" diye hitap etmesi zamanla onun Che olarak anılmasına sebep oldu. Latin âdetlerine göre aile ismi de eklendiğinde Che'nin tam adı Teniente Ernesto Che Guevara de La Serna olmaktaydı.

Ekonomik durumu genellikle pek iyi değildi ve Hilda'nın ziynet eşyalarını rehine vermek zorunda kalmıştı. 15 Mayıs 1954'te komünist Çekoslovakya'dan Arbenz hükümetine destek olarak gönderilen yüksek kalitede Skoda piyade ve hafif topçu silahları İsveç gemisi "Alfhem" ile Puerto Barrios'a ulaştı. Guevara yeni bir vize almak üzere kısa süre için El Salvador'a geçti ve Guatemala'ya geri döndü. Bu sırada CIA tarafından desteklenen Carlos Castillo Armas liderliğindeki darbe başlamıştı. Arbenz karşıtı kuvvetler, Çekoslovak silahlarının trenler yardımıyla dağıtılmasını durduramıyorlardı, ancak güçlerini toparladıktan sonra hava desteğinin yardımıyla ilerlemeye başlamışlardı.

Guevara birkaç günlüğüne komünist gençlik tarafından örgütlenen silahlı milislere katılmış, bu grubun harekete geçmemesi üzerine tekrar tıbbi hizmetlere dönmüştür. Darbenin ardından Guevara çarpışmak için gönüllü oldu ancak Arbenz yabancı destekçilerinin ülkeyi terk etmesini istiyordu. Gadea tutuklandıktan sonra Guevara kısa süre için Arjantin konsolosluğunda saklandı ve sonra Meksika'ya geçti.

Arbenz hükümetinin CIA destekli bir darbeyle devrilmesi üzerine, Guevara'nın Amerika Birleşik Devletleri'nin emperyalist bir güç olduğuna ve Latin Amerika ve diğer gelişmekte olan ülkelerdeki sosyoekonomik eşitsizlikleri düzeltmeye çalışan hükümetlere karşı koyacağına dair görüşleri kesinleşti. Bu onun sosyalizmin ancak silahlı mücadele sonunda elde edilebileceği ve bu koşulları da ancak silahlanmış bir halkın savunabileceği yönündeki düşüncelerini kuvvetlendirmiştir.

Eylül 1954'te Meksika'ya gelişinden kısa süre sonra, Guevara Nico López ve Guatemala'dan tanıdığı diğer Kübalı sürgünlerle arkadaşlığını tazeledi. Haziran'da López onu Raul Castro ile tanıştırdı. Birkaç hafta sonra Küba'daki siyasi hapishaneden salıverilen Fidel

Castro Meksika'ya geldi ve 8 Temmuz 1955'te Raul, Guevara'yı Fidel Castro ile tanıştırdı. Bütün gece süren ateşli bir sohbetin ardından Guevara, Castro'nun aradığı esin kaynağı devrim lideri olduğuna kanaat getirerek Küba diktatörü Fulgencio Batista'yı devirmek için kurulan "26 Temmuz Hareketi"ne katıldı. Grubun doktoru olmasına karar verildiyse de hareketin diğer üyeleriyle askerî eğitime katıldı, eğitimin sonunda eğitmenleri Albay Alberto Bayo tarafından en göze çarpan öğrenci olarak nitelendirildi. Bu sırada Gadea, Guatemala'dan gelmişti ve Guevara ile ilişkileri devam ediyordu. 1955 yazında hamile olduğunu söyleyince Guevara hemen evlenmelerini önerdi. 18 Ağustos 1955'te evlendiler ve 15 Şubat 1956'da Hilda Beatriz adını verdikleri kızları doğdu.

Che sadece Küba'yı değil, tüm dünyayı, tüm dünya halklarını düşünüyordu. 1955'te Meksika'da Fidel'le görüşmesinde Fidel'e şunları sordu:

- Geminiz var mı?
- Yok.
- Paranız var mı?
- Yok
- Adamınız var mı?
- Biraz var.
- Sen gerçekten delisin Fidel.
- Biraz delilik iyidir doktor.
- Bu arada benim de bir şeyi belirtmeme izin ver. Küba'daki devrim sonrası bana izin vereceksin, diğer halkların devrimi içinde çalışacağım!
- Sen benden daha delisin Ernesto.

Granma

Granma yatı yaklaşık yarım asırdır ülkeye hâkim olan emperyalizme boyun eğen yolsuz sistemi yıkmak ve tam bağımsızlık uğruna verilen mücadeleyi, Sierra Maestra Dağları'ndan, başlatmak üzere Küba'nın doğu kıyılarına Meksika, Tuxpan'dan, diğer 81 devrimcinin başında bulunan Fidel Castro'yu getirmek için kullanılmış ve 2 Aralık 1956'da kıyıya yanaşmıştır.

Böylelikle Fidel Castro, halkına duyurduğu "1956'da ya özgür ya da şehit olacağız" sözünü yerine getirecektir, onunla beraber özgürlük de Küba'ya gelmiştir. Fidel'le beraber, birkaç ay sonra diğer bir gerilla birliğin komutanı olarak, Oriente şehrinin kuzeyinde herkesin bildiği "İkinci cepheyi" kurma görevi verilen ve bugün Devlet Konseyi ve Bakanlar Kurulu Başkanı, kardeşi Raul da gelmiştir. Meksika'da tanıştıkları ve Küba topraklarına vardıktan sonraki ilk çatışmada dağlara doğru ilerlemek üzere ilaçla dolu sırt çantasıyla silahları arasında seçim yapmak zorunda kalan ve sonuçta toplumun genel sağlığı için bir savaşçı olmak amacıyla ikincisini seçen genç Arjantinli doktor Ernesto Che Guevara da gelmiştir. Che, çatışmalardaki örnek tutumu, bilgeliği, her daim hazır olması ve yeteneğiyle ilk komutan rütbesi alan kişi olmuştur.

Meksika'dan Küba kıyılarına kadar Granma'daki yolculuk çok zorlu geçmiştir, çünkü Batista diktatörlüğünün gemileri ve uçakları gözcülük yapmaktaydı. Ayrıca aşırı yük taşıyan geminin yola çıkması da kötü hava koşullarından ötürü gecikmiştir.

Bir gece, o kötü hava koşullarının tam ortasında, gemide bulunanlardan biri denize düşmüş ve Fidel de o karanlığın ve dalgaların

ortasında kendisini bulmak üzere seyri durdurmuştur. Arama esnasındaki gecikmenin düşman güçlerce geminin yerinin tespit edilmesi kolaylaştırma riski taşıyordu, ama Fidel deniz kazazedesini kaderine terk etmemeye karar vermiştir. Orada da en başından itibaren Küba Devrimi icraatının izlediği bir ilkesi ortaya çıkmıştır: "Hiç kimseyi kaderine terk etmemek."

Geminin kıyıya yanaşmasından iki gün sonra, 30 Aralık günü Granma gemisinin gecikmesi sebebiyle önce başlayan ve diktatörlüğün dikkatini başka yöne çekmek üzere koordineli gerçekleştirilen bir eylemle, Santiago de Cuba'da bir ayaklanma meydana gelmişti.

Meksika'da Granma seferinin düzenlenmesi hikâyesi, tam bir ders olmasının yanı sıra bir kararlılık ve inanç örneğidir. Fidel her türlü aksiliğin üstesinden gelebilmiştir: Kaynaklara el konulması, düşman ajanların içeri sızma girişimleri, halkın destekleriyle elde edilen silahların kaybı ve hatta hapis cezası. Granma'nın sefere çıkmasından birkaç ay önce, polis birkaç yoldaşıyla beraber kendisini tutuklamış ve yabancı bir hükümeti devirmeye çalışmak ve yasa dışı silah taşımakla suçlamıştır. Onunla beraber hapiste, o koşullarda Nazım Hikmet'in şiirlerinden bir dizeyi Arjantin'deki annesine yazdığı mektupta kaleme döken Che Guevara da vardı. Mektubunda şöyle yazıyordu: "Şimdiden ölümümü bir başarısızlık olarak görmezdim, hatta (Nazım) Hikmet'in de dediği gibi "YALNIZ YARI KALMIŞ BİR ŞARKININ ACISINI TOPRAĞA GÖTÜRECEĞİM."

Meksika'da sürgünde, demir gibi güçlü kararlılığının denendiği anlar hiç de az değildi, ama onun güçlü devrimci inancı, Küba'da devrimin zafer kazanması için şartların olgunlaştığına emin olarak ilerlemesini sağladı.

Fidel'in önderlik ettiği devrimci hareket, 1953'de ulusal bir ayaklanma başlatmak üzere Moncada Kışlası'nı ele geçirme girişimleri başarısız olduğunda, zaten ilk yenilgisini almıştı. Küba'ya ayak basmalarının akabinde, o 2 Aralık günü diğer önemli bir terslikle

karşılaştılar, zorba yönetimin ordusu pusuya düşürdü ve ilk çatışmada bozguna uğrattı, sadece küçük bir grup, birkaç gün sonra Sierra Maestra yakınlarında Cuatro Palmas diye bilinen bir yerde yeniden bir araya gelebildi. Orada, Che ve Raul'le yeniden bir araya geldiğinde, katillerin peşlerinde olduğu uzun bir yürüyüşten sonra gıdasızlıktan güçten düştüklerinde, Fidel mühimmat sayımı yaptı.

Granma'yla Küba'ya çıkan 82 kişilik gerilla birliğinden yalnızca 12 kişi kalmıştı.

"Ne kadar tüfek var?" diye sordu Fidel Castro kardeşi Raul'a.

"Beş" der Raul.

"Bende de iki tane var, hepsi yedi eder. Artık bu savaşı kazanabiliriz."

Guevara, bu çatışmada kaçan bir askerin düşürdüğü cephaneyi almak için tıbbi malzeme çantasını bırakmak zorunda kalmıştı ve o an doktordan savaşçıya dönüştüğü an olarak Guevara'nın hafızasına kazındı. Bu olaydan sonra Sierra Maestra Dağları'na saklanan Che, Batista rejimine karşı giriştiği gerilla savaşlarında gösterdiği cesaretle isyancılar arasında lider olarak görülmeye başladı ve Comandante olarak adlandırıldı. 1958 yılının Aralık ayında devrimin en önemli olaylarından olan Santa Clara'ya saldıran "İntihar timi"ni yöneten Guevara, 7 Şubat 1959'da zafer kazanan hükümet tarafından "Doğuştan Küba vatandaşı" ilan edildi. Kısa süre sonra Meksika'dan Granma yatıyla yola çıkmadan önce, ayrıldığı Gadea ile evliliğini resmen sona erdirmek için boşanma işlemlerine başladı. 2 Haziran 1959'da, 26 Temmuz Hareketi'nin Küba doğumlu bir üyesi olan ve 1958 sonlarından beri birlikte yaşadığı Aleida March ile evlendi.

La Cabana Hapishanesi'nin komutanlığına atandı ve 2 Ocak 1959'dan 12 Haziran 1959'a kadar altı ay boyunca üstlendiği bu görevdeyken Batista rejiminin memurlarının, BRAC gizli servis (Buró de Represión de Actividades Comunistas/Komünist eylemlerin bastırılmasından sorumlu servis) mensuplarının, savaş suçlusu olduğu iddia edilenlerin ve siyasi muhaliflerin yargılanması ve

infazından sorumlu oldu. Daha sonra Ulusal Toprak Reformu Enstitüsü'nde önemli bir göreve geldi ve Küba Merkez Bankası'nın başkanı oldu. Sık sık parayı kınadığı ve yürürlükten kaldırılmasını desteklediği için bu hor görüyü göstermek adına Küba paralarını takma adı olan "Che" şeklinde imzalamıştır. Küba'dan diğer ülkelerdeki devrimci hareketlere yardım etti ama bunların tümü başarısızlıkla sonuçlandı. 1960 yılında "La Coubre" isimli silah gemisinin patlamasında yaralanan kurbanlara yardım eden Guevara, bir süre sonra sanayi bakanı oldu.

1961 yılındaki Domuzlar Körfezi işgalinde Guevara çarpışmalara katılmamıştır. Castro'nun emriyle Küba'nın en batısındaki Pinar del Rio eyaletindeki bir kuvvetin başına geçmiş ve burada sahte çıkarma kuvvetini püskürtmüştür. Bu harekât sırasında yüzünden kurşun yarası almış ama kendi silahının kazara ateş almasıyla yaralandığını söylemiştir.

Guevara 1962 Ekim ayında ortaya çıkan Küba Füze Krizi'ne neden olan Sovyet nükleer balistik füzelerinin Küba'ya getirilmesinde anahtar rol almıştır. Birkaç ay sonra İngiliz gazetesi Daily Worker ile yaptığı görüşmede eğer füzeler Küba kontrolünde olsaydı başlıca ABD şehirlerine doğru bu füzeleri kullanacağını söylemiştir.

Che'nin Kaleminden Küba Devrimi

Küba devrimci hareketini daha iyi anlamak için, 1 Ocak'a kadar yaşadığı aşamaları birbirinden ayırt etmek yerinde olur: Granma çıkarması öncesi; Granma çıkarmasından, La Plala ve Arroyo del İnfierno zaferine kadar olan tarihi dönem; bu günlerden başlayarak El Uvero ve İkinci Gerilla Kolu'nun kurulmasına kadar geçen zaman aralığı; bundan sonra Üçüncü ve Dördüncü Gerilla Kolları'nın oluşmasıyla ve Sierra Crisial'in işgaliyle İkinci Cephe'nin yaratılma aşaması; başarısızlığa uğrayan Nisan Grevi; büyük saldırıya karşı direniş; Las Villas'a doğru ilerleme ve kentin işgal edilmesi.

Gerilla savaşımızın bu dönemlerinden her biri ayrı bir toplumsal görüşün, Küba gerçeğinin ayrı bir değerlendirilişinin sınırlarını belirler. Bu aşamaların temsil ettiği bu kavram ve değerlendirmeler devrimin askeri şeflerinin düşüncesini oluşturmuş, zamanla politik şeflere dönüşmeye koşullandırılmalarını gerçekleştirmiştir.

Granma çıkarmasından önce, bir ölçüye kadar çok öznelci denilebilecek bir kafa yapısı egemendi: Birçok kişi hızlı bir halk patlamasına körü körüne inanıyor, kendiliğinden oluşan grevlerle birleşik bir silahlı ayaklanmayla hızla Batista iktidarının devrilebileceği düşüncesiyle heyecanlanıyordu. Onlara göre, bunlar diktatörün düşürülmesine yetecekti. Bu hareket, geleneksel partinin ve onun "paraya karşı onur" sloganının doğrudan doğruya mirasçısıydı. Başka bir deyişle, yeni Küba hükümeti yönetiminin dürüstlüğüne dayanmalıydı.

Bununla birlikte Fidel Castro "Tarih Beni Haklı Çıkaracaktır"da devrimin bugün hemen hemen tümüyle eriştiği hedefleri

saptamıştır. Devrim, ekonomik alandaki mücadelenin şiddetlenmesi sayesinde bu hedefleri aşmış, buna paralel olarak ulusal ve uluslararası politika planlarında kökleşme ve radikalleşmeye varmıştır.

Çıkarmanın hemen ardından devrimci güçler yenilgiye uğradı, neredeyse tümü dağıtıldı; sonra yine birleşip gerilla birliklerini oluşturdular. Hayatta kalan ve savaşmaya kesinlikle kararlı olan birkaç kişi, tüm adada kendiliğinden patlama şemasının yanlışlığını; savaşın uzun süreceğini ve köylülerin katılmasının zorunluluğunu da anlamışlardı.

İşte o sıralarda ilk köylüler gerillalara katıldı. İki savaş verildi, gerçi birliklerimiz sayıca fazla değildi, fakat kentlerden gelip gerilla çekirdeğini kuran kişilerin köylülere karşı güvensizliğini yok etmesi açısından psikolojik önemi büyüktü. Köylüler de merkez gerilla grubuna güveniyor, özellikle hükümetin gerilla hareketini bastırmak için barbarca öç alma eylemlerine girişmesinden çekiniyorlardı. Bu durumda iki kesin gerçek ortaya çıktı, birbirine bağlı olan bu gerçeklerin ikisi de çok önemliydi: Köylüler, ordunun canavarca gaddarlığının gerilla savaşlarına son vermeye yetmeyeceğini, hükümet askerlerinin gelip köylü evlerini yakacağını, ürünlerini ellerinden alacağını, ailelerini öldüreceğini anlamışlar, en iyi çözümün gerilla birliklerine sığınmak olduğunu, orada hayatlarının korunduğunu görmüşlerdi. Öte yandan, gerillalarsa köylülüğü kazanmanın giderek daha da zorunlu hale geldiğini biliyorlardı. Köylü kitlelerine yürekten istedikleri bir şey vermeliydik. Köylünün en çok özlemini duyduğu şeyse topraktı.

Daha sonra, Direniş Ordumuzun giderek artan oranda etki alanları zapt ettiği göçebelik aşamasına geçildi. Ordumuz bu bölgelerde uzun süre kalamıyordu ama düşman ordusu da buraları yeniden ele geçiremiyor, hatta bu yerlere giremiyordu bile. Savaşlar sürüp giderken iki ordu kampı arasında bir çeşit belirsiz sınır çizgisi oluştu.

28 Mart 1957 belirleyici bir gündür; bir kilometre taşıdır. İyice tahkimatlandırılmış, iyi silahlandırılmış, kısa zamanda takviye alabilecek biçimde deniz kenarında kurulmuş, bir havaalanına da sahip olan El Uvero garnizonuna saldırımızın tarihidir bu. Savaşa giren güçlerin % 30 oranında kırıldığı, en kanlı çarpışmalarımızdan biri olan bu savaşın Direniş Ordumuza getirdiği zafer durumumuzu tümüyle değiştirmişti. O günden sonra direniş güçleri serbestçe hareket edebilecekleri, haberleri düşmana sızdırmayacak bir toprak parçasına sahip olmuştu. Oradan da hızla ve aniden ovalara inebilecek, düşman konumlarına saldırabileceklerdi.

Kısa bir süre sonra güçlerimiz iki kısma ayrıldı, böylece iki gerilla kolu oluştu. Sırf düşmanı yanıltmak, güçlerimizi olduğundan büyük göstermek gibi basitçe bir gizlenme manevrası ikinciye 4. Kol adını verdirtti. İki kol da hemen eyleme geçti. 26 Temmuz'da Estrada Palma'ya, beş gün sonra da, yaklaşık 30 km uzaklıktaki Bueycito'ya saldırdık. Bundan sonra daha büyük kuvvet gösterileri görüldü. Bir milim gerilemeden düşman baskı güçlerine göğüs gerdik. Düşman askeri birliklerinin Sierra'ya tırmanma girişimleri birçok kez başarıyla savuşturuldu, savaşan her iki yanın cepheleri arasında içinde kimsenin bulunmadığı geniş araziler oluştu. Bu arazilerde iki tarafın da savaşçıları zaman zaman ceza eylemlerinde bulunmak üzere yürüyüş yapıyorlardı. Cepheler hemen hemen sabitti.

Bu sırada gerilla birliklerimiz, bölge köylülerinin, kentlerden gelen 26 Temmuz Hareketi üyesi bazı elemanların katılmasıyla ek güçler kazanıyor, Gerilla Ordusu'nun savaş yeteneği, savaşmada kararlılığı artıyordu. 1958 Şubat'ında, bazı saldırıları püskürttükten sonra Juan Almeida'nın 3 Nolu Gerilla Kolu Santiago yakınlarındaki bölgeyi işgal etmeye gitmişti, Raul Castro'nun, birkaç ay önce ölmüş olan kahramanımız Frank Pais'in adını taşıyan 6 Nolu Hareket Kolu yürüyüşe geçmişti. Martın ilk günlerinde, Raul anayolu baştanbaşa aşmak gibi elde edilmesi zor bir başarıya erişip Mayare Tepeleri'ne çıktı ve Frank Pais İkinci Doğu Cephesi'ni kurdu.

Direniş güçlerimizin büyüyen başarısıyla ilgili haberler sansür engelini aşıp halka ulaşıyor, devrimci eylemler hızla doruk noktasına tırmanıyordu. Tam bu sırada, Havana'dan tüm ulusal topraklar üzerinde mücadelenin başlaması için devrimci genel grev önerisi geldi. Bundan sonra da aynı anda tüm noktalardan saldırıya geçilerek düşman kuvvetleri yok edilecekti. Bu durumda Direniş Ordumuzun rolü, hızlandırıcı güç ya da hareketi başlatmak için "mahmuz" görevi yapmaktı. O dönemde, güçlerimiz etkinliklerini arttırdılar, efsanevi gerillacı Camilo Cienfuegos'un kahramanlığı dillere destan oldu: Büyük savaşçı, Oriente Ovası'nda ilk kez olmak üzere, merkezi yönetime karşı sorumlu olarak tam bir örgütçü zihniyetiyle dövüşüyordu. Fakat devrimci grev uygun biçimde örgütlenememiş, işçi birliğinin önemi yeterince hesaba katılmamış, devrimci çalışmaların içinde bulunan işçilerin grev için elverişli anı seçmelerine izin verilmemişti. Radyodan grev çağrısı yapılarak, yasa dışı, hızlı ve ani bir harekette bulunulmak istenmiş, saptanan gün ve saatin, halktan çok önce Batista'nın hafiyelerince öğrenildiği düşünülememişti. Grev başarısızlığa uğradı, pek çok değerli devrimci yurtsever acımasızca öldürüldü.

Devrim tarihimizin bu dönemiyle ilgili ilginç bir nokta, Amerika Birleşik Devletleri tekellerinin dedikodu satıcısı Jules Dubois'nın bile grevin başlayacağı gün ve saati önceden bildiğiydi.

O sıralarda, savaşın gidişinde en önemli niteliksel değişimlerden biri meydana geldi: Gerilla güçleri kademe kademe büyüyüp düzenli savaşlarla düşman ordusunu yenmedikçe zaferin kazanılamayacağı kesin bir gerçek olarak hepimizce kabul edilmişti.

Derhal köylülükle çok sıkı bağlar kuruldu; Direniş Ordusu ceza yasasını ve medeni yasayı kaleme aldı; adaleti geçerli kıldı, yiyecek maddeleri dağıttı, yönettiği bölgelerde vergi topladı. Komşu bölgeler de Direniş Ordusu'nun etkisinde kaldı. Düşman geniş çapta saldırılara hazırlandı, fakat iki aylık çarpışmanın bilançosu, tümüyle morali bozulan istilacı orduya verdirilen 1000 kayıp ve savaş kapasitemizi arttıran 600 silah oldu.

Artık düşmanın bizi yenemeyeceği kanıtlanmıştı. Bundan böyle, Sierra Maestra Tepeleri'ne ya da Frank Pais İkinci Oriente Cephesi makiliklerine sokulup buraları ele geçirebilecek güç Küba'da kesinlikle yoktu. Zorba hükümetin askeri birlikleri için Oriente yolu geçilmez olmuştu. Düşman saldırısı bozguna uğratılınca, 2 Nolu Kolu'yla Camilo Cienfuegos ve 8 Nolu Ciro Redondo Kolu'yla bu satırların yazarı Camaguey bölgesini aşıp Las Villas'a yerleşme, düşmanın haberleşme bağlantılarını kesme görevini üstlendik. Camilo ilerlemeyi sürdürecek, kendi yürüyüş kolunun adını aldığı kahraman Antonio Maceo'nun olağanüstü başarılı eylemini yineleyecek, doğudan batıya tüm adayı işgal edecekti.

Bu noktada savaş yeni özellikler gösterdi: Güçler ilişkisi devrimin lehine dönüştü. Biri 80, diğeri 140 adamdan oluşan iki küçük hareket kolu, binlerce askeri savaşa sokan ordu tarafından sürekli çevrilip hırpalanarak Camaguey Ovası'nı aşıp Las Villas'a ulaştı. Adayı ikiye bölme eylemi başlamıştı.

Bugün, böylesine küçük iki gerilla kolunun, iletişim ve taşıt araçlarından, modern savaşın en basit silahlarından bile yoksun olarak, iyi eğitimli, süper donanımlı, kendisinden kat kat üstün silahlı birliklere karşı nasıl savaşabildiği şaşırtıcı, inanılmaz, hatta akıl almaz gelebilir. Her şeyden önemlisi bu iki grubun belirleyici nitelikleriydi: Gerilla savaşçısı ne denli rahatsız edici koşullar altında bulunuyorsa, doğal çevreye o denli iyi uyum sağlar, kendini ne denli evinde hissederse morali ve güvenlik içinde bulunduğu duygusu o denli güçlenir. Aynı zamanda, koşullar ne olursa olsun, gerilla hayatını ortaya koymaya, gerekirse canını vermeye gelmiştir. Genellikle, birey olarak bir gerillacının ölmesinin ya da sağ kalmasının savaşın sonucu üzerinde büyük bir etkisi yoktur.

Şimdi incelemekte olduğumuz Küba örneğinde, düşman askeri diktatörün aşağılık bir ortağıdır, Wall Street'ten başlayıp kendisine kadar uzanan uzun zincirde, bir öncekinin kalıntısı kırıntıları toplar. Ayrıcalıklarını savunmaya isteklidir, ancak, önem taşıdıkları

ölçüde. Ücreti ve çıkarı, bazı acılara ve bir takım tehlikelere değer, ama hayatını vermeye hiç değmez. Eğer bu çıkarları korumak için ölmesi gerekliyse, bunlardan vazgeçmesi, yani gerilla tehlikesi karşısında geri çekilmesi daha akıl kârıdır.

Bu iki görüşten ve bu iki ahlak anlayışından 31 Aralık 1958'de patlak veren bunalımı yaratan farkları çıkarabiliriz.

Direniş Ordusu'nun üstünlüğü giderek apaçık ortaya çıkmıştı. Gerilla kolumuzun Las Villas'a varışı, 26 Temmuz Hareketi'nin bütün diğer gruplardan daha çok sevildiğini gösterdi. Devrimci Direktuara, Las Villas İkinci Cephesi'ne, Sosyalist Halk Partisi ve Özgün Örgüte bağlı bazı küçük gerilla birliklerine kıyasla daha popülerdi. Bunda, lideri Fidel Castro'nun mıknatıs gibi çekici kişiliğinin rolü büyüktü, ama devrimci çizgimizin dürüstlüğü de etkenlerden biriydi.

Ayaklanma böylece bitti. Fakat Sierralarda, Oriente ve Camaguey Ovalarında, Las Villas Dağları'nda, ovalarında ve şehirlerinde iki yıl amansız bir savaş verdikten sonra Havana'ya dönen adamlar ideolojik bakımdan, Las Coloradas kıyılarında karaya ayak basıp mücadelenin ilk günlerinde harekete geçenlerle aynı değillerdi artık. Köylülere karşı güvensizlikleri dostluğa ve köylünün niteliklerine saygıya, köy hayatı konusundaki bilgisizlikleri, köylünün ihtiyaçlarının yakından bilinmesine dönüşmüştü. İstatistik ve teorik uğraşları, yerini pratiğin beton sağlamlığına bırakmıştı.

Sierra Maestra'da uygulanmaya başlanan tarım reformunun bayrağı altında, bu adamlar emperyalizmle çarpışıyorlar. Yeni Küba'nın bu tarım reformunun temeli üzerinde kurulması gerektiğini biliyorlar.

Tarım reformunun topraksızlara toprak vereceğini, haksız yere toprak sahibi olanların elinden bunların geri alınacağını biliyorlar. En büyük toprak sahiplerinin hükümet çevrelerinde ve ABD yönetim kademelerinde de etkili olduklarını biliyorlar. Güçlükleri cesaretle, cüretle, her şeyden önce halkın desteğiyle yenmeyi öğrendiler. Acıların ötesinde, bizi bekleyen kurtarılmış geleceği şimdiden görüyorlar.

Hedeflerimizin bu son kavramına varmak için uzun bir yolu aşmak, uzun süre evrimleşmek gerekti. Savaş cephelerinde ardı ardına beliren değişimlere paralel olarak, gerilla örgütümüzün toplumsal bileşiminde de farklılaşma oluşmuş, şeflerin ideolojik dönüşümü gerçekleşmişti. Bu değişimlerin her biri, bileşimde, güçte, ordumuzun devrimci olgunluk derecesinde niteliksel farklılıklara yol açtı. Köylülük dayanıklılığını, acıya karşı direncini, arazi bilgisini, toprak sevgisini, tarım reformu isteğini gerilla ordumuza aşıladı. Aydının, kim olursa olsun bu teori yaratılırken çorbada tuzu oldu. İşçi, örgütçülüğüyle, içten gelen birleşme eğilimiyle, birlik kurma becerisiyle katılımda bulundu. Tüm bunların üzerinde, "mahmuz"dan daha fazla bir anlam taşıdığını artık kanıtlamış olan direniş güçlerimiz yer alıyordu. Verdiğimiz ders kitleleri öylesine tutuşturmuş ve ayaklandırmıştı ki cellattan bile korkuları kalmamıştı. Bu karşılıklı etkileşim kavramı hiç o günlerdeki kadar kafalarımızda netleşmemişti. Bu karşılıklı etkileşimin nasıl olgunlaştığını hissedebilmiştik, silahlı ayaklanmanın etkisini, bir insanın kendisini savunacak başka insanlara, elinde bir silaha ve gözlerinde zafere erişme kararlılığına sahip olduğunda kazanacağı gücü gösteriyorduk. Köylülerse Sierra'da kurulacak tuzakları, orada yaşamak ve yenmek için, halkın kaderini ileriye götürmek için gereken gücü, gözü pekliğin, dayanıklılığın ve fedakârlığın dozunu gösteriyorlardı.

İşte böylece kırların terine batarak, dağların ve bulutların ufku önünde, adamızın kızgın toprağı üzerinde, isyancı şef ve beraberindekiler Havana'ya girdiler. Tarih, halkın ayaklarıyla yeni bir Kışlık Saray'ın merdivenlerini tırmanıyordu.

"Devrimcinin görevi devrim yapmaktır."

İyi bilindiği gibi, 1 Ocak 1959'da doruğuna ulaşan devrimci kavgamızın başlangıç tarihi 26 Temmuz 1953'tür. O günün sabahında Fidel Castro'nun yönettiği bir grup devrimci, Oriente Eyaleti'ndeki Moncada Kışlası'na saldırdı. Saldırı başarısızlıkla sonuçlandı.

Bu başarısızlık büyük bir felakete dönüştü. Hayatta kalan devrimcilerse hapse atıldılar, fakat onların genel bir afla serbest kalmalarından sonra devrimci kavga yeniden başladı.

Sosyalizmin yalnızca tohumlarının mevcut olduğu bu devrede temel etken insandı. Biz tüm güvenimizi bireysel, kendine özgü karakteristikleri, adı ve sanı olan kişilere bağladık. Görev, yetenekleri ölçüsünde bu insanlara emanet edilmişti, başarıya ulaşması ya da başarısızlığa uğraması onlara bağlıydı.

Daha sonra gerilla savaşı aşamasına geçildi. Gerilla savaşı iki farklı unsurdan meydana geldi. Birinci unsur, harekete geçirilmesi gereken fakat bilinçsiz, uyuyan kitlelerden oluşan halk, ikincisi onun öncüsü, hareketin motor gücü, devrimci bilincin ve militan ruhun jeneratörü olan gerillalar. İşte bu öncü güç, zafer için gerekli öznel koşulları yaratan hızlandırıcı bir etkendi. Burada yine, düşüncemizin proleterleşmesi sürecinde ve alışkanlıklarımızda ve düşünce yapımızda meydana gelen devrimde, temel etken bireydi. Devrimci güçler içinde üst rütbelere kadar ulaşan Sierra Maestra savaşçılarının her biri kendi olanaklarına göre önemli işler başarmışlardır. Onlar bu rütbelerine bu temele dayanarak eriştiler.

Bu ilk kahramanlık devresiydi ve bu devrede onlar en ağır sorumluluklar, en büyük tehlikeler için çarpışmışlardır, onlar için bir görevi başarıyla tamamlamaktan başka tatmin edici hiçbir şey yoktu. Devrim davasına kendini adama, tarihimizin başka dönemlerinde de görülür. Ekim Krizi süresince ve Florida kasırgası günlerinde, bütün bir halkın ortaya koyduğu ender rastlanır fedakârlık ve olağanüstü çaba örnekleri gördük. Bizim temel görevlerimizden birisi de, günlük yaşantımızda da bu kahramanca tutumu sürdürmek için ideolojik noktalardan harekete geçerek bir çözüm yolu bulmaktır.

Kapitalizmde insan, genellikle kavrayış ve anlayışının ötesinde kalan acımasız yasalarla yönetilir. Yabancılaşan birey, kendisi gibilerin oluşturduğu topluma görünmez bir göbek bağıyla bağlıdır. Bu göbek bağı, kapitalizmin değer yasasıdır. Bu yasa, kişinin bugünkü

durumunu ve geleceğini şekillendirerek hayatının tüm yönlerinde işler haldedir. İnsanların çoğu için kör ve görünmez olan kapitalizmin yasaları, birey üzerinde, düşünmesine fırsat vermeksizin etkili olur. Kişi, yalnızca görünürde sonsuz olan önündeki ufkun genişliğini görür. Kapitalist propagandacıların, başarı olanakları için Rockefeller örneğinden -doğru olsun, olmasın- ders alınması gerektiğini öne sürmeleri, bu ufukları nasıl pembeye boyadıklarını gösterir. Bir Rockefeller'in daha ortaya çıkması için gereken yoksulluk ve ıstırabın derecesi ve böylesine büyük bir servet birikiminin zorunlu kıldığı ahlâksızlığın ölçüsü perde arkası edilir, bu durumu halkın gözleri önüne sermemiz de genellikle mümkün değildir. Her halükârda, başarıya giden yolun tehlikelerle dolu olduğu, fakat yetenekli bir bireyin sözüm ona her şeye rağmen başarıya ulaşabileceği masalı anlatılır. Yol ıssız, ödülse uzaktadır. Bu yolda insan insanın kurdudur; birey, ancak diğerleri mahvolması pahasına başarıya ulaşabilir.

Şimdi, şu şaşırtıcı ve heyecan verici sosyalizmin kuruluşu olayının kahramanı olan bireyi, tek bir varlık ve toplumun bir üyesi olarak ikili yaşamı içinde tanımlamaya çalışacağım.

Kurulmakta olan yeni toplum, var gücüyle geçmişine karşı mücadele etmelidir. Geçmişin kalıntıları eski piyasa ilişkilerinin sürmekte ısrar ettiği geçiş döneminin tüm özelliklerinde ve bireyi tecrit etmeye yönelik sistemli bir eğitimin izlerinin hâlâ ağırlık taşıdığı toplumun bilincinde varlığını devam ettirir. Mal, kapitalist toplumun ekonomik hücresidir. Mal var olduğu sürece, etkileri üretimin örgütlenmesinde ve bunun sonucu olarak toplum bilincinde kendini hissettirir. Bundan dolayı kitleleri eyleme geçirecek aracı doğru seçmek çok önemlidir. Temelde bu araç manevi karakterli olmalı, fakat özellikle toplumsal karakterli maddi canlandırıcı etkenlere de ver verilmelidir.

Daha önce söylediğim gibi, büyük felaket anlarında manevi canlandırıcıları etkili hale getirmek kolaydır; fakat onların, etkisini

sürdürmesi için yeni değer yargılarının yer aldığı bir bilincin gelişmesine de ihtiyaç vardır. Toplum tüm olarak, çok büyük bir okul haline getirilmelidir. Yol uzun ve güçlüklerle doludur. Zaman zaman patikalarda dolanırız ya da geri dönmemiz gerekir, bazen çok hızlı gider ve kitlelerden koparız, bazen de çok yavaş yol alır ve peşimiz sıra gelenlerin sıcak nefesini ensemizde duyarız. Devrimciler olarak bizler, çabalarımızla yol açarak elverdiğince hızla ileriye doğru atılırız, fakat kitleyi kendimizden vereceğimiz örneklerle esinlendirirsek daha hızlı ilerleyebileceğimizi biliriz.

Manevi canlandırıcı etkenlere verilen öneme rağmen iki ana gruba bölünme (sosyalizmin kuruluşuna şu ya da bu nedenle katılmayan azınlığın dışında) toplumsal bilincin ne de olsa az gelişmiş olduğunu gösterir. Öncü grup ideolojik bakımdan kitlelerden daha ileridir; kitleler yeni değerleri anlarlar, fakat bu kavrayışları yeterli değildir. Öncülerde, onların ön safta görevlerini fedakârca yerine getirmelerini sağlayacak niteliksel bir değişme meydana gelmiştir, kitlelerse ancak yan yola kadar gelebilmişlerdir, canlandırılmaları ve belirli şiddetteki baskılarla harekete geçirilmeleri gereklidir. Bu, yalnızca yenilen sınıfın değil, aynı zamanda zafere ulaşan sınıfın bireyleri üzerinde de etkisi görülen proletarya diktatörlüğüdür. Bütün bunlar, tam bir başarı için, bir dizi düzenek ve devrimci kuruluşun gerektiği anlamına gelir.

Henüz bir hayal olmasına ve gerçekleşmiş bir özlem olmamasına rağmen, 21. yüzyılın insanını yaratmalıyız. Çalışmamızın temel hedeflerinden biri de kesinlikle bu gelecek yüzyılın insanını yaratmaktır; teorik alanda somut başarılar kazandığımız ya da tersine somut araştırmalarımızın temeli üzerinde önemli teorik sonuçlara vardığımız ölçüde, insanlığın davası olan Marksizm-Leninizm'e büyük bir katkıda bulunmuş oluruz. 19. yüzyılın insanına karşı tepkimiz bizim 20. yüzyılın kokuşmuşluğu içine saplanıp kalmamıza sebep oldu; bu düzeltilemeyecek bir yanlış değildir, fakat revizyonizme açık kapı bırakmamak için bunun üstesinden gelmemiz

gereklidir. Büyük kitleler gelişmelerini sürdürüyorlar; yeni düşünceler toplum içinde güç kazanmaya devam ediyor; toplumun tüm üyelerinin tam olarak gelişimi için maddi olanaklar bulunması görevimizi daha da verimli kılıyor. Şimdi mücadele zamanıdır; gelecek bizimdir.

Gençlik özellikle önemlidir çünkü eski yanlışların hiçbirini taşımayan yeni insanın oluşturulacağı, işlenmesi kolay bir kildir. Gençlik bizim isteklerimize uygun olarak yetiştirilir. Eğitimi giderek daha tam yapılır, başlangıçtan beri gençliğin işgücüne katılmasını da unutmayız. Okul öğrencilerimiz, eğitimleri sırasında ya da tatillerinde bedeni çalışmalar yaparlar. Çalışma bazı hallerde bir ödül, diğer bazı hallerdeyse bir eğitim aracıdır, fakat hiçbir zaman ceza değildir. Yeni bir kuşak doğmaktadır.

Çalışmalarımız sürekli olarak bu eğitimi amaçlar. Parti canlı bir örnektir; kadroları sıkı çalışmanın ve fedakârlığın öğreticileri olmalıdır. Kadrolar, eylemleriyle, kitlelere sosyalizmin kuruluşunun güçlüklerine, sınıf düşmanlarına, geçmişin hastalıklarına ve emperyalizme karşı yıllar süren amansız bir mücadele gerektiren devrimci görevin tamamlanmasında öncülük etmelidirler.

Şimdi, tarihi yapan kitlelerin bireysel lideri olarak insanın, insan kişiliğinin oynadığı rolü açıklamak istiyorum: Fidel ilk yıllarda devrime itici gücünü kazandırdı, devrimin liderliğini yaptı. Şimdi de devrimi güçlendirmeyi sürdürüyor; fakat aynı yolda seçkin önderler olacak şekilde gelişen iyi bir grup da var, yine liderlerini izleyen büyük bir kitle de var, çünkü liderlerine inanırlar, inanmalarının nedeni liderlerinin onların isteklerini dile getirebilmesidir.

Ülkemizde birey, içinde yaşadığı dönemin fedakârlık dönemi olduğunu bilir; feragate alışıktır. Fedakârlık ilk kez Sierra Maestra'da ve daha sonra savaşılan her yerde öğrenildi. Sonra da bütün Küba onu öğrendi. Küba, Amerika'nın öncüsüdür ve öncü görevi yaptığı için, Latin Amerika halklarına tam özgürlüğün yolunu gösterdiği için fedakârlık yapmak zorundadır. Ülkede, önderlik öncü rolünü

de yüklenmelidir ve kişinin kendini tümüyle adadığı ve hiçbir maddi ödül beklemediği gerçek bir devrimde, devrimci öncülük görevinin, aynı zamanda hem şerefli hem de kahredici olduğu büyük bir içtenlikle söylenebilir.

Okuyucuya acayip gelse de, gerçek devrimciyi harekete geçirenin büyük bir aşk olduğunu söyleyebilirim. Bu nitelikten yoksun büyük bir devrimci düşünülemez. Bir önderin karşılaştığı en karmaşık durumlardan biri, tutkularıyla soğukkanlılığını birleştirmek zorunda oluşu ve kılı kıpırdamaksızın en zor kararları alabilmesidir. Öncü devrimcilerimiz bu halk sevgisini yüceltmeli ve bu en kutsal davayı tek ve bölünmez hale getirmelidirler. Onlar, günlük duyguların ufak kırpıntılarıyla sıradan insanların sevgilerinin düzeyine inemezler.

Devrimin önderlerinin yeni yürümeye başlayan, babalarının adlarını bile öğrenemeyen çocukları, devrimin tamamlanması için hayatlarındaki genel fedakârlıkların bir parçası olarak ayrı kalmak zorunda oldukları karıları vardır; arkadaş çevreleri kesinlikle devrimci yoldaşlarının sayısıyla sınırlıdır. Onlar için devrimin dışında başka bir hayat yoktur. Bu koşullarda, kişi, büyük bir insanlık sevgisine ve aşırı dogmatizm ve soğuk bir skolastisizme düşmemek, kitlelerden kopmamak için güçlü bir adalet ve gerçekçilik duygusuna sahip olmalıdır. Bu insanlık sevgisinin günlük bir işe, örnek olacak eylemlere, harekete geçirici bir güce dönüşmesi için her gün çaba göstermeliyiz.

Devrimin ideolojik itici gücü olan devrimci, sosyalizmin kuruluşunun dünya ölçüsünde tamamlanmasına kadar ancak ölümüyle bitecek olan kesintisiz çalışması içinde tükenir gider, elbette ki şimdiki durumda, bazı tehlikeler vardır, bunlar yalnız dogmatizmin ya da büyük görevin ortasındayken halkla olan bağların gevşemesinin yarattığı tehlikeler değildir. Zayıflık tehlikesi de vardır. Eğer bir insan bütün hayatını devrime adamak istiyorsa, bazı şeylerden yoksun olduğu ya da çocuğunun ayakkabılarının eskidiği yahut da ailesinin bazı ihtiyaçlarını karşılayamadığı gibi endişeleri

olmamalıdır, yoksa zihnini gelecekteki yozlaşmanın tohumlarının etkisine açık tutan bir düşünce yapısına sahip olur.

Bizim durumumuzda ortalama insanın çocuğun sahip olduğu şeylere bizim çocuğumuzun da sahip olmasıyla ve ortalama insanın çocuğunun yoksun olduğu şeylerden bizim çocuğumuzun da yoksun olmasıyla yetiniriz, ailelerimiz de bunu anlamak ve bu düzeyde kalmaya çalışmak zorundadır. Devrimi insanlar yapar, fakat insan devrimci ruhunu günden güne çelikleştirmelidir.

Kahramanca eylemimizin bedelini ödememiz gerektiğini biliyoruz. Böylelikle ilerleyebiliriz. Bu muazzam kervanın başında -söylemekten ne korkarız, ne de utanırız- Fidel gelir. Ondan sonra partinin en iyi kadroları, onların hemen arkasından da büyük güçlerini duyacağımız kadar yakından bizi tümüyle halk izler; bu sağlam kitle, ortak amaca doğru yürüyen, yapılması gerektiğinin bilincine varmış olan bireylerden, yoksulluktan kurtulup özgürlüğe kavuşmak için mücadele eden insanlardan oluşur.

Önümüzde fedakârlıklar bulunduğunu ve öncü ulus olarak kahramanca eylemimizin bedelini ödememiz gerektiğini biliyoruz. Biz önderler, Amerika'nın başı olan bir halkın başında olduğumuzu söylemeyi hak etmenin bedelini ödemek zorunda olduğumuzu biliyoruz. Her birimiz, karşılığında görevini yapmış olmanın hazzına ulaşacağımızın, ufukta güçlükle seçilen yeni insanın görüntüsüne doğru birlikte ilerleyeceğimizin bilincinde olarak fedakârlık payımızı yerine getirmek zorunda olduğumuzu biliyoruz. İşlediğimiz temel hammadde gençliktir, umudumuzu gençliğe bağlıyoruz

Sonuç olarak şunları söyleyebilirim:

Biz sosyalistler daha mükemmel olduğumuz için daha özgürüz, daha özgür olduğumuz için daha mükemmeliz.

Tam özgürlüğümüzün iskeleti şimdiden kurulmuştur. Eksik olan eti ve elbiseleridir. Onları da yaratacağız.

Özgürlüğümüz ve onun günü gününe sürdürülmesi kanla ve fedakârlıklarla ödenmiştir.

Fedakârlığımız bilinçlidir; yarattığımız özgürlüğün bedelidir.

Yol uzundur ve bir kısmı hiç bilinmemektedir. Gücümüzün sınırını biliyoruz. Biz, kendimiz, yirmi birinci yüzyılın insanını yaratacağız.

Günlük eylem içinde, yeni bir teknolojiye sahip yeni insanı yaratırken kendimizi çelikleştireceğiz.

Kişilik, halkın en yüksek erdemlerini ve isteklerini temsil ettiği ve yoldan ayrılmadığı sürece, kitlelerin harekete geçirilmesinde ve yönetilmesinde rol oynar.

Yolu açan öncü grup, iyilerin en iyisi olan partidir.

İşlediğimiz temel hammadde gençliktir. Umudumuzu gençliğe bağlıyor ve onu elimizden bayrağı almaya hazırlıyoruz.

Ya özgür vatan, ya ölüm.

Che Guevara'nın Birleşmiş Milletler'deki Konuşması

Aralık 1964'te Birleşmiş Milletler'de konuşma yapmak üzere Küba heyetinin başı olarak New York'a gitti. CBS televizyon kanalında pazar günleri yayınlanan Face the Nation isimli haber programına çıktı. ABD Senatörü Eugene McCarthy, Malcolm X'in çalışma arkadaşları, Kanadalı radikal Michelle Duclos dâhil olmak üzere değişik kişi ve gruplarla görüştü

Her şeyden önce, Küba temsilciler heyeti olarak burada tüm dünyanın sorunlarını tartışan ulusların arasına katılan üç yeni üyenin toplantımızda bulunmasından mutluluk duyduğumuzu belirtmek isteriz. Zambiya, Malavi ve Malta halkları adına Birleşmiş Milletler toplantısına katılan cumhurbaşkanlarını ve başbakanları saygıyla selamlar, bu ülkeleri, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı mücadele eden bağlantısız ülkeler arasında görmeyi dileriz.

Toplantı başkanını da kutlamak isteriz. Böylesine yüce bir göreve getirilmesinin bizim için özel bir anlamı vardır; başkanlığı, Afrika halklarının parlak zaferlerine rastlamıştır. Daha dün emperyalist sömürgecilik sisteminin kölesi olan bu Afrika ülkeleri, bugün bağımsızlıklarını kazanmış, kendi kaderlerini tayin etme belirleme özgürlüğüne kavuşmuşlardır.

Sömürgeciliğin vadesi doldu. Afrika, Asya ve Latin Amerika halkları yeni düzen kuruyor, tavizsiz, kendi geleceklerini belirleme ve ülkelerini özgürce geliştirme haklarını istiyorlar. Küba heyeti, anlamaya varılamamış önemli konularda tavrını ortaya koymak amacıyla toplantıda bulunuyor. Bunu, bu kürsüden bulunmanın

gerektirdiği yüksek sorumluluk duygusuyla yapacağız. Aynı zamanda, açık ve kesin konuşma gerekliliğini de gözden uzak tutmayacağız.

Bu toplantının hareketli geçmesini, hızlı yol alınmasını, komisyonların hemen çalışmaya başlamasını ve anlaşmazlıklar ortaya çıksa dahi duraklamamalarını istiyoruz. Emperyalizmin amacı ise, bu toplantıyı işlevsiz bir konuşma panayırına dönüştürmektir. Böylelikle, dünyanın sorunlarına çözüm aranması bir yana bırakılacaktır. Bunu önlemeliyiz. Gelecekte bu toplantı yalnızca sıra numarasıyla, 19. Bileşim olarak anılmamalıdır. Bütün gücümüzle buna engel olmalıyız.

Bu davranışı bir vazife sayıyoruz, çünkü ülkemiz çatışmaların merkezidir. Küba, küçük ülkelerin egemenlik haklarını koruyan ilkelerin her an sınandığı bir yerdir. Ülkemiz, emperyalist Amerika Birleşik Devletleri'nin birkaç adım ötesinde dünya özgürlüğünün savunulduğu bir mevzidir. Eylemlerimizle, her gün oluşturduğumuz örnekle, halkların gerçekten kurtulabileceğini ve insanlığın bugün içinde bulunduğu koşullarda bile özgür kalabileceklerini kanıtlamaklayız. Kuşkusuz, giderek güçlenen sosyalist kampın caydırıcılığı büyüktür. Bu koşulların sürekli olması için kamp içindeki birlik ve beraberliğin sağlamlaştırılması, geleceğe güven duyulması, ülke ve devrimi savunmada ölene dek savaşmaya kararlı olunması gerekmektedir. Küba bu koşulları gerçekleştirmiştir.

Bu toplantıda ele alınacak önemli sorunlar arasından biri, bizim için özel bir anlam taşımaktadır. Değişik sosyoekonomik düzenlere sahip devletlerin barış içinde bir arada yaşaması ortaya konması gereken asıl sorundur. Dünyada, bu alanda büyük adımlar atıldı, ancak emperyalizm -ABD emperyalizmi- barış içinde bir arada yaşama hakkının sadece en büyük güçler için geçerli olduğu kanısında. Burada sizlere, başbakanımızın Kahire'de söylediği, İkinci Bağlantısız Ülkeler Hükümet ve Devlet Başkanları Konferansı bildirisinde sarf ettiği sözleri yenilemek istiyoruz: Dünya barışı güvence altına alınmak isteniyorsa, barış içinde yaşamak hakkı sadece en güçlülere tanınamaz. Barış içinde bir arada yaşama ilkesine tüm devletler uymalıdır. Ülkelerin büyüklükleri, daha önce kurdukları

ilişkiler ve belirli dönemlerde bazı ülkeler arasında çıkan sorunlar bu ilkelerin uygulanmasına engel olmamalıdır.

Bugün özlemini duyduğumuz barış içinde yaşama, çoğu kez gerçekleşememektedir. Kamboçya Krallığı, tarafsızlığını koruduğu ve Birleşik Devletler emperyalizminin hilelerine karşı durduğu boyun eğmediği için her türlü vahşice saldırıya uğradı. Bu saldırılar Güney Vietnam'daki ABD üslerinden yönetildi. Bölünmüş bir ülke olan Laos da emperyalist saldırılardan nasibini aldı. Laos halkı hava kuvvetlerinin bombardımanları altında yok edildi, Cenevre Anlaşmaları yok sayıldı. Laos topraklarının bir bölümü, emperyalist güçlerin ani saldırısına uğramak tehlikesi altındadır. Saldırının anlamını dünyada en iyi bilen Vietnam Demokratik Cumhuriyeti, sınırlarının bir kez daha düşman güçlerce aşıldığını, bombardıman ve avcı uçaklarının taş üzerinde taş bırakmadığını, ABD savaş gemilerinin kara sularına girdiğini, deniz üslerinin yok edildiğini görüp yaşadı. Vietnam Demokratik Devleti'nin tüm toprakları şu anda Amerika Birleşik Devletleri'nin saldırı tehlikesiyle karşı karşıyadır. Çünkü ABD, Güney Vietnam'a karşı yıllardır sürdürdüğü savaşı artık Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ne sıçratmak amacında. Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti, Birleşik Devletler'i birçok kez uyardı. Dünya barışı tehlikededir. Üstelik Asya'nın bu bölgesinde yaşayan milyonlarca masum insanın hayatı tehdit altındadır. Bu bölgelerde barış, işgalci ABD'nin kişisel isteklerine bağlıdır.

Tüm dünyada, emperyalizm barış içinde bir arada yaşamayı, kendine göre, farklı şekillerde yorumlamakta, kendi bakış açısını zorla kabul ettirmeye uğraşmak. Gerçek anlamda barış içinde bir arada yaşamanın ne olduğunu, sosyalist kampın müttefiki ezilen uluslar, emperyalistlere öğretmeli, bu konuda Birleşmiş Milletler de onlara yardım etmelidir.

Barış içinde bir arada yaşama ilkesi iyice açıklığa kavuşturulup, düzgün bir şekilde tanımlanmalıdır. Bu ilke, sadece egemen devletler arasındaki ilişkileri içermekle kalmaz. Biz Marksistler, uluslar arasında barışın, sömürenlerin sömürülenlerle, ezenlerin ezilenlerle

bir arada yaşaması olmadığını savunduk. Her türlü sömürgeci baskıya karşı bağımsızlık için mücadele, Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği bir ilkedir. Bu sebeple, bugün Portekiz Ginesi'yle ve bağımsızlık mücadelelerinde katledilen Angola ve Mozambik halklarıyla dayanışmamızı açıklıyor, Kahire Bildirisi'ne uygun biçimde, tüm gücümüzle bu halkların yanında olacağımızı bildiriyoruz.

Puerto Rico halkıyla ve onun büyük lideri, tüm ömrünü hapiste geçirdikten sonra, 72 yaşında, felçli ve konuşamaz durumdayken serbest bırakılan Pedro Albizu Campos'la dayanışma içinde bulunduğumuzu belirtmek isteriz. Pedra Albigu Campos hâlâ özgürlüğünü kazanamamış, fakat boyun eğmeyen Latin Amerika'nın simgesidir. Zindanda geçirdiği uzun yıllar, dayanılmaz baskılar, işkenceler, yalnızlık, halkından ve ailesinden uzak kalması, istilacıların ve uşaklarının hakaretleri iradesini sarsmaya yetmemiştir. Küba temsilciler heyeti, Küba halkı adına Latin Amerika'mıza onur kazandıran bu büyük yurtsevere hayranlık ve minnettarlığını sunar.

Amerika Birleşik Devletleri, yıllar boyunca Puerto Rico'da yoz bir kültür yaratmaya çalıştı. Dilleri İspanyolcaydı ama İngilizce ile karıştırılmak isteniyordu. Puerto Ricolu askerler, emperyalist savaşlarda, örneğin Kore'de ön cephelere sürüldüler. Birkaç ay önce, ABD ordusu silahsız ve savunmasız Panama halkına karşı katliam başlattığı sırada kendi kardeşlerine bile ateş etmek zorunda bırakıldılar. Bu olay, Yankee emperyalizminin işlediği en son cinayetlerden biridir.* Puerto Rico halkı, iradesine ve kültürüne karşı yapılan bu vahşice saldırılara rağmen, kültürünün Latin karakterini, ulusal duygularını korumasını bilmiştir. Yurtseverlikleri, Latin Amerika'da yaşayan kitlelerin karşı koyulmaz bağımsızlık isteklerini kanıtlamaya yeter.

Barış içinde bir arada yaşama ilkesinin, İngiliz Guyanası'da olduğu gibi halkların iradesiyle dalga geçmek olmadığını belirtmek zorundayız. İngiliz Guyanası'nda Başbakan Cheddi Jagan her türlü baskı ve düzenbazlığın kurbanı oldu. Ülkesinin bağımsızlığını, zaman kazanmak için belirsiz bir tarihe ertelendi, halkın iradesi ayaklar altında çiğnendi, hileye başa geçirilen yeni hükümetin boyun eğmesi sağlandı

ve ancak bu koşullar gerçekleştirildikten sonra söz konusu Latin Amerika ülkesine güdük bir özgürlük sağlandı. Guyana'nın bağımsızlığı için izlediği yol ne olursa olsun Küba daima yanında olacak, manevi ve askeri desteğini Guyana halkından esirgemeyecektir.

"Cheddi Jagan, İngiliz Guyanası'nda İlerici Halk Partisi 1953'te seçimi kazanarak başbakan oldu. Kısa bir süre sonra İngiltere anayasayı askıya aldı. Jagan 1957 ve 1961'de tekrar seçildi. 1964'te Forbes Burnham'in karşısında seçimi kaybetti. Guyana bağımsızlığını 1966'da kazandı.

Guadaloupe ve Martinik Adalarının özerklikleri için uzun zamandır mücadele ettikleri halde henüz başarıya ulaşamadıklarını, bu durumun çok uzun süremeyeceğini edemeyeceğini de belirtmek isteriz.

Güney Afrika'da olanlara karşı tüm dünyayı tekrar uyarıyoruz. Tüm dünya uluslarının gözü önünde kaba ve zalim ırkçı yönelim kendi bildiğini okumaya devam ediyor. Başka bir ırkın daha üstün olduğuna, bunun resmi bir politika olduğuna bazı cinayetlerden kimsenin ceza almayacağına Afrika halkları inandırılmaya çalışılıyor. Birleşmiş Milletler bu gidişe son demek için parmağını ne zaman kımıldatacak?

Kongo'daki acı olayları özellikle belirtmek istiyorum. Hiçbir ceza verilmeyen suçlarla, küstahça ve alay edercesine, insan haklarının nasıl hiçe sayıldığını çağdaş dünya, tarihinde ilk kez olarak Kongo'da gördü. Emperyalistlerin Kongo'nun zenginliklerini ele geçirmek istemeleri yüzünden bunlar meydana geldi.

Yoldaş Fidel Castro Birleşmiş Milletler'i ilk ziyaretinin hemen ardından verdiği demeçte, bir ülkenin başka bir ülkenin zenginliklerine yan gözle bakmasının, uluslararası barışa zarar veren etken olduğunu söylemişti. Fidel Castro şu sözleriyle, bu inkâr edilmez gerçeği dile getirmişti: "Soygun felsefesine son verirseniz, savaş felsefesi de ortadan kalkar." Soyguncu bakış açısı henüz yok olmamış, hatta en güçlü zamanı yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler'e sığınarak Lumumba'yı öldürenler, bugün beyaz ırk için binlerce Kongoluyu katlediyorlar.

Patrice Lumumba'nın Birleşmiş Milletler'e bağladığı umutların nasıl haince kırılışını unutabilir miyiz? Kongo'nun Birleşmiş Milletler birliklerince işgaliyle sonra ortaya çıkan kirli işleri nasıl unutabiliriz? Afrikalı büyük yurtsever Patrice Lumumba'nın katillerinin Birleşmiş Milletler'in kanatları altına sığınarak katliamların umarsızca işlediklerini nasıl unutabiliriz? Sayın delegeler, Kongo'da BM otoritesini yurtseverliği için değil de emperyalistler arası mücadeleden faydalanmak amacıyla hiçe sayan Moise Tshombe'nin, Belçika'dan aldığı destekle Katanga'yı federasyondan ayırmayı başardığını nasıl unutabiliriz? Kongo'da Birleşmiş Milleller'in görevi bitince Kalanga'dan kovulan Tshombe'nin krallar gibi Kongo'ya dönmesini ve ülkede hâkimiyetini kurmasını nasıl haklı bulur ve nasıl açıklarız? Emperyalistlerin, Birleşmiş Milletler'i bir piyon olarak kullandığını kim inkâr edebilir?

Özetlersek, Katanga'nın federasyondan kopuşunu engellemek için seferberlikler düzenlendi. Fakat bugün Tshombe, Kongo'da iktidarını sürdürüyor, ülkenin zenginlikleri emperyalistlere pazarlıyor. Bu hamlelerin bedelini ise başka uluslar ödedi. Anlaşılan savaş tacirleri iyi çalışmış. Küba hükümeti, bu olayda cinayet masraflarını ödemeyi reddeden Sovyetler Birliği'nin tavrını haklı bulmakta ve desteklemekledir.

Bütün olanlar yetmiyormuş gibi, tüm dünyanın tepkisini çeken son olayların faturası bize çıkarmak istiyorlar. Cinayetleri işleyenler kimlerdir? Birleşik Devletler'in İngiliz üslerinden havalanan askeri uçaklarla bölgeye götürülen Belçikalı paraşütçüler. Daha dün, Avrupa'nın uygar bir sanayi ülkesi olan Belçika Krallığı'nın Hitler'in çeteleri tarafından işgal edilmesinin üzüntüsünü duymuştuk. Bu küçük ulusun, Alman emperyalizmince katledildiğini öğrendiğimizde acı duymuş, bu halka karşı sempati beslemiştik. O zamanlar emperyalizmin diğer yüzünü görmemiştik. Ülkelerinin özgürlüğünü savunurken can veren Belçikalı pilotların oğulları, bugün beyaz ırkın üstünlüğünü ispatlamak için binlerce Kongoluyu acımadan öldürüyor. Tıpkı dedelerinin kanları yeterince Ari olmadığı için

Alman çizmeleri altında çiğnendikleri gibi. Kongo'da işlenen cinayetlerin hesabı sorulmalıdır.

Bugün, özgür insanlar olarak dünyaya daha farklı bakıyor, sömürge köleleriyken göremediklerimizi fark ediyoruz: "Batı Uygarlığı" zarif kürkünün altıda bir sırtlan ve çakal sürüsünden başka bir şey değil. "İnsancıl" amaçlar uğruna Kongo'ya gidenlere başka bir ad takılamaz. Bunlar silahsız halkların kanıyla beslenen yaratıklar. Emperyalizm insanı bu hale getiriyor, imparatorlukların "beyaz adamı"nın en önemli özelliğini bu canavarlıkları oluşturuyor.

Ezilen dünyanın tümü Kongo'da yaşanan vahşetin intikamını almaya hazırlanmalıdır. Emperyalist mekanizmayla aşağılık yaratıklara dönüştürülen bu askerlerin birçoğu, belki de üstün ırkın kavramına içtenlikle inanmaktadır. Ama bu genel kurul toplantısında, tenleri başka güneşler altında karamış, değişik tonlarda renklenmiş halkların temsilcileri çoğunlukta. Bu kişiler, insanların farklılıklarının derilerinin renginden değil, üretim araçları sahipliğinden, üretim ilişkilerinden kaynaklandığını tam olarak anlamışlardır.

Küba temsilciler heyeti, sömürgeci beyaz azınlıklar tarafından ezilen Güney Rodezya, Güney-Batı Afrika uluslarını, Basutoland, Bechuanaland, Swaziland, Fransız Somalisi halklarını, Filistin'de yaşayan Arap halkı, Aden, Protekloryalar ve Umman halklarını, emperyalizm ve sömürgecilikle mücadele eden tüm ulusları saygıyla selamlar ve onlara olan desteğini bir kez daha bildirir. Kardeşimiz Endonezya Cumhuriyeti'nin Malezya ile ilişkilerinde ortaya çıkan anlaşmazlıklara bir an önce doğru bir çözüm bulunmasını dileriz.

Sayın başkan, bu konferansın temel konularından biri genel ve tam silahsızlanmadır. Genel ve tam silahsızlanmayı desteklediğimizi bildiririz. Ayrıca, tüm termonükleer silahların yok edilmesini istiyor, dünya halklarının bu özlemini gerçekleştirmek için, tüm dünya uluslarının temsilcilerini katılacağı bir konferans düzenlemeyi öneriyoruz. Başbakanımız genel kurulun önünde yaptığı bir konuşmada silahlanma yarışının her zaman savaşa yol açtığını belirtmiştir.

Dünyada yeni nükleer güçlerin ortaya çıkması çatışma tehlikesi de büyütecektir.

Böyle bir konferansın, tüm termonükleer silahların ortadan kaldırılmasını sağlamak için gerekli olduğuna inanıyoruz. Tüm denemelerine yasaklanmasıdır atılacak ilk adım olmalıdır. Aynı zamanda, tüm ülkelerin diğer devletlerin sınırlarına saygılı davranmasının, konvansiyonel silahlarla bile olsa, hiçbir saldırı hareketine girişilmemesinin zorunluluk olarak kabul edilmesi gerekliliğini açıkça bildiririz

Tam ve genel silahsızlanmaya gidilmesini, atom silahlarının yok edilmesini, yeni termonükleer silahların yapımının durdurulması, atom denemelerinin yasaklanmasını isteyen dünya ülkelerinin bu çağrısına katılırken ulusların toprak bütünlüğüne saygı duyulması zorunluluğunu, emperyalizmin silahlı kolunun durdurulmasının gerekliliğini de bir kez daha belirtmekte yarar görüyoruz. Konvansiyonel silahların kullanılması da daha az tehlikeli değildir, Kongo'da binlerce masum insanı atom bombasıyla öldürülmedi. Burada sunulan öneriler bir gün gerçekleşecek ve artık onlardan söz etmek gereği kalmasa bile. Amerika Birleşik Devletleri'nin saldırı üsleri ülkemizde, Puerto Rico'da, Panama'da ve diğer Latin Amerika ülkelerinde bulunduğu sürece, Küba'nın hiçbir nükleer silahsızlanma paktına katılmayacağını hatırlatmak isteriz. Birleşik Devletler, Latin Amerika ülkelerinde konvansiyonel ve nükleer silahlar bulundurmayı, kendisi için bir hak saymakladır. Amerika Devletleri Örgütü'nün Küba aleyhine aldığı son kararlar, ülkemizi savunmak için gerekli araçlara sahip olmamızı zorunlu kılmakladır. Kararların temeli, Rio Antlaşması'na göre saldırıya geçilebileceğine dayanmaktaydı.

Eğer konferans zor olmakla birlikte bu belirtilen zor amaçlara gerçekleştirirse tarihe geçecektir, buna içtenlikle inanıyoruz. Bu hedefe varmak için, Çin Halk Cumhuriyeti'nin de katılacağı büyük bir toplantı düzenlemek gereklidir. Dünya halkları için Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanımak izlenecek bir yol olmalıdır. Bu artık inkâr edilemez bir gerçektir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin yöneticileri halklarının tek gerçek temsilcileridir. Oysaki Birleşmiş Milletler Konferansı'nda,

onların hakkı olan yerler Birleşik Devletler'in desteklediği Tayvan bölgesini kontrolleri altında tutan bir çete tarafından işgal edilmiş bulunuyor.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'de temsil edilmesi, yeni bir üyenin katılması anlamına gelmez. Bu yalnızca Çin Halk Cumhuriyeti'ne yasal haklarının verilmesi anlamına gelir.

"İki Çin" aldatmacasını hiçbir koşulda kabul etmemeliyiz. Tayvan'daki Çan Kay-Şek çetesinin Birleşmiş Milletler'de işi yoktur. İşgalciyi dışarı atmalı ve Çin halkının yasal temsilcilerini konferansa getirtmeliyiz.

Birleşik Devletler'in, Çin'in yasal yoldan temsili sorununu "önemli bir konu" diye nitelendirmesine ve bu konuda bir karar alınabilmesi için konferansta hazır bulunan üye sayısının üçte ikisinin oyuna ihtiyaç olduğunu öne sürmesine karşı akıllı davranmalıyız.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'e katılmasının tüm dünyayı ilgilendiren bir olay olmasının yanında, bu Birleşmiş Milletler Örgütü için sadece bir usul sorunudur. Bu konuda doğru bir karar alındığında hak yerini bulacaktır. Hem hak yerini bulacak, hem de bu yüce meclisin, görmek için gözleri, işitmek için kulakları, konuşmak için dili olduğu, kendi başına karar verebileceği kanıtlanacaktır.

NATO'nun, üyesi olan birçok ülkeye atom silahları yerleştirmesi, özellikle Federal Almanya Cumhuriyeti'nin bu kitle imha silahlarına çok miktarda sahip olması, silahsızlanma anlaşması olabilirliğini azaltıyor. Bu sorun, iki Almanya'nın barışçı yoldan birleştirilmesinden ayrı düşünülemez. Tam bir anlaşma sağlanmadıkça Almanya bölünmüş olarak kalacaktır. Almanya'nın birleşmesi sorunu, ancak Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin görüşmelere direkt, bütün haklara sahip olarak katılmasıyla çözümlenebilir.

Gündemde geniş yer verilen ekonomik gelişme ve uluslararası ticaret konularına kısaca değineceğiz. İçinde bulunduğumuz 1964 yılında, Cenevre Konferansı'nda uluslararası ilişkilerin bu yönüyle ilgili pek çok sorun ele alındı. Temsilciler heyetimizin görüş ve

varsayımları, ne yazık ki ekonomik anlamda bağımlı ülkeler açısından gerçekleşmiştir.

Küba'yla ilgili olarak sadece şunu belirtmek isteriz: Amerika Birleşik Devletleri, Cenevre Konferansı'nda ortaya konulan yükümlülükleri yerine getirmediği gibi, Küba'ya ilaç satışını da yasaklamıştır. Böylece, Birleşik Devletler'in Küba halkına karşı uyguladığı ablukanın saldırgan niteliğini gizlemek için taktığı insancıllık maskesi düşmüştür.

Ayrıca, sömürgecilikten miras kalan ve halkların gelişimini engelleyen kötülüklerin kökeninin yalnızca politik ilişkiler olmadığını da belirtmek isteriz. Ticaret koşullarının bozulması, hammadde üreten ülkelerle, pazarı egemenliği altında tutan ve sözde değerlerin, hayal ürünü bir adaleti gerçekleştiren sanayileşmiş ülkeler arasındaki aslı da eşit olmayan mübadelenin sonucundan başka bir şey değildir.

Sömürge ülkeler, kendilerini kapitalist pazarların kölesi olmaktan kurtarıp sosyalist bir blok haline gelip, sömürenlerle sömürülenler arasındaki ilişkileri baştan düzenlemedikçe sağlam bir ekonomik gelişme sağlanmak mümkün değildir. Bazı durumlarda gerileme olabilir, bu dönemlerde yoksul ülkelerin emperyalistlerin ve sömürgecilerin siyasi egemenliği altına girmesi kaçınılmazdır.

Son olarak sayın delegeler, Karayipler bölgesinde, özellikle Nikaragua kıyılarında, Kostarika'da, Panama Kanalı bölgesinde, Puerto Rico'ya ait Vieques Adaları'nda ve Florida'da, belki de Amerika Birleşik Devletleri topraklarında, hatta Honduras'ta bile Küba'ya saldırmak üzere hazırlıklar yapıldığını bildirmeliyiz. Bu bölgelerde Kübalı paralı askerlerle beraber başka uluslardan askerler de eğitim alıyor. Bu askeri tatbikatların barışa hizmet etmek için yapılmadığı açıktır.

Bu büyük bir rezaletin ortaya çıkmasından sonra Kostarika hükümeti, ülkedeki Kübalı sığınmacılara ait askeri eğitim kamplarının kapatılmasını emretmiştir. Bunun samimi bir hareket mi, yoksa eğitim gören paralı askerlerin bazı hazırlıklara girişmeleri nedeniyle alınan bir önlem mi olduğu bilmiyoruz. Uzun zaman

önce kamuoyuna duyurduğumuz saldırı üslerinin varlığının artık kabul edileceğini umuyor, paralı askerlerin Küba'ya saldırmak üzere eğitim görmesine izin veren ve kolaylıklar sağlayan hükümetlerin taşıdığı uluslararası sorumluluğun tüm dünya kamuoyu tarafından ciddi biçimde düşünülmesini istiyoruz.

Birleşik Devletler gazetelerince Karayiplerin çeşitli bölgelerinde paralı askerlerin eğitim yapması ve ABD hükümetinin bu tür eylemlere katılmasıyla ilgili haberlerin tamamıyla normal olaylarmış gibi okuyuculara sunulması düşündürücüdür. Latin Amerika'da da bu durumu protesto etmek için hiçbir ses yükselmiş değil. Böylece Birleşik Devletler rahatlıkla bölgeye müdahale edebiliyor.

Amerika Devletleri Örgütü üyesi dışişleri bakanları, Venezuela'da ele geçirilen Yankee silahlarının üzerinde Küba amblemi bulunmasını "çürütülemez" bir kanıt sayıyorlar ama Birleşik Devletler'in açıktan bir saldırıya hazırlanmasını görmezlikten geliyorlar. Hatta Playa Giron'da Küba'ya karşı yapılan saldırıyı düzenlediğini kamuoyuna açıklayan Başkan Kennedy'nin sesini de duymuyorlar.

Bazı durumlarda, Latin Amerika ülkelerindeki egemen sınıfların gözlerini, devrimimize karşı duyduğu kin bürümüş oluyor. Bazı durumlardaysa, yasa dışı yollardan kazanılan servetlerin parıltısı gözlerini kamaştırıyor.

Bildiğiniz gibi, Karayipler Krizi adıyla bilinen uluslararası krizden sonra, Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği ile bazı silahların sınırlandırılmasını öngören bir anlaşma imzaladı. Ancak Birleşik Devletler'in saldırganlığını arttırması, Playa Giron'da paralı askerlerin saldırısı ve ülkemizi işgal girişimi, bizi Küba'da savunma amacıyla bazı silahlar bulundurmaya zorluyor.

Üstelik Birleşik Devletler, ülkemizin Birleşmiş Milletler tarafından denetlenmesini istemiştir. Küba, Birleşik Devletler'in ya da başka herhangi bir gücün topraklarımızda bulunduracağımız silahları denetlemeye hak sahibi olduğunu kabul etmemektedir.

Biz sadece her iki tarafa eşit haklar tanıyan iki taraflı anlaşmalara saygı göstermeye kararlıyız. Fidel Castro'nun dediği gibi:

"Egemenlik kavramı, ulusların ve bağımsız halkların hakkı olarak var oldukça, halkımızın bu haktan yoksun kalmasını kabul etmeyeceğiz. Dünyada bu ilkeler hüküm sürdükçe, dünya tüm halklar tarafından tanınan ve kabul edilen bu kavramlara göre yönetildiği sürece, bu hakların birinden dahi bizi yoksun etme girişimlerine yanaşmayacağız, bu hakların hiçbirinden vazgeçmeyeceğiz."

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Thant bize hak vermiştir. Buna karşın, Amerika Birleşik Devletleri hâlâ keyfi ve yasa dışı ayrıcalıklar peşinde. Hangi küçük ülke olursa olsun, gidip hava sahasına girmek istiyor. Ülkemizin göklerinde U-2'ler ve diğer başka casus uçakların uçtuğunu daha sık görüyoruz. Bunlar hiçbir ceza almaksızın hava sahamızı giriyorlar. Bu uçakların hava sahamıza girmemesi için, Guantanamo bölgesinde devriye botlarımıza, karasularımızdaki gemilerimize ve başka bandıralı gemilere karşı Amerika Birleşik Devletleri donanmasının saldırılarının durması için adamıza casusların, sabotajcıların sızması, her türden silah sokulması son bulsun diye defalarda uyardık.

Sosyalizmi kurmak istiyoruz. Barış uğruna mücadele edenleri desteklediğimizi daha önce belirttik. Marksist-Leninist olmakla birlikte, bağlantısız ülkeler grubundan olduğumuzu bildirdik, çünkü bağlantısız ülkeler, tıpkı bizim gibi emperyalizme karşı mücadele içinde. Halkımız için daha iyi bir hayat sağlamak amacındayız. Bu nedenle Yankee provokasyonlarından kendimizi korumaya çalışıyoruz. Amerika Birleşik Devletleri'ni yönetenlerin yapısını biliyoruz. Barışı bize çok pahalıya ödetmeyi amaçlıyorlar. Cevabımız, hiçbir bedelin onurumuzdan daha yüksek olamayacağıdır.

Küba, ihtiyaç duyduğu silahları topraklarında bulunduracağını, dünyada ne kadar büyük olursa olsun, topraklarımıza, karasularımıza ve hava sahalarımıza girmeye hakkı olmadığını yeniden herkese duyurmak ister.

Eğer Küba ortak nitelikte bir yükümlülüğü üzerine alırsa buna sadakatle uyacak, ama o güne dek, tüm diğer uluslar gibi haklarını koruyacaktır. Emperyalizmin istekleri karşısında, başbakanımız

Karayiplerde barışın sürdürülmesi için gerekli şu beş noktayı belirtmiştir:

1. Ekonomik ablukanın ve Birleşik Devletler'in dünya çapında ülkemize uyguladığı ekonomik ve ticari baskıların kalkması.

2. Birleşik Devletler ve suç ortağı diğer ülkelerin her türlü yasa dışı eylemlerine, hava ve deniz yoluyla ülkeye silah ve cephane sokulmasına, paralı askerlere yaptırılacak işgal operasyonlarının hazırlanmasına, casus ve sabotajcıların ülkeye gönderilmesinin durdurulması.

3. Birleşik Devletler ve Puerto Rico'daki üslerden yapılan saldırıların durdurulması.

4. Hava sahamıza ve karasularımıza Birleşik Devletler donanmasına ya da hava filosuna ait savaş gemilerinin ve askeri uçakların girmesinin önlenmesi.

5. Guantanamo Deniz Üssü'nün kaldırılması ve ABD'nin işgali altındaki kara parçasının Küba'ya iade edilmesi.

Bu temel noktaların hiçbiri kabul edilmedi. Askeri güçlerimiz hâlâ Guantanamo Deniz Üssü'nden yapılan saldırıların hedefinde. Bu üs bir karargâh konumundadır. Katiller ülkemize buradan saldırılmıştır. Uğradığımız provokasyonları saymaya süremiz yetmeyecektir. Yalnızca bir sayı vermekle yetinelim. İçinde bulunduğumuz Aralık ayının ilk günlerini de sayarsak, 1964 yılında toplam 1323 provokasyona uğradık. Bunlar arasından, önemsiz olanlar sınır ihlali, ABD işgali altındaki topraklardan çeşitli maddelerin fırlatılması, ABD personelinden erkek ve kadınların teşhirci hareketleri, sözlü saldırılar ve benzeri davranışlardır. Daha önemli olanlar arasında küçük kalibreli silahlarla ateş açılması, topraklarımıza silah sokulmasını, ulusal bayrağımıza saygısızlık edilmesini sayabiliriz. Çok ağır provokasyonlarsa Küba tarafında yangın çıkartmak amacıyla sınırın ötesinde sabotaj yapmak, askerlerimize ateş açılmasıdır. Bu yıl 78 kez ateş edildi. Kuzey sınırından 3.5 km uzaklıktaki ABD karakollarından açılan ateşle Ramon Lopez Pena adlı bir Kübalı er öldürüldü. Bu provokatif hareket 19 Temmuz 1964 günü saat 19.07'de meydana geldi. Başbakanımız, 26 Temmuz'da bu gibi

hareketlerin tekrarı halinde birliklerimize saldırılara karşılık verme emri verileceğini açıkladı. Aynı zamanda, ileri noktalardaki Küba birlikleri sınır çizgisinden uzaklaşma ve gerekli mevziyi inşa etme emri aldı.

340 günde 1323 kışkırtma hareketi, ortalama dört günde bir provokasyon demektir. Ancak bizimki gibi disiplinli ve yüksek moralli bir ordu bu tür düşmanlıklara soğukkanlılığını yitirmeden karşı koyabilir.

47 ülkenin katılımıyla Kahire'de toplanan İkinci Bağlantısız Ülkeler Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nda oybirliğiyle şu anlaşma kabul edildi:

"Yabancı askeri üslerin, uluslar üzerinde bir baskı aracına dönüştüğünü, halkların kurtuluşunu ve kendi öz ideolojik, politik, ekonomik ve kültürel temelleri üzerinde gelişimlerini engellediğini endişeyle göreni konferansımız, topraklarından yabancı üslerin kaldırılması için mücadele veren ülkeleri desteklediğini açıklamak ister ve tüm devletlere, başka ülkelerde bulunan askeri birlikleri geri çekmeleri, derhal üslerini kapatmaları için çağrıda bulunmayı görev bilir.

Konferansımız, Amerika Birleşik Devletleri'nin Küba halkının ve hükümetinin kararlarına karşı gelerek ve Belgrad Konferansı Bildirisi hükümlerine aykırı olarak Guantanamo'da (Küba) askeri deniz üssü bulundurmasını Küba'nın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saldırı sayar.

Küba hükümetinin Guantanamo Deniz Üssü'nde Amerika Birleşik Devletleri ile eşit haklara sahip olmak koşuluyla çözümü onayladığını göz önüne alan konferansımız, Birleşik Devletler'in askeri üssü kaldırmak için Küba Hükümetiyle görüşmelere başlamasını talep eder."

Amerika Birleşik Devletleri, Kahire Konferansı'nın bu isteğini karşılıksız bıraktı. Amacı, bu bölgeyi saldırılarını sürdürmek için sonsuza dek elinde bulundurmaktı.

Halkların "Birleşik Devletler Sömürgeler Bakanlığı" adını taktığı Amerika Devletleri Örgütü bizi saflarından çıkardıktan sonra

"enerjik biçimde" suçlamış, üyelerine Küba ile diplomatik ve ticari ilişkileri çağrısını yapmıştır. Amerika Devletleri Örgütü, ne zaman ve hangi sebeple olursa olsun ülkemize yapılan saldırıları onaylamış, böylece en temel uluslararası yasaları çiğnemiş, Birleşmiş Milletler'i hiçe saymıştır. Uruguay, Bolivya, Şili ve Meksika bu önlemlere karşı oy kullandılar. Meksika hükümeti bu önlemlere uymayı reddetmiştir. O zamandan bu yana, Latin Amerika'da sadece Meksika ile ilişkilerimizi devam edebildi. Bu sayede, emperyalizmin saldırıları için gerekli koşullardan biri daha gerçekleşti.

Latin Amerika ile yakınlığımızın, bizi birleştiren tarihi ve kültürel bağlara dayandığını bir kez daha belirtmek isteriz. Konuştuğumuz dilin, kültürümüzün ve geçmişteki efendimizin ortak oluşu bizi ayrılmaz kılıyor. Latin Amerika'nın, Amerika'nın ABD boyunduruğundan kurtulmasını istememiz bu sebeptendir. Burada temsilcileri bulunan Latin Amerika ülkelerinden herhangi biri Küba ile ilişki kurmaya karar verirse, eşitlik temeline dayanması koşuluyla bunu sevinçle kabul ederiz. Küba'yı özgür bir ülke olarak tanımak bize lütufta bulunmak değildir. Küba'nın özgürlüğünü, kurtuluş mücadelesi verdiğimiz günlerinde kanımız ve canımız pahasına elde ettik. Özgürlüğü, Yankee emperyalizmine karşı kanımız ve canımız pahasına savunduk.

Başka ülkelerin iç işlerine karıştığımız yolundaki suçlamalarını reddetmekle birlikte, özgürlükleri için savaş veren halklarla olan dayanışmamızı inkâr etmeyiz. Dünya kamuoyu önünde, Birleşmiş Milletler Anlaşması'nda bahsi geçen egemenlik haklarına kavuşmak için mücadele veren halkları, dünyanın neresinde olursa olsunlar desteklediğimizi açıklamayı halkımız ve hükümetimiz adına borç biliriz.

Birleşik Devletler ise ülkelerin içişlerine açıktan açığa karışmaktan rahatsızlık duymaz. Tarih boyunca Latin Amerika'da yaptıkları başka türlü açıklanamaz. Küba da 20. yüzyıl başlarından beri bu acı gerçeği yaşayarak gördü. Kolombiya, Venezuela, Nikaragua, genellikle Orta Amerika, Meksika, Haiti, Santo Domingo da bu gerçeği biliyorlar.

Şu son yıllarda bizden başkaları da saldırıya uğradı. Panama'nın kanal bölgesinde deniz erleri, savunmasız halkın üzerine soğukkanlılıkla ateş açtı. Santo Domingo'da, Trujillo'nun öldürülmesinin ardından halkın isyan etmesini önlemek için Yankee donanması karasuları içine girdi, Kolombiya'da Gaitan'in katlinden sonra baş gösteren ayaklanmanın hemen ardından başkenti ele geçirdi.

Başka ülkelerin içişlerine müdahaleler, askeri görevler görünümü altında yapılır. Askeri görevliler, çeşitli ülkelerde bu amaçla yetiştirilen askeri güçleri örgütleyerek, baskı ve Latin Amerika kıtasında son zamanlarda sık sık tekrarlanan askeri darbe hareketlerine katılırlar.

Dominikli diktatör Rafael Trujillo 30 Mayıs 1961 tarihinde öldürüldü. 1961 Kasım'ında, Trujillo'nun iki erkek kardeşinin Santo Domingo'ya dönmesiyle başlayan halk ayaklanmasının büyümesiyle birlikte, Washington Santo Domingo kıyılarına savaş gemilerini gönderdi. 1948 Nisan'ında Kolombiya Liberal Parti lider Jörge E. Gaitan'ın katledilmesi üzerine Bogotazo diye anılan halk isyanı baş gösterdi.

Birleşik Devletler'e bağlı askeri güçler Venezuela, Kolombiya ve Guatemala'da özgürlükleri için savaşan halklara baskı uyguladı. Venezuela'da, sadece orduya ve polise danışmanlık yapmasıyla birlikte, ayaklanan geniş bölgelerdeki köylü halka karşı uçakla katliam hareketine girişmişlerdir. Bu bölgelerde mevzilenen Yankee birlikleri, doğrudan doğruya müdahaleyi artıracak her türlü baskı hareketine başvurmuşlardır.

Emperyalistler Latin Amerika halklarını ezmeye hazırlanıyor. Artık uluslararası bir cinayet örgütü gibi davranıyorlar. Birleşik Devletler, sözüm ona özgür kuruluşları savunmak için ülkelerin iç işlerine karışmaktadır. Bir gün mutlaka bu genel kurul daha olgun hale gelecek ve Amerika Birleşik Devletleri hükümetinden, bu ülkede yaşayan siyah derili ve Latin Amerika kökenli insanların yaşama güvencelerini isteyecektir. Bu insanların birçoğu doğuştan ABD vatandaşıdır ya da sonradan yurttaşlığa kabul edilmişlerdir. Kendi çocuklarını öldürenler ya da derisinin renginden dolayı yurttaşlarını

aşağı görenler, zencileri öldürenleri serbest bırakanlar, böylelerini koruyanlar, üstelik de özgür insanlar olarak yasal haklarını arayan siyah halkı cezalandıranlar kendilerini özgürlüğün bekçileri sayabilirler mi? Bugün genel kurulun bütün bu olaylar için açıklama isteyecek durumda olmadığını biliyoruz. Yine de, Birleşik Devletler hükümetinin özgürlük abidesi olmadığı, sadece dünya halklarına ve büyük ölçüde de kendi halkına karşı sömürü ve baskıyı sürdürmeyi amaçlayan bir ülke olduğu apaçık bir şekilde söylenmelidir.

Küba'nın ve Amerika Devletleri Örgütü'nün durumundan açıkça anlaşılmayacak bir dille bahseden bazı delegelere cevap olarak Latin Amerika halklarının bu uşak ruhlu, satılık hükümetlere ihanetlerinin hesabını bir gün mutlaka soracağını açıkça bildirmek isteriz.

Sayın delegeler, kimseye zincirlerle bağlı olmayan, yabancı sermayeye bağımlılığına son vermiş, siyasetine yön verecek prokonsüllerden arınmış, özgür ve egemen bir devlet olan Küba bu topluluğun karşısında başını dik tutarak konuşabilir ve kendisine verilen "Latin Amerika'nın özgür toprağı" adına hak kazandığını kanıtlayabilir.

Bizim örneğimiz tüm Latin Amerika Kıtası'nda etkisini gösterecektir. Şimdiden Guatemala'da, Kolombiya'da ve Venezuela'da etkimiz görülmüştür.

Artık yalnız başına kalmış halklar söz konusu değildir, önemsiz düşmanlar, savsaklanabilecek güçler de var olamaz. İkinci Havana Bildirisi'nde belirtildiği gibi:

Latin Amerika 'da güçsüz ülke yoktur. Bizler avın sefaleti çeken, aynı duyguları paylaşan ortak düşmanlara sahip olan, aynı güzel geleceği özleyen ve dünyanın tüm dürüst insanlarının desteğinden yararlanan iki yüz milyon çocuklu bir ailenin evlatlarıyız.

Bu destan, acıyla dolu Latin Amerika topraklarında pek bol bulunan aç yerli halk yığınları, topraksız köylüler, sömürülen işçiler, ilerici kitleler, dürüst ve yetenekli aydınlar tarafından yazılacaktır. Emperyalizmin küçük gördüğü halklarımızın kitle halinde mücadele ve düşüncelerle, bu destanı gerçeğe dönüştüreceğinden kimsenin

şüphesi olmasın. Bugüne kadar küçümsenen, önemsenmeyen halklarımız artık emperyalistlerin uykularını bile kaçırmaktadır. Bizi hep güçsüz ve uysal bir sürü olarak gören emperyalistler, şimdi iki yüz milyon Latin Amerikalının oluşturduğu dev sürü karşısında korkuya kapılmış, bu dev kitle içinde, Yankee tekelci kapitalizminin mezar kazıcılarını görmenin endişesini yaşamaktadır.

Şimdi, Latin Amerika'nın her Kıtası'nın her tarafında intikam zamanının geldiğini gösteren apaçık belirtiler ortaya çıkmıştır. Şimdi bu adsız kitle, bu rengarenk kıtanın her yerinde aynı acıları, aynı hayal kırıklıklarını dile getiren şarkıları söyleyen bu rengarenk Latin Amerika, yüzü gülmeyen, kaderine sessizce razı olmak zorunda bırakılan bu Latin Amerika artık tarihini kendi yazmak istiyor. Kendi tarihine geçmek, tarihini kanıyla yazmak, bu uğurda acı çekmek ve ölmek istiyor.

Bugün Latin Amerika'nın dağlarında ve ovalarında, yaylalarında ve vahşi ormanlarında, ıssız köşelerinde büyük kentlerindeki trafik karmaşasının ortasında, okyanuslarının ve nehirlerinin kıyısında, insanlar uyanıyor, kıpırdıyor. Kendilerine ait olan ne varsa onun uğruna canını vermeye hazır, 500 yıldır şunun bunun tarafından birer birer gasp edilen hakları yeniden almaya hazır, kaygılı eller ileriye doğru uzanıyor. Şimdi, tarih Latin Amerika'da yaşayan yoksullarını, tarihlerini kendileri yazmak kararındakileri, horlananları hesaba katmak durumundadır. Onlar şimdi yolda, yayan, her gün yüzlerce kilometrelik bitmek tükenmek bilmeyen bir yürüyüşle yönetim "doruğuna" ulaşmaya, haklarını elde etmeye doğru gidiyorlar.

Onlar şimdi silahlı. Taşlarla, sopalarla, machetelerle, şu ya da bu yönde her gün toprakları işgal ediyor, kendilerinin olan toprağa daha da sarılıyor, onu canları pahasına olsa dahi hiç korkmadan savunuyorlar. Onlar şimdi pankartlar, bayraklar, sloganlar taşıyor, bunları dağların rüzgârında, ovalar boyunca dalgalandırıyorlar. Adalet isteyen bu öfke dalgası, bastırılmış kinlerin, ayaklar altına alınmış hakların bu kabaran dalgası, Latin Amerika topraklarından yükselen bu devrim dalgası hiçbir zaman durmayacak, yenileri

eklenerek devam edecektir. Geçen gün bu dalga daha da büyüyecektir. Çünkü en büyük sayıdan, her yönüyle çoğunluktan, emeğiyle zenginlikleri biriktirenlerden, değerleri yaratanlardan, tarihin tekerleklerini döndürenlerden, uyutulduktan sersemletici uzun uykudan artık uyananlardan oluşmaktadır.

Çünkü bu büyük insan kitlesi "Yeter!" demiş ve yürüyüşe geçmiştir artık. Devlerin bu yürüyüşü gerçek bağımsızlığa, uğruna bir şey elde edemeden binlerce kez öldükleri gerçek özgürlüğe kavuşmalarına dek duracağını beklemeyin. Bugün ölenler, Playa Giron'daki Kübalılar gibi biricik, gerçek, vazgeçilmez, asla geri vermeyecekleri bağımsızlıktan uğruna öleceklerdir.

Tüm bu olanlar, sayın delegeler, tüm kıtanın bu yeni iradesi, kitlelerimizin mücadele kararlılığının dile getiriliş şekli olan, istilacının silahlı kolunu felce uğratan çığlıkla özetlenebilir. Bu çığlık tüm dünya halklarınca, özellikle de Sovyetler Birliği'nin liderliğindeki sosyalist kamp ülkelerinde anlaşılmış ve benimsenmiştir.

Afrika

Ernesto Che Guevara, 17 Aralık 1964'te Paris'e uçtu ve üç aylık bir uluslararası geziye başladı. Bu gezi sırasında Çin Halk Cumhuriyeti, Birleşik Arap Cumhuriyeti (Mısır), Cezayir, Gana, Gine, Mali, Dahomey, Kongo-Brazzaville ve Tanzanya'yı dolaşmıştır. Che ilki 1963'te, ikincisiyse son söylevini verdiği 1965'te olmak üzere Cezayir'i iki kez ziyaret etmiştir.

Başkent Cezayir'e Temmuz 1963'te gerçekleştirdiği ilk ziyareti Che Guevara'ya bir başka kurtuluş mücadelesiyle, kendilerini yok etmeye çalışan İspanyol sömürgeciliğine karşı savaşım veren Sahravilerin (Batı Sahralıların) mücadelesiyle ilgilenme imkânı vermiştir.

Juan Vivès adlı eski bir Küba gizli istihbarat görevlisinin öz yaşam öyküsünde yazan bilgilere göre, Cezayir Devlet Başkanı ve kurtuluş mücadelesi önderlerinden Ahmed Ben Bella, İspanyol işgaline karşı mücadele eden Sahraviler için Küba'dan yardım istedi. Che Guevara bu koşullar altında Başkent Cezayir'e geldi ve işleri kısa sürede ele aldı. Bir strateji uzmanı ve saha adamı olarak Sahravi militanlara bir yapı oluşturmak üzere -Havana'nın yardımıyla- önce örgütlenmelerini öğütledi: Bu yapı Sahra'nın Kurtuluşu Hareketi adını alacaktır.

Böylece, siyasi kadro, öğrenci olarak eğitilmek ve hatta Gençlik Adası'nda öğrenim görmek üzere çocuklar olmak üzere yüzlerce Sahravi Küba'ya gitti. Adı geçen MLS (Sahra'nın Kurtuluşu Hareketi) örgütü, 10 Mayıs 1973'teki kurucu kongre sonrasında, 1971 ve 1972 yıllarında Saguia El Hamra ve Rio de Oro'nun Kurtuluşu için Ulusal Cephe (POLISARIO Cephesi) adını alan bir silahlı örgüte dönüştü.

Che'nin gerçekleştirdiği bu ilk ziyaretten birkaç ay sonra, Ekim 1963'te Fas Cezayir'e saldırdı. Başta Castro ve Guevara olmak üzere

Kübalı yöneticiler, Sidi Bel Abbès'in güneyine "kum savaşlarının" sürmesi durumunda müdahale etmeye hazır beklemek üzere acilen yirmi iki zırhlı araç ve birkaç yüz askerden oluşan bir birlik toplayarak ülkenin batısına gönderdi. Bu zırhlıları teslim eden SSCB, bunların sosyalist dahi olsa üçüncü bir ülkeye gönderilmesini yasaklamıştı. Ancak Havana bir dayanışma göstergesi olarak bu koşulu çiğnedi.

Devrimlerin katalizör rolü Che Guevara'yı Ben Bella'dan başkent Cezayir'i Latin Amerika'daki kurtuluş hareketlerine cephe gerisi üssü olarak açmasını talep etmeye dahi yöneltti. Havana, sıkı bir şekilde yakından izleniyordu ve kurtuluş hareketlerinin kurmayı Che'nin komutası altında, başkente hâkim bir tepede yer alan ve çatışmalarda işkence merkezi olarak kullanılan ünlü Susini villasını üs yaptı.

Che'nin başkent Cezayir'i ikinci kez ziyareti Afrika Asya Ekonomik Dayanışma semineri dolayısıyla 22 ve 27 Şubat 1965 tarihleri arasında gerçekleşti. Davasına sıkı sıkıya bağlı bir devrimci olarak, 24 Şubat 1965 tarihinde başkent Cezayir'de yaptığı konuşma, o dönem sol militan ve önderlerin halk önünde dile getiremeyeceği görüşler içeriyordu.

Che özet olarak 'ağabeyi' Sovyetler Birliği'ne kırgındı. Zaten, Kruşçev'in Sovyet füzeleri krizi dolayısıyla attığı geri adım karşısında Castro'nun kızgınlığını o da paylaşıyordu. Başkentte, emperyalist sömürüyle işbirliği içerisinde olmakla suçladığı SSCB'ye karşı açık bir şekilde tavır alarak, barış içinde bir arada yaşama teorisine muhalefet etti. "Sosyalist ülkeler sömürgeci Batılı ülkelerle zımni işbirliğine son verme ahlaki sorumluluğuyla karşı karşıyadırlar."

Che, sosyalizm ve kapitalizm, kurtuluş için mücadele ve tüccar hukuku arasında uzlaşma değil, kafasındaki formüllerden birini yeniden uygulayabilmek için her yerde yeni Vietnamların olmasını istiyordu. Verdiği son söylev olan başkent Cezayir'deki konuşmasında "Bir ölüm kalım sorunu olan bu mücadelede hiçbir sınır yoktur. Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olaylara karşı kayıtsız kalamayız. Bir ülkenin emperyalizme karşı zaferi bizim zaferimizdir, aynı şekilde yenilgisi de bizim yenilgimizdir. Baskı uygulayan bir siyasal gücün silahları aracılığıyla kurtuluşa varma olgusu,

proletarya enternasyonalizmi kurallarına uygun bir şekilde ele alınmalıdır: Savaş halindeki sosyalist ülkedeki bir şirket müdürünün, ürettiği tankları ödeme garantisi sunmayan bir cepheye göndermeyi reddetmesini düşünmek ne kadar saçmaysa, kurtuluşu için mücadele eden ya da özgürlüğünü savunmak için silaha ihtiyacı olan bir halkın kredibilitesini kontrol etmek de o kadar saçmadır" der.

Guevara daha da ileriye giderek, Batı'da ABD'nin ve Doğu'da SSCB'nin önderliğindeki Kuzey Yarımküre'nin Güney Yarımküre'yi sömürdüğünü söyler. Ben Bella ve Che, Sahra Çölü altındaki bölgede Küba'nın ilk askeri operasyonunu bizzat Guevara'nın yönetmesi konusunda anlaşırlar. Bazı güvenilir kaynaklar Guevara'nın kendisini bu operasyonda desteklemesi için Castro'yu ikna ettiğini söyler. Bazı kaynaklara göre tersine, Latin Amerika ülkelerindeki koşulların gerilla çekirdeklerinin kurulması için henüz uygun olmadığını savunan Castro'nun bu eyleme girmesi için Guevara'yı ikna ettiği söylenir. Castro'nun kendisi de ikinci görüşün doğru olduğunu söylemiştir. O zamanlar Cezayir'in devlet başkanı olan ve Guevara ile görüşen Ahmed Ben Bella ise şöyle demiştir: "Afrika'da hüküm süren durumun büyük devrim potansiyeline sahip görünmesi, Che'yi Afrika'nın emperyalizmin zayıf halkası olduğu sonucuna varmaya itti. O da artık çabalarını Afrika'ya yönlendirmeye karar verdi."

Küba operasyonu, Kongo-Kinşasa'daki (önceleri Belçika Kongo'su, sonradan Zaire ve günümüzde Demokratik Kongo Cumhuriyeti) Partice Lumumba yanlısı Marksist Simba hareketinin desteklenmesi ile sürdürülecekti. Guevara, yardımcısı Victor Dreke ve on iki Kübalı 24 Nisan 1965'te Küba'ya vardı. Diğer Kübalılar da kısa süre sonra onlara katıldılar. Bir süre gerilla lideri Laurent-Désiré Kabila ile çalıştılar. Kabila, aynı yılın Kasım ayında Kongo ordusu tarafından bastırılan bir isyana girişmeleri için Lumumba'nın destekçilerine yardım etmişti. Guevara önemsiz biri olduğuna karar verdiği Kabila'yı bırakmış ve şöyle yazmıştır: "Hiçbir şey onun bu anın gerektirdiği adam olduğuna beni inandıramaz."

Guevara 37 yaşında ve resmî askeri eğitim almamış olmasına rağmen, Batista'nın devrilmesinde önemli yer işgal eden Santa Clara

harekâtının da içinde bulunduğu Küba devrimi deneyimlerine sahipti. Astımı nedeniyle Arjantin'de askere alınmamıştı. Peron hükümetine olan muhalefeti göz önüne alındığında bundan gurur duyardı. Mike Hoare'un içinde bulunduğu Güney Afrikalı paralı askerler ve Kübalı sürgünler Kongo ordusuyla birlikte Guevara'yı engellemeye çalıştılar. Guevara'nın haberleşmesini dinliyor, saldırmak için hazırlanan isyancılara ve Kübalılara pusu kuruyor ve Guevara'nın ikmal hatlarını kesiyorlardı. Guevara'nın amacı, yerel Simba savaşçılarına komünist ideolojiyi ve gerilla savaşını öğreterek bir anlamda Küba Devrimini Afrika'ya "ihraç etmekti." Guevara Pasajes de la Guerra Revolucionaria: Congo'da (Kongo Günlükleri) devrimin başarısızlığının ana nedenleri olarak yerli Kongo kuvvetlerinin yeteneksizliği, uzlaşmazlığı ve kendi aralarındaki sürtüşmeyi göstermiştir. Aynı yılın sonlarına doğru astımı nüksetmiş, yedi ay sıkıntı yaşadıktan sonra düş kırıklığına uğramış bir şekilde, Küba'dan gelenlerden sağ kalanlarla (birliğinin altı üyesi ölmüştü) Kongo'yu terk etmiştir. Bir noktada yaralıları Küba'ya gönderip tek başına savaşmaya devam etmeyi ve devrimcilere örnek teşkil etmeyi de düşünmüştü. Ölümünden sonra açıklanması niyetiyle bıraktığı mektubun Castro tarafından kamuoyuna açıklanması ve bu mektupta dünyanın diğer bölgelerindeki devrimlere kendini adamak için Küba ile olan tüm bağlantılarını kopardığını yazması, ahlaki açıdan diğer savaşçılarla Küba'ya dönmesini engellemiştir. Kongo'dan ayrıldıktan sonra altı ay boyunca Dar-üs-Selam, Prag ve Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde saklanmış, Kongo deneyiminde yazdığı anılarını toparlamış ve biri felsefe diğeri ekonomi üzerine iki kitabın taslaklarını yazmıştır. Bu dönem boyunca Castro, Guevara'yı Küba'ya dönmesi için zorladı, Guevara bunu kabul ettiğinde dönüşünün geçici olacağı ve adadaki varlığının sır kalacağı şartını koştu: Latin Amerika'da bir yerlerde yeni bir devrim çabasına hazırlık yapmak için gereken birkaç aylık bir süre için geri dönecekti.

Bolivya: Sonun Başlangıcı

Castro'nun isteğiyle, gözden uzak Nancahuazú bölgesindeki bir arazi, Guevara tarafından eğitim alanı olarak kullanılması için yerli Bolivya komünistleri tarafından satın alınmıştı. Bulgulara göre Nancahuazú bölgesindeki bu kamptaki eğitim Guevara ve yanındaki Kübalılar için çarpışmadan daha tehlikeliydi. Bir gerilla ordusu oluşturma yolunda pek başarılı olunamamıştır. Eski Stasi ajanı Haydée Tamara Bunke Bider ya da daha iyi bilindiği takma adı ile "Tania", La Paz'da Guevara'nın ana ajanı olarak yerleşmişti. Tania'nın KGB için de çalıştığı rivayet edilir ve Bolivyalı yetkilileri Guevara'nın izini bulmaya yönlendirdiği için bilmeden Sovyet çıkarlarına hizmet ettiği de anlaşılmaktadır.

Bolivya ordusu ile Mart 1967'de ilk çatışmaları sonucu eğitim kampını terk ederken geride bıraktıkları önemli sayıdaki fotoğraf, Guevara'nın Bolivya'da olduğuna dair ilk kanıt olmuştur. Fotoğrafları gören Bolivya Devlet Başkanı René Barrientos'un Guevara'nın başının bir kargı üzerinde La Paz şehir merkezinde sergilenmesini istediği söylenir. Başkan Bolivya ordusuna Guevara'yı ve yandaşlarını takip edip yakalama emrini verdi.

Guevara'nın yaklaşık elli kişiden oluşan ve ELN (Ejército de Liberación Nacional de Bolivia - Bolivya Ulusal Bağımsızlık Ordusu) adı altında eylem yapan gerilla kuvveti iyi donatılmıştı ve dağlık Camri bölgesinde Bolivya düzenli ordusuna karşı bazı başarılar elde etti. Eylül'de ise ordu iki gerilla grubunu ve liderlerden birini öldürmeyi başardı.

Zorlu geçen çatışmalara rağmen, gerillaların esir aldığı yaralı Bolivya askerlerinin gereken tıbbi yardımı alması konusunda hassas davranan Guevara sonradan bu esirleri de salıvermiştir. Hatta yaralanarak ele geçirildiği Quebrada del Yuro'daki son çarpışmadan sonra geçici olarak tutulduğu yere götürüldüğünde gördüğü yaralı Bolivya askerlerine tıbbi yardım bile önermiş ama bu önerisi sorumlu Bolivyalı subay tarafından geri çevrilmiştir.

Guevara'nın Bolivya'da devrim başlatma planları birkaç yanlış anlama üzerine kurulmuştu:

Yalnızca ülkenin askeri hükümeti ve eğitimi ve donanımı yetersiz ordusuyla mücadele etmeyi bekliyordu. Hâlbuki yerini öğrenen ABD hükümeti, CIA ve diğer kurumların ajanlarını isyanı bastırmak için yardım amacıyla Bolivya'ya göndermişti. Bolivya Ordusu, ABD Özel Harekât Birlikleri tarafından eğitilip donatılmaktaydı. Askeri danışmanların yanı sıra, gönderilen birlikler arasında kısa süre önce kurulan ve gerillaların bulunduğu bölgeye yakın bir alandaki La Esperanza'da orman savaşı eğitimi almış olan seçkin Rangers taburu da vardı.

Guevara yerli muhaliflerden yardım alacağını ve işbirliği içinde olacağını ummuştu. Bu yardım hiçbir zaman gerçekleşmedi. Mario Monje liderliğindeki Bolivya Komünist Partisi Havana'dan çok Sovyetler'e yönelmişti ve söz vermelerine rağmen Guevara'ya yardım etmediler (Parti liderlerinin isteklerine karşı gelen Rodolfo Saldaña, Serapio Aquino Tudela ve Antonio Jiménez Tardio gibi bazı Bolivya Komünist Partisi üyeleri Guevara'ya katılmış ya da destek vermişlerdir).

Havana ile radyo bağlantısını koruyacağını umuyordu ancak Küba'dan sağlanan iki kısa dalga radyo vericisi de bozuktu, dolayısıyla gerillalar Havana ile iletişime geçemiyorlardı (Bu ve bunun gibi diğer konularda Castro tarafından Guevara'nın Bolivya'daki operasyonlarına destek sağlamakla görevlendirilen Manuel Pineiro'nun performansı berbat olarak nitelendirilebilir). Olayların daha karmaşık hale gelmesinin bir sebebi de Havana'dan gönderilen radyo

mesajlarını kaydetmek ve deşifre etmek için kullanılan teyp kayıt cihazının bir nehri geçerken kaybolmasıydı. Böylece Havana'dan gelen mesajların deşifre edilmesi çok zorlaştı.

Bunlara ek olarak Guevara'nın uzlaşmadan çok kişileri karşısına alma huyu, Kongo'da olduğu gibi Bolivya'da da yerel liderlerle başarılı işbirliği geliştirememesine sebep olmuştur. Bu kötü huy Küba'daki gerilla savaşı sırasında da kendini göstermiş ama Castro'nun zamanında araya girmesi ve rehberliğiyle kontrol altında tutulmuştu

Che, Bolivya Komünist Partisi'ndeki bölünmeden önce, yönetici ve militanlarla ilişki kurarak, Güney Amerika'daki devrimci hareket için yardım istemişti. Bu militanlardan bazıları, partilerinin onayıyla, birkaç yıl onunla birlikte çeşitli görevlerde çalışmış kişilerdi. Bölünme sırasında kritik bir durum ortaya çıktı, çünkü her iki grupta da kendisiyle birlikte çalışan partililer vardı. Fakat Che, Bolivya'daki mücadeleye ayrı bir hareket olarak bakmıyor, onu, kısa sürede Güney Amerika'nın öteki ülkelerine yayılacak devrimci kurtuluş hareketinin bir parçası olarak görüyordu. Emperyalizmin boyunduruğu altındaki Bolivya ve diğer Latin Amerika ülkeleri halklarının kurtuluşu için mücadele etmek isteyen herkesin katılabileceği, sekterlikten uzak bir hareket örgütlemeyi planlıyordu. Ne var ki, gerilla üssünün hazırlık evresi, önemli ölçüde, bölünme sırasında Monje'nin grubunda kalmış değerli ve alçakgönüllü kişilerin yardımına bağlıydı. Che, temel olarak bu kişilere saygısından ötürü Monje'ye kesinlikle sempati duymamasına karşın, onu birleşmeye davet etmişti. Daha sonra maden işçilerinin lideri ve politikacı Moises Guevara'yla da görüştü. Moises Guevara, yeni bir örgütün oluşumuna katılmak için Parti'yle bağlarını koparmış, daha sonraysa Oscar Zamora ile anlaşmazlığa düştüğünden bu örgütten de ayrılmıştı. Bir başka Monje olan Oscar Zamora, Che'ye, Bolivya'da silahlı gerilla mücadelesinin örgütlenmesi için çalışacağına söz vermiş, daha sonra, bütün yükümlülüklerini yadsıyarak eylem anı geldiğinde korkakça bir kenara çekilmişti. Che'nin ölümünden sonraysa

"Marksizm-Leninizm" adına onu en sert eleştirenlerden biri olmuştu. Moises Guevara, Che'nin Bolivya'ya gelmeden önceki önerisine uyarak duraksamaksızın ona katıldı. Che'yi destekledi ve devrimci dava uğruna hayatını kahramanca feda etti. O zamana kadar Monje'nin örgütünde kalmış olan Bolivyalı gerillalar da aynı biçimde davrandılar. Daha sonraları, değerli ve cesur savaşçılar olduklarını kanıtlayan Inti ve Coco Peredo'nun önderliğinde Monje'den ayrılıp Che'ye bütün güçleriyle omuz verdiler. Ne var ki Monje bu sonuçtan hoşnut değildi, gerillaya katılmak isteyen, savaşmaya hazır, iyi eğitilmiş komünistleri La Paz'da tutarak hareketi boykot ediyordu. Bu olaylar, gelişimleri, yetersiz, ikiyüzlü ve düzenbaz yöneticiler tarafından engellenen, savaş için gerekli bütün yeteneklere sahip insanların devrimci saflarda var olduğunu gösteriyor. Che, mevki, rütbe ya da şan ve şerefle ilgilenmeyen bir insandı. Fakat kıtadaki yaklaşık bütün ülkelerin ekonomik, politik ve toplumsal durumu göz önüne alındığında, Latin Amerika halklarının kurtuluşu için temel eylem biçimi olan devrimci gerilla savaşında, siyasi ve askeri komutanın tek bir elde toplanması, mücadelenin rahat ve bürokratik yazıhanelerden değil, gerilla tarafından yönetilmesi gerektiğine inanıyordu. Bu konuda ödün vermeyi, gelişerek Güney Amerika'da yaygın bir mücadeleyi başlatacak olan bir gerilla birliği çekirdeğinin yönetimini kısır fikirli, şovenist görüşlü, deneyimsiz bir şaşkına bırakmayı kabul etmiyordu. Che, çeşitli Latin Amerika ülkelerinin devrimci unsurlarına bulaşan bu şovenizme, bu gülünç, sığ ve gerici düşüncelere karşı mücadele edilmesinin zorunluluğunu vurguluyor, Tricontinental'e gönderdiği mesajda şöyle diyordu: "Gerçek proleter enternasyonalizmini yaratacak olan, altında dövüştüğümüz bayrak, insanlığın kurtuluşu kutsal davası olmalı. O nedenle, yalnızca bugün silahlı mücadeleye sahne olan ülkelerden söz edersek Vietnam, Venezuela, Guatemala, Laos, Gine, Bolivya bayrağı altında ölmek bir Amerikalı, Asyalı, Afrikalı, hatta bir Avrupalı için aynı biçimde onurlu ve arzu edilirdir. İnsanın, bayrağı altında doğmadığı bir

ülkeye akıttığı her damla kan, orada hayatta kalan her kişinin, daha sonra kendi ülkesinde vereceği kurtuluş mücadelesi için bir deney; bir halkın kurtuluşu, başka bir halkın kurtuluş mücadelesinde kazanılmış bir aşamadır." Bunun ötesinde Che, gerilla birliklerinde çeşitli Latin Amerika ülkelerinden savaşçılar olması gerektiğini düşünüyordu. Bolivya'da gerilla savaşı, eğitimlerini çarpışmalarda geçirecek devrimciler için bir okul olmalıydı. Bu görevde kendisine yardımcı olacak Bolivyalılarla birlikte, yeteneklerini, cesaret ve fedakârlıklarını bildiği, hemen hepsi Küba devrimci savaşından, Sierra Maestra'dan arkadaşı olan, deneyim sahibi, küçük bir gerilla grubunun yanında olmasını istiyordu. Bunların arasından hiç kimse onun isteğini geri çevirmedi, hiç kimse onu terk etmedi ve hiç kimse teslim olmadı. Che, Bolivya'daki mücadelesini, sözcüğün tam anlamıyla ona özgü olan üstünlük, soğukkanlılık ve örnek bir tutum içinde sürdürdü. Onun, üstlendiği görevin öneminin bilincinde olarak, her zaman kusursuz bir sorumluluk duygusuyla davrandığı söylenebilir. Günlük'üne de not ettiği gibi, gerillacıların savsak davrandığı durumlarda onları hemen uyarır ve eğitirdi. Karşısında olumsuz etkenler inanılmaz biçimde birleşmişti. Gerillanın, içlerinden bazıları hasta ya da iyileşme devresinde olan değerli kişilerden oluşan bir kolunun -birkaç günlük diye düşünülmüştü- ayrılmasından sonra, son derece engebeli bir arazide birbirlerini yitirmeleri sonucu ortaya çıkan kopukluk aylar boyu sürmüş ve Che'nin kuvvetleri arama yapmakla uğraşmıştı. Bu sırada Che ağır astım krizleri geçiriyordu. Aslında hastalığını basit ilaçlarla kolayca kontrol altında tutabiliyordu, ama ilaç yokluğu hastalığı korkunç bir düşman haline getirmişti, ilerisini düşünerek gerilla birliği için binbir güçlükle sağladığı ilaçlar düşman tarafından bulunup gasp edilince, çektiği ızdırap çok ciddi bir soruna dönüşmüştü. Bu durum, Ağustos sonunda bağlantısının koptuğu gerilla birliğinin yok edilmesiyle birlikte, daha sonraki olayların gelişiminde büyük ölçüde etkili olmuştu. Ancak çelik iradesiyle Che fiziksel acılarını yendi, hareket yeteneği ya da mücadele azmi bir an bile azalmadı. O,

Bolivya köylüleriyle geniş çapta ilişki kurmuştu. Onların zihniyetine yabancı olmadığı için bu köylülerin olağanüstü kuşkucu ve dikkatli karakteri Che'yi şaşırtmadı. Daha önce başka vesilelerle onlarla ilişkisi olduğundan, davasını kazanmak için, uzun, zor ve sabırlı bir çalışma gerektiğini biliyor, fakat zamanla onları davaya kazanacağından kuşku duymuyordu. Olayların gelişimi dikkatlice izlenirse, Eylül'de ölümünden birkaç hafta önce- adamların sayısı çok azaldığında bile, gerillanın gelişme yeteneğini hâlâ koruduğu, İnti ve Coco Peredo kardeşler gibi bazı Bolivyalı kadroların önder olarak sivrildikleri göndür. Higueras'da kurulan pusu onları çaresiz bir duruma düşürmüştü. Ordunun, Che'nin yönettiği birliğe karşı tek başarılı hareketi buydu. Gerilla birliğinin öncüleri yok edilmiş, ötekiler arasından da bazıları yaralanmıştı. Politik gelişimi daha yüksek bir bölgeye gündüz vakti gelmişlerdi. Bu, Günlük'te yer almayan ama olayın tanıklarından bildiğimiz bir gerçektir. Günlerce izledikleri bir rotada, gün ışığında ilerlemek kuşkusuz tehlikeliydi, çünkü ilk kez geçtikleri bir bölgenin halkıyla onları kaçınılmaz olarak sıkı ilişkiye sokuyordu. Ordunun onları herhangi bir noktada yakalayacağı kesindi. Bu durumun tümüyle bilincinde olan Che, fiziksel bakımdan çok kötü durumda bulunan doktora (El Medico) yardım etmek için tehlikeyi göze almaya karar vermişti. Pusuya düşmeden biraz önce şöyle yazıyordu: "Pujio'ya vardık, ama orada bizi önceki güngörmüş insanlar var. Fısıltı gazetesi burada olduğumuzu bildirmiş olmalı. Katırlarla yolculuk etmek giderek tehlikeli bir hal alıyor, fakat ben, çok zayıf düştüğü için El Medico'nun olanaklar elverdiğince rahat yol almasına çalışıyorum." Bir gün sonraysa şunları yazıyordu: "Saat 13'te öncü güç, Jagüey'e ulaşmak için harekete geçti. Orada katırlar ve doktor hakkında karara varılacak." Yani Che, bu rotayı terk edip gerekli önlemleri alabilmek için hasta konusunda bir çözüm yolu aramaktaydı. Gel gör ki, o öğleden sonra, öncü güç Jagüey'e yarmadan önce, grubu içinden çıkılmaz duruma sürükleyen uğursuz pusuya düştüler. Bir gün sonra Che, Yuro Geçidi'nde son çarpışmasını yapıyordu. Bir avuç devrimci

tarafından gerçekleştirilen bu başarı son derece etkileyiciydi. Yalnızca gerilla savaşını sürdürdükleri çevredeki düşmanca doğa koşullarına karşı verdikleri mücadele bile, eşi benzeri görülmemiş bir kahramanlık sayfasıdır. Latin Amerika halklarının sınırsız devrimci yeteneğinin uyandırılabileceğine mutlak inançları, özgüvenleri ve bu göreve kendilerini adayışlarındaki kararlılık, bize bu adamların gerçek büyüklüklerini göstermektedir. Che, Bolivya'da gerillalara bir kez şöyle demişti: "Mücadelenin bu türü bize, insan soyunun en üst aşaması olan devrimciliğe erişme olanağı veriyor, ama aynı zamanda, eksiksiz insan olmamızı sağlıyor. Bu aşamalara ulaşamayacak olanlar hemen söylesin ve mücadeleyi bıraksın." Onunla birlikte sonuna kadar mücadele edenler bu onurlu nitelikleri elde ettiler. Onlar, bugün tarihin gerçekten zor ve çetin bir görev için çağırdığı bir insan ve devrimci tipini simgeliyorlar. Bu görev, Latin Amerika'nın devrimci dönüşümüdür. İlk bağımsızlık mücadelesinde öncülerin karşısındaki düşman, çöküş halindeki sömürgeci güçtü. Bugünse devrimcilerin karşısında düşman olarak emperyalist kampın en modern teknik ve endüstriyle donanmış en güçlü kalesi var. Bu düşman, halkın daha önceki orduyu yok etmesinden sonra yeni bir Bolivya ordusu örgütleyip silahlandırmakla kalmamış, gerillalara karşı savaş için hemen silah ve askeri danışman yardımı da yapmıştır. Emperyalizm aynı biçimde, bu kıtanın baskıcı güçlerine askeri ve teknik yardımda bulunmaktadır. Bunların yetmediği koşullardaysa, Santa Domingo'da yaptığı gibi, doğrudan doğruya askeri birlikleriyle saldırmaktadır. Bu düşmana karşı mücadele etmek için Che'nin sözünü ettiği tipten devrimciler ve adamlar gerekir. Onlar gibi devrimci olmaksızın, onlar gibi büyük zorlukların üstüne yürüme cesareti göstermeksizin, onlar gibi her an ölmeye hazır olmaksızın, onlar gibi davanın haklılığına ve halkların yenilmez gücüne derinden ve sarsılmaz biçimde inanmaksızın, askeri teknik ve ekonomik kaynaklarıyla tüm dünyaya kendini kabul ettiren Yankee emperyalizmi gibi bir güç karşısında, bu kıtadaki halkların kurtuluşuna ulaşılamaz.

Yakalanışı ve Öldürülüşü

Guevara'nın gerilla kampının yeri bir muhbir tarafından Bolivya Özel Harekât Birliği'ne bildirilince 8 Ekim'de kamp kuşatıldı. Quebrada Del Yuro Kanyonu'nda Simeón Cuba Sarabia ile birlikte devriye gezerken yakalanan Guevara, ayaklarından yaralandıktan ve silahı bir mermiyle harap edildikten sonra teslim olmak zorunda kaldı.

Bolivya Devlet Başkanı Barrientos, Guevara'nın yakalandığını öğrenir öğrenmez hemen öldürülmesini emretmiştir. Guevara yakın bir köy olan La Higuera'daki köhne bir okula götürülmüş ve geceyi orada geçirmiş, ertesi gün öğleden sonra öldürülmüştür. Celladı, Bolivya ordusunda çavuş olan ve Guevara'yı vurması kura sonucu saptanan Mario Terán'dır. Che Guevara'nın son sözleri şöyle olmuştur: "Buraya beni öldürmeye geldiğini biliyorum. Vur beni korkak, yalnızca bir adam öldürmüş olacaksın." Bazı kaynaklar çavuş Mario Terán'ın infaz esnasında aşırı heyecanlanması nedeniyle bilinçli bir şekilde ateş edemediğini ve Che'yi sadece yaraladığını, onu öldüren merminin kim tarafından ateşlendiğinin bilinmediğini belirtirler. Kimilerine göre Che'yi CIA ajanı Felix Rodriguez öldürmüştür. Çarpışmada öldüğü izlenimi vermek ve yüzünden isabet almayarak tanınmasını kolaylaştırmak için ayaklarına defalarca ateş edilmiştir. Cesedi bir helikopterin iniş takımlarına sıkıca bağlanmış ve yakınlardaki Vallegrande'ye götürülmüştür. Buradaki bir hastanede cesedi bir küvetin içinde basına gösterilmiştir. Bu sırada çekilen fotoğraflar San Ernesto de La Higuera ve El Cristo de Vallegrande'nin (Vallegrande İsa'sı) doğmasına sebep olmuştur. Askeri bir doktor tarafından elleri kesildikten sonra Bolivya ordusu subayları

tarafından bilinmeyen bir yere götürülmüş, cesedinin gömüldüğü mü yakıldığı mı sorusu cevapsız kalmıştır.

Guevara'yı Bolivya'da takip etmekten sorumlu olan Felix Rodriguez adındaki CIA ajanıydı. Bu ajan daha önce Escambray Dağları'ndaki isyancılarla ve Havana'daki Castro karşıtı gizli gruplarla bağlantı kurmak için Domuzlar Körfezi istilası öncesi gizlice Küba'ya sızmış, istiladan sonra da başarılı bir şekilde geri çıkarılmıştı. Guevara'nın yakalanışını duyan Rodriguez, değişik Güney Amerika ülkelerindeki CIA istasyonları yoluyla Langley, Virginia'daki CIA merkezine bu bilgiyi iletmiştir. Rodriguez Guevara'nın Rolex saati ve başka bazı kişisel eşyasını almış ve sonraki yıllarda bunları röportaj yaptığı gazetecilere gururla göstermiştir. İçlerinde el feneri de bulunan bu eşyalardan bir kısmı CIA'de sergilenmektedir.

Gerillalarla bağlantılı bir başka olay da Regis Debray'nin tutuklanması ve duruşmasıdır. Nisan 1967'de hükümet güçleri, Ecole Normale Supérieure'de Marksist filozof Louis Althusser'den ders almış olan ve Havana Üniversitesi'nde felsefe profesörlüğü yapan genç Fransız vatandaşı Debray'yi yakalar ve gerillalarla işbirliği yapmakla suçlar. Debray muhabir olarak çalıştığını ve iki yıl önce gizemli bir şekilde ortadan kaybolan Guevara'nın gerillalara liderlik ettiğini söyler. Uluslararası ilgi kazanan Debray'nin davası Ekim ayı başlarındaydı. Bolivya yetkilileri 11 Ekim'de Guevara'nın iki gün önce hükümet kuvvetleriyle girmiş olduğu çatışma sonucu vurularak öldüğü yolunda (yalan) açıklama yapar.

15 Ekim'de Castro, Guevara'nın öldüğünü kabul ederek tüm Küba'da üç günlük yas ilan eder. Guevara'nın ölümü Latin Amerika'daki ve üçüncü dünya ülkelerindeki sosyalist devrimci hareketlere indirilmiş ağır bir darbe olarak kabul edilir.

1997 yılında Guevara'nın elleri olmayan cesedinden kalan kemikler Vallegrande yakınlarındaki bir uçak pistinin altından kazılarak çıkarılmış, DNA testiyle kimliği tespit edilmiş ve Küba'ya geri getirilmiştir. 17 Ekim 1997'de cesedinden kalanlar, Bolivya'daki gerilla

harekâtı sırasında ölen yoldaşlarından altısıyla birlikte, 39 yıl önce Küba Devrimi'nin başarısını belirleyen savaşı kazandığı Santa Clara'da özel olarak hazırlanmış anıtmezara askeri törenle gömülmüştür.

Che Guevara Bolivya dağlarında esir alındığında, Bolivya ordusunun albaylarından Selich, öldürülmeden önce onu sorguya çekmeye kalkışmıştı.

"Kübalı mısınız, yoksa Arjantinli mi?" diye sordu Selich.

"Ben Kübalı, Arjantinli, Bolivyalı, Perulu ve Ekvatorluyum. Anladınız mı?"

1967'de, Bolivyalı generaller ve onların uzaktaki amirlerinin emriyle katledilen Che Guevara La Higuera'daki okulda yatarken, bir kadın onu gördüğünü anlattı. O, okula girip ölünün etrafında yavaşça yürüyen çok sayıdaki köylüden sadece biriydi: "Yanından geçiyorduk ve bize bakıyordu. Öbür taraftan geçiyorduk ve bize yine bakıyordu. O devamlı bize bakıyordu. Çok sempatikti."

Jon Lee Anderson, 1997 yılında yayınlanan Che Guevara: Devrimci Bir Hayat [Che Guevara: A Revolutionary Life] adlı kitabında, Che'nin ölümünde doğrudan ya da dolaylı rolü olan isimlere dair şöyle diyor:

Bolivya'da Che'nin öldürülmesi olayına karışan adamların çoğu şiddete uğrayarak öldü ve bu durum bazılarının "Che'nin laneti"ne inanmalarına yol açtı. İlk ölen Bolivya Devlet Başkanı General René Barrientos oldu. Nisan 1969'da bindiği helikopter düştü ve kazanın nedeni bulunamadı. Joacquin'in koluna ihanet eden işbirlikçi köylü Honorato Rojas "ikinci" ELN tarafından 1969 yılının sonunda infaz edildi. İçişleri Bakanlığı'nda Arguedas'ın istihbarat şefliğini yapan ve Che'nin parmak izlerini alan Albay Roberto Quintanilla, Almanya'da öldürüldü. Barrientos'un kurmay başkanlarından biri olarak 1967'de Che'nin lehine oy kullanan, daha sonra devlet başkanı olan Juan José Torres devrilip sürgüne gittikten sonra, Arjantinli ölüm müfrezeleri tarafından 1976'da öldürüldü. Bu olaydan sadece iki hafta önce, General Joacquin Zenteno Anaya ne olduğu pek

bilinmeyen "Che Guevara Uluslararası Tugayı" adlı bir örgütün üstlendiği bir eylemle Paris'te vurularak öldürüldü.

"Che'nin yenilgisi"nde oynadığı rolden ötürü alkışlanan Yüzbaşı Gary Prado silahlı kuvvetlerde hızla terfi ederek albaylık rütbesine yükseldi. Ancak 1981'de Santa Cruz'da meydana gelen silahlı bir ayaklanmayı bastırma operasyonu sırasında vuruldu ve belinden aşağısı felç oldu. Ordudan general rütbesiyle emekliye ayrıldıktan sonra merkez sol bir çizgi izleyerek siyasete atıldı ve bir süre kadar Bolivya'nın Londra büyükelçiliğini yaptı. Yüzbaşı Mario Vargas Salinas da general oldu ve 1970'lerde diktatör General Hugo Banzer Suárez'in kurduğu hükümette bakanlık yaptı.

Che Guevara'nın yakalanmasına ve infazına doğrudan katılanlar içinde en az ilerleme kaydeden kişi Yarbay Andrés Selich oldu. 1971'de Selich, Devlet Başkanı Juan Jose Torres'in devrilmesini ve yerine sağcı General Hugo Benzer Suárez'in getirilmesini sağlayan askeri isyana önderlik etti. Ne var ki altı ay kadar Banzer'in içişleri bakanı olarak hizmet ettikten sonra yıldızı söndü ve diplomatik sürgün olarak Paraguay büyükelçiliğine atandı. Çok geçmeden diktatöre karşı komplo faaliyetlerine başladı ve 1973'te yeni bir isyan başlatmak için gizlice Bolivya'ya girdikten sonra Banzer'in emriyle ordu adına çalışan gangsterler tarafından yakalandı ve öldüresiye dövüldü. Miguel Ayoroa albay rütbesiyle emekliye ayrıldığından beri Santa Cruz'da kapalı bir hayat sürmekte, Che'nin öldürülmesinin bütün suçuna ortak olmuş olan Andrés Selich'in omuzlarına yıkarak olayla ilişkisi olduğunu inkâr etmektedir.

Cellat Mario Terán'ın durumu oldukça acıklı. Hayatına kastedileceği korkusuyla Küba'nın ya da müttefiklerinin uzun vadeli hedefi olduğuna inanmış biri olarak, sürekli saklanarak, peruk takıp kılık değiştirerek yaşıyor ve ordunun ayak işlerini yaparak geçimini kazanıyor. Bir ara Santa Cruz'daki Sekizinci Tümen karargâhının subay kantininde çalışmış. Terán derin acıları olan bir adam. Kendisini Che'nin yenilgisine katkıda bulundukları için şan ve şeref

kazanıp unvanlar alan, kitaplar yazan yüksek rütbeli subayların günah keçisi olarak görüyor. 9 Ekim 1967 günü La Higuera'da yaşanan olaylar hakkında konuşmak istiyor, ama sadece para karşılığında.

Che Guevara'nın Katili Rodriguez

Castro ile Küba Devrimi'ne öncülük eden Che Guevara'nın katili Rodriguez, ölümü kanıtlamak için başta Che'nin ellerini değil, kafasını kesmek istediklerini itiraf etti. Ernesto Che Guevara'yı öldüren eski CIA ajanı Felix Rodriguez, Che'nin öldürülmesinden sonra içine girdikleri 'zorlu karar sürecini' anlattı. Letonya'da yayın yapan Baltkom Radyosu'na konuşan Rodriguez, "Ne yapacaklarına karar vermek birkaç günlerini aldı... Bolivya Genelkurmay Başkanı Ovando Candia, Fidel Castro'nun Che'nin öldürüldüğüne inanmaması ihtimali olduğunu, bu yüzden çürütülemeyecek bir kanıt bulmamız gerektiğini düşünüyordu" dedi.

Bunun üzerine generalin Che'nin kafasını kesmeyi önerdiğini söyleyen Rodriguez, "Ancak bunu kendisi yapamazdı, çünkü konumu gereği insan kellesini somut kanıt olarak sunması mümkün değildi" ifadelerini kullandı. Rodriguez, bunun üzerine Che'nin parmağının kesilmesinin önerildiğini söyledi. Zira Arjantin polisinde Che'nin parmak izi kayıtları vardı, dolayısıyla tek bir parmakla Che'nin öldürüldüğü doğrulanabilirdi. Ancak Rodriguez, en sonunda generalin Che'nin ellerini kesme kararı aldığını belirtti. Nitekim bir doktorun kestiği eller daha sonra Küba'ya götürüldü ve başkent Havana'daki Devrim Meydanı'nda yer alan bir binada yalnızca ülkeyi ziyarete gelen devlet temsilcilerine gösterildi.

Guevara'nın cesedinin resimleri dolaştırılıp ölümü hakkındaki gerçekler tartışılırken Che efsanesi de yayılmaya başladı. Dünyanın her yerinde Che'nin öldürülmesini protesto eden gösteri yürüyüşleri yapıldı. Yaşamı ve ölümü üzerine makaleler, övgüler, şarkılar ve şiirler yazıldı. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Latin Amerika uzmanları,

"gelmiş geçmiş en çekici ve en başarılı devrimcinin" ölümünün öneminin hemen farkına vararak Guevara'nın komünistler ve diğer sol eğilimliler tarafından "kahramanca ölen örnek devrimci" olarak idolleştirileceğini belirttiler.

Bu tahminlerin inandırıcılığı, özellikle 1968 Mayıs'ındaki öğrenci hareketlerinde Guevara'nın güçlü bir başkaldırı ve devrim sembolü olarak ortaya çıkmasıyla birlikte giderek arttı. Sol kanattan eylemciler Guevara'nın şan, şeref ve ödüllere karşı olan belirgin kayıtsızlığını belirttiler ve Guevara'nın sosyalist idealleri aşılamak için şiddetin gerekli olduğu fikrinde anlaştılar. "Che yaşıyor!" sloganı Batı'da duvarlarda gözükmeye başlarken 1968 hareketlerinin önde gelen simalarından Jean-Paul Sartre'ın, Guevara'yı "çağımızın en mütekâmil insanı" olarak tanımlaması da Guevara'nın aşırı derecede övülmesini desteklemiştir.

Guevara'nın ardında bıraktıkları belirgin bir şekilde partizan tavırlarla genişledi. ABD Dışişleri Bakanlığı'na verilen raporlarda kendi ülkelerinde ortaya çıkacak başkaldırılardan korkan sol kanattan olmayan Latin Amerikalıların Guevara'nın ölümü sayesinde rahat bir nefes aldıkları belirtilmiştir. Daha detaylı analizlerde Guevara'nın yöntemlerinin acımasızlığına ışık tutulmuş ve Fidel Castro'nun belirttiği, Guevara'nın "aşırı derecede saldırgan olma özelliği" açıklanmıştır. Guevara'nın yaşamının sorunlu yanlarını araştıran yazılarda Küba'nın devrim sonrası ilk çalışma kamplarının açılışındaki rolü, çeşitli gerilla harekâtlarında yakalanan karşı birlik esirlerine karşı sempatik olmayan davranışları ve entelektüel açıdan kendisinden aşağı gördüklerini sık sık aşağılaması anlatılmıştır. Her ne kadar Guevara'nın yöntemlerine karşı eleştiriler sağ kanattan gelse de sol kanattan da kimi eleştiriler gelmekteydi. Özellikle anarşistler ve sivil hak özgürlükçüleri Guevara'yı otoriter, çalışan sınıf karşıtı bir Stalinci olarak görüyor ve geride bıraktığının çok bürokratik ve otoriter bir rejim olduğunu belirtiyordu. Ayrıca Latin Amerika'nın büyük bölümünde ortaya çıkan ve Che'den ilham alınarak başlayan devrimlerin pratik sonucunun, zalim militarizmin uzun yıllar boyunca sürmesi olduğu teorileri bulunmaktadır.

Brezilya ve Arjantin, Che Guevara'nın Öldürülmesi İçin İşbirliği Yaptı

Brezilya'da diktatörlük dönemine ait gizli belgelerden ülkenin, Bolivyalı askerleri gerilla taktiklerine karşı eğittiği, Arjantin'in de Bolivya'ya napalm bombası vererek, Che Guevara'nın yakalanması için yardım ettiği ortaya çıktı.

Juan Carlos Ongania'nın askeri diktatörlük döneminde (1966-1970) Arjantin, Bolivya'ya napalm bombası ve başka silahlar vererek, Che Guevara'nın yakalanması için yardım etti. Brezilya ise, ülkenin Rio Grande de Sul bölgesinde, gerillaya karşı savaş teknikleri konusunda bazı Bolivyalı askerlere özel eğitim verdi, ayrıca 4 Bolivyalı pilotu da eğitti. Brezilya Devlet Hava Kuvvetleri'nin (EMFA) arşivlerine göre, Bolivyalı pilotların eğitimi resmi olarak değil, gizli ve stratejik olarak yapıldı.

Ağustos 1967'deki belgelere göre Brezilya rejimi, Che Guevara liderliğindeki gerilla grubunu gözetim altına aldı. Çünkü Che ve onun kumandası altındaki gerillaların Brezilya topraklarına geçebileceğinden korkuyordu. EMFA belgelerine göre ABD ve Arjantin, Bolivya'ya 100 napalm bombası verdiler ve ayrıca yakalanan gerilla başına da 100 libra ödül koydular. Bu bombalar, ABD tarafından 1960-1970'li yıllarda Vietnam'da kullanılan bombaların aynısıydı.

Che Öldürüldüğünde Çantasından Hangi Kitaplar Çıktı?

Artık kontrolden çıkan bir şehir efsanesi oldu, "Che öldüğünde çantasından Nutuk çıkmış" hikâyesi... Kim, nasıl, ne zaman çıkardı bu hikâyeyi tam olarak bilemiyoruz (görünüşe göre kaynak eski diplomat Bilal Şimşir'in anıları).

Che Guevara Bolivya dağlarında CIA destekli operasyon sonucu öldürüldüğünde üzerinden hangi kitapların çıktığı konusunda bir haber yapma ihtiyacı, bu hikâyeyi Odatv'de Sinan Meydan'ın da yazmış olması vesilesiyle doğdu. Sinan Meydan'ın, eski diplomat Bilal Şimşir'in anılarına dayanarak anlattığı hikâyeye göre Nazım Hikmet, 1961'de Küba'ya gittiğinde Fidel Castro'yla görüşmelerinde Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşı'nı anlatmış. Fidel Castro Küba'da görevli Türk diplomatı Bilal Şimşir'i çağırmış, ondan Nutuk'un İngilizce ya da İspanyolcasını istemiş. Şu ayrıntıyı da yazıdan yorumsuz aktaralım: "Görüşme sırasında Fidel Castro, Bilal Şimşir'e 'Sayın diplomat, bu isteğimden kesinlikle Amerikalıların haberi olmamalı' diyerek 'isteğinin gizli tutulmasını' istemiştir."

Ankara'ya gelen Şimşir, "uzun araştırmalar sonunda" Milli Kütüphane'de bulduğu İngilizce Nutuk'u Fidel Castro'ya götürmüş, Castro kitabı okumuş, esinlenmiş ve o da okusun diye Che Guevara'ya vermiştir. Che öldürüldüğünde de çantasından, yazıdan aktarmak gerekirse, "GRAN DISCURSO-Revolucionario Kemal Atatürk' (Atatürk'ün Büyük Nutuk'u), Nazım Hikmet'in 'Kuvayı Milliye Destanı' ve 'Amo en ti lo imposible' adlı, 1961 Havana basımı şiir antolojisi kitabı çıkmıştır."

Şimşir'in uzun uğraşlar sonucu bulduğu İngilizce Nutuk'un isminin niye İspanyolca olduğu sorusunu bir yana bırakalım. Yazıda bu bilginin kaynağının ne olduğunun da net olarak belirtilmemiş olmasını not edip geçelim. Ancak, Che'nin çantasından bu kitapların hiçbiri çıkmadı.

Ernesto Guevara'nın Bolivya'daki yıllarını en ayrıntılı biçimde araştırmış olan kişi, Bolivyalı gazeteci-tarihçi Carlos Soria Galvarro'dur. Che'nin Bolivya'daki yılları üzerine 7 cilt yazmış olan Soria'nın verdiği bilgiye göre, öldürüldüğü sırada Che'nin sırt çantasından şu beş kitap çıkmıştır: Karl Marx'ın Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı kitabı, S. R. Vigosky'nin Güncel Kapitalizm Teorileri Üzerine Makaleler kitabı, Paul Carrell'in Geliyorlar kitabı (Ils Arrivent- Che'nin çantasından çıkan bu Fransızca kitap, İspanyolca olmayan tek kitaptır), H. B. Philips'in Analitik Geometri kitabı ve son olarak Luis Peñaloza'nın Bolivya Ekonomi Tarihi kitabı.

Dahası da var. Soria Galvarro'nun elinde ilginç bir belgenin fotokopisi bulunuyor. Bolivya ordusunun ele geçirdiği 5 sayfalık bir liste. Listede kitap isimleri yer alıyor. Listenin Che'nin okuduğu kitapların mı, yoksa okumak üzere not düştüğü kitapların mı listesi olduğu bilinmiyor. Ancak Bolivya'da elinin altında bulunan kitaplar olduğu anlaşılıyor.

Listeyi vermeden önce dört not düşelim. Birincisi, Che'nin bir gerilla olarak, bir devrimci olarak, ama en önemlisi bir Marksist olarak okumaya verdiği önem. Che'nin yanında savaşan gerillalardan Harry Villegas, Che'nin hem kendi çantasında kitap taşıdığını, hem de diğer gerillaların çantalarına kitapları dağıttığını, geri kalanları da yiyecek ve ilaçları sakladıkları yerlere koyduğunu aktarıyor. Che, bir devrimci için okumanın önemini çok iyi biliyordu.

İkincisi, liste Che'nin ne kadar geniş bir yelpazede kitap okuduğunu gösteriyor. Öldüğünden çantasından Analitik Geometri kitabı çıkan Guevara, Croce'den Troçki'ye, Stalin'den De Gaulle'e, Erasmus'tan

Graham Greene'e çok geniş bir yelpazeden yazarların kitaplarını not düşmüş listeye.

Üçüncüsü, Che'nin ve diğer devrimcilerin esin kaynakları gizli saklı değil. Kendi ağızlarından bilinir bu. Latin Amerikalı devrimciler için (Marksizm'in ustaları dışında) üç esin kaynağı varsa, bunlar Simon Bolivar, José Martí ve Josê Carlos Mariátegui'dir.

Dördüncüsü, listede Mustafa Kemal yok ama Nâzım Hikmet'in bir kitabı var. Yalnız kitap, Sinan Meydan'ın yazısında ismi verilen iki kitap da değil. Che'nin listesinde, "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim" bulunuyor.

Che Guevara'nın İntikamını 3 Kurşunla Alan Devrimci Kadın: Monika Ertl

Monika Ertl, 7 Ağustos 1937'de Almanya'nın Münih kentinde dünyaya geldi. Sinemacı olan babası II. Dünya Savaşı'ndan sonra Bolivya'ya yerleşmiş ve burada bir yandan film çalışmalarına devam ederken bir yandan da çiftçilik yapmış. Monika'nın hikâyesiyse 1952 yılında 15 yaşındayken Bolivya'ya gelmesiyle başlıyor.

Monika, Bolivya'ya geldikten sonra babasından öğrendikleriyle o da sinema sektörüne atıldı ve birkaç film çekti. 1958 yılında genç bir kadınken yine Almanya'dan Bolivya'ya göçen bir maden mühendisiyle evlendi. Kocasının işi dolayısıyla bir süre Şili'de kaldıktan sonra Bolivya'ya geri döndüler.

Kaliforniya'ya yerleşmek isteyen Monika'nın bu hayalleri maalesef gerçekleşmedi ve Bolivya'da kaldı. Bu sırada kocasıyla boşandı. Kardeşi Beatrix'in anlattığına göre oldukça çalışkan bir kadın olan Monika yarı zamanlı olarak öğretmenlik yapıyor ve arta kalan zamanlarındaysa çeşitli seyahatler düzenleyerek çocuklar için yardım topluyordu. İşte bu seyahatler sırasında tanıştığı insanlar Monika'nın ideolojik olarak sola yakınlaşmasını sağladı.

Monika, birçoğu yerli olan yoksul aileler yararına çalışırken gördükleri sayesinde daha da radikalleşti ve Guevarist milislerin oluşturduğu ELN yani Ulusal Kurtuluş Ordusu'na sempati duymaya başladı.

Che Guevara'nın öldürülmesiyle ELN'ye katılan Monika burada yerli dillerinde "genç kız" ya da "kız arkadaş" anlamlarına gelen "İmilla" adını aldı. Ailesinden iyice uzaklaşan Monika babası tarafından kovuldu. Bu sırada ailesiyle senede bir defa mektup yoluyla iletişime geçmeye başlayan Monika zaman zaman da deşifre

olmamak için onlara şifreli mektuplar gönderdi. Mektuplarda ailesine iyi olduğunu ve onu merak etmemeleri gerektiğini söylüyordu.

Yaralı olarak ele geçirilmesine rağmen infaz edilen ve daha sonra da elleri kesilen Che Guevara'nın intikamını almak için tüm solcu gruplar can atıyordu. Ve en büyük hedef de bu infazdan ve ellerinin kesilmesinden sorumlu olan Bolivya ordusu komutanlarından Roberto Quintanilla Pereira'ydı. Gerilla kamplarında eğitim gören Monika'nın da tek hayali Pereira'yı cezalandırmaktı.

Roberto Quintanilla Pereira can güvenliği endişesiyle Bolivya hükümetinden Almanya'nın Hamburg kentine konsolos olarak atanmasını talep etti. Bu talebi karşılık bulan Pereira hemen yeni görevine ve yeni görev bölgesine atandı.

Pereira'yı cezalandırma kararı alan Monika sahte bir Arjantin pasaportuyla önce İsviçre'ye, oradan da Hamburg'a geçti. Tarihler 1 Nisan 1971'i gösterdiğinde tüm zarifliği ve güzelliğiyle Bolivya'nın Hamburg Konsolosluğu'na gitti. Kendini öncesinde konsolos Pereira'yla görüşmek isteyen bir Avustralyalı olarak tanıtmıştı. Pereira'nın odasına girdikten sonra çantasından tabancasını çıkartıp yakın mesafeden 3 el ateş ederek Pereira'yı orada öldürdü.

Monika 2 yıl Fransa'da kaldıktan sonra 1973 yılında Bolivya'da görüldü. Eski bir Nazi savaş suçlusu olan ve Lyon Kasabı olarak bilinen ve hatta babasının arkadaşı olan, Monika'nın 'amca' diyerek büyüdüğü, II. Dünya Savaşı sonrası Bolivya'ya iltica ettikten sonra "Soğuk Savaş" döneminde ABD'nin Latin Amerika'daki sol devrimci hareketi engellemek adına görevlendirdiği ve Bolivya hükümeti adına çalışan ajanlardan biri olan Klaus Barbie tarafından tuzağa düşürülerek 12 Mayıs 1973 günü öldürüldü ve bedeni Bolivya'da hiç kimsenin bilmediği bir yere gömüldü.

İki Üç Daha Fazla Vietnam

Son dünya savaşının bitimi üzerinden yirmi bir yıl geçti; çeşitli yayınlar her dilde Japon yenilgisiyle simgelenen bu olayı kutlamaktalar. Farklı kamplara bölünmüş dünya üzerinde görüntüsel bir iyimserlik havası hüküm sürmekte.

Dünya savaşı olmaksızın yirmi bir yıl... Bu, aşırı cepheleşmeler, şiddetli çatışmalar ve ani değişimler süresinde çok önemli gibi görünmektedir. Ancak uğrunda savaşmaya hepimizin hazır olduğu bu barışın pratik sonuçlarını (sefalet, dünyanın büyük bölümlerinin aşağılanması ve gittikçe artan sömürü) tahlile girişmeden, bu barışın gerçek barış olup olmadığı sorusuyla karşılaşıyoruz.

Bu notların amacı Japonya'nın teslim olmasından beri birbirini izleyen çeşitli yerel çatışmaların ayrıntılı bir sergilenmesi değildir; görevimiz bu görüntüsel barış yıllarında yapılan sayısız ve giderek artan iç savaşların bilançosunu çıkartmak da değildir. Bu gereksiz iyimserliğe karşı, Kore ve Vietnam Savaşlarını örnek vermekle yetineceğiz.

İlk olayda, ülkenin kuzey bölümü vahşi savaş yıllarından sonra kendini bomba çukurlarıyla kaplı, fabrikasız, okulsuz ve hastanesiz, on milyon nüfusu barındıracak herhangi bir sığınaktan yoksun, modern savaş olayını tanıyan korkunç bir harabeye dönüşmüş buldu.

Birleşmiş Milletler'in itibarsız bayrağı altında, Birleşmiş Milletler'in askeri yönetimi altında bir düzine ülke, ABD askerlerinin büyük ölçüde katılımıyla bu savaşa girmişler ve Güney Kore halkının topların hedefi olarak kullanılmasında görev almışlardır. Diğer taraftan, Kore ordusu, halkı ve Çin Halk Cumhuriyeti gönüllüleri,

Sovyet askeri aygıtının ikmal ve desteğiyle donatılmıştı. ABD, termonükleer silahlar dışında, sınırlı ölçüde bakteriyolojik ve kimyasal silahlar da dâhil, tüm imha silahlarını denemiştir.

Vietnam'da, bu ülkenin yurtsever güçleri üç emperyalist güce karşı kesintisiz bir savaş yürütmüştür: Hiroşima ve Nagasaki'nin bombalanmasıyla ortaya çıkan yıkım altındaki Japonya; Çinhindi sömürgelerini bu yenilgiye uğramış Japonya'dan geri alan ve zor zamanlarında verdiği sözleri tutmayan Fransa ve mücadelenin bu son aşamasında Birleşik Devletler.

Bütün kıtalarda sınırlı çatışkılar vardı; oysa Amerika kıtasında, Küba Devrimi alarm işaretleriyle bu bölgenin önemi üzerine dikkati çekinceye kadar, uzun süre yalnızca başlangıç halindeki kurtuluş mücadeleleri ve askeri darbeler vardı. Küba Devrimi emperyalistleri öfkelendirdi ve sonunda, önce Domuzlar Körfezi'nde ve sonra Ekim Krizi'nde kıyılarını savunmak zorunda kaldı. Bu son durumda, Küba sorunu yüzünden ABD ile Sovyetler arasında bir çatışma çıksaydı, sonuçları tahmin edilemeyecek bir savaşa neden olabilirdi.

Ama bugün tüm çatışkıların odak noktası Çinhindi'nde ve buranın sınır bölgelerinde bulunmaktadır. Laos ve Vietnam, ABD'nin tüm gücüyle içine girdiği bir iç savaşla sarsılmaktadır. Öyle ki tüm bölge patlamaya hazır bir bomba gibidir.

Vietnam'daki çatışma çok keskin bir özellik kazandı. Amacımız bu savaşın bir kronolojisini vermek değildir. Biz sadece bu örneği anımsatmak ve kilometre taşlarını işaret etmekle yetineceğiz.

1954'deki Dien Bien Phu yenilgisinden sonra, Cenevre'de ülkenin iki ayrı bölgeye bölünmesini; Vietnam'da hükümeti kimin kuracağı ve ülkenin nasıl birleştirileceği konularında 18 ay içinde seçimlerin yapılmasını içeren bir anlaşma imzalandı. ABD bu belgeyi imzalamadı ve kendi imparatorluğunu kurmak için, Fransız kuklası Bao Dai'nin yerine kendi amaçlarına daha uygun birini geçirmek için manevralara başladı. Bu kişi de, herkes tarafından

bilindiği gibi, emperyalizm tarafından suyu sıkılmış limon misali bir trajik sonu olan Ngo Dinh Diem'di.

Antlaşmanın imzalanmasından sonraki aylarda halk güçleri kampında çok büyük bir iyimserlik hüküm sürmekteydi. Anti Fransız direniş karşısındaki son dayanak noktası parçalanmıştı ve Cenevre Anlaşması'nın tümüyle uygulanmasını bekliyorlardı. Ama yurtseverler, ABD'nin tüm hile yöntemlerini kullansa bile seçimlerde kendi isteklerine uygun bir sonuç çıkmayacağını hissettiğinden seçime izin vermeyeceğini kısa sürede anladılar. Ülkenin güneyindeki çarpışmalar yeniden başladı ve tedrici olarak her tarafı kapsayan bir yoğunluk kazandı. Bugün ABD ordusu, tüm savaş gücünü yitiren ve sayıca azalan kukla ordunun yerine yarım milyonu aşan istilacı bir gücünü sürekli artırmaktadır.

Geçen iki yıl boyunca ABD, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni sistemli bir biçimde bombalamaya başladı; diğer taraftan güneyin savaş gücünü alt etmeye ve güçlü bir konumda konferans masasına oturmaya çalışmaktadır. Başlangıçta bombardımanlar az çok sınırlandırılmıştı ve Kuzey'den geleceği varsayılan provokasyonlara karşı önlem adı altında sunuluyordu. Sonraları bombardımanlar yoğunlaştırılarak ve artırılarak ülkenin Kuzey kesimindeki her türlü uygarlık izini yok etmeyi amacıyla ABD hava kuvvetleri tarafından büyük bir saldırı başlatıldı. Bu ünlü "tırmanma"nın son perdesiydi.

Yankee dünyasının maddi özlemleri, Vietnam uçaksavar birliklerinin bitip tükenmez savunmalarını, düşürdükleri sayısız uçağı (aşağı yukarı 1700) ve sosyalist ülkelerin savaş yardımlarını saymazsak, büyük ölçüde gerçekleşmiş bulunuyor.

Acı bir gerçek var: Vietnam -tüm dünyanın unutulmuş halklarının umudunu, özlemini temsil eden bir ulus- trajik biçimde yalnızdır. Bu ulus Güney'de pratik olarak misilleme yapma olanağına sahip olmaksızın ve Kuzey'de az bir savunma olanağıyla ABD teknolojisinin kudurmuş saldırılarına katlanmak zorundadır ama her zaman yalnızdır.

Bugün dünyanın tüm ilerici güçlerinin Vietnam halkıyla dayanışması, Roma arenalarındaki gladyatörleri alkışlayan pleplerin aci ironisine benzemektedir. Sorun, saldırının kurbanına başarı dilemek değil, onun kaderini paylaşmaktır; kişi, zaferde ya da ölümde onunla olmalıdır. Vietnam halkının yalnızlığını tahlil ederken, insanlığın bu mantık dışı anında zangır zangır titriyoruz.

ABD emperyalizmi saldırganlıktan suçludur; cinayetleri akıl almazdır ve tüm dünyaya yayılmıştır. Baylar, bunu hepimiz biliyoruz! Vietnam'ı sosyalist dünyanın yenilmez bir parçası durumuna getirmek için belki dünya çapında bir savaş tehlikesinin göze alınabileceği, ama Kuzey Amerika emperyalistlerinin de bir karara zorlanacağı hüküm anında tereddüt edenler de suçludur. Sosyalist kampın iki büyük gücünün temsilcileri tarafından bir süreden beri devam ettirilen bir sövme ve çelmeleme savaşını sürdürenler de suçludur.

Onurlu bir yanıt bulmak için kendi kendimize sormalıyız: Vietnam tecrit edilmiş midir, edilmemiş midir? Bu kavgalı iki güç arasındaki tehlikeli denge durumu korunmalı mıdır? Ve bu halk ne büyük bir halktır! Bu ne cesarettir, bu ne metanettir! Bu mücadele dünya için ne dersler içermektedir!

Başkan Johnson'un patlamaya hazır bir güç olarak her gün büyüyen keskin sınıf çelişkilerini törpülemek için gerekli bazı reformları ciddi olarak düşünüp düşünmediğini daha uzun bir süre bilemeyeceğiz. Gerçek şudur ki, şatafatlı "Büyük Toplum" adı altında ilan edilen gelişmeler Vietnam kanalizasyonunda boğulmuştur.

En büyük emperyalist güç, yoksul ve azgelişmiş bir ülkenin kendi bağırsaklarında yarattığı kanamayı hissediyor; onun efsanevi ekonomisi savaşın yükünü hissediyor. Artık, kendi tekelleri için, cinayetler kolay bir iş olanağı olmaktan çıkıyor. Hiçbir zaman yeterli sayıda bile olmayan savunma silahları, Vietnam'ın bu olağanüstü askerlerinin, ülke ve toplum sevgisi ve eşsiz cesaretleri dışında sahip oldukları her şeydir. Ama emperyalizm Vietnam'da inatla

çırpınmakta, bir çare bulamamakta ve endişeyle onu bu tehlikeli durumdan kurtaracak birini aramaktadır. Bundan başka Kuzey'in ortaya koyduğu "Dört Nokta" ve Güney'in "Beş Nokta"sı emperyalizmi çatışmayı daha fazla sürdürmek zorunda bırakarak köşeye sıkıştırmaktadır.

Her şey, yalnızca dünya çapında savaşı çıkmadığı için barış adı verilen bu kararsız barış durumunun, ABD'nin kabul edilmesi olanaksız ve değiştirilemez adımlarıyla yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Ve biz, dünyanın sömürülen halkları ne rol oynayacağız? Üç kıtanın halkları Vietnam'a dikkatlerini yöneltiyorlar ve onun verdiği dersleri öğreniyorlar. İnsanlığın, emperyalistlerin savaş tehdidiyle yaptıkları şantaja yanıtı savaştan korkmamaktır. Halkın genel taktiği, çatışmanın olduğu her yerde bu çatışmanın içinde yer almak, sürekli ve kararlılıkla düşmana saldırmak olmalıdır.

Bu zayıf barışın ırzına geçildiği yerlerde bizim görevimiz nedir? Ne pahasına olursa olsun kurtuluşumuzu kendi kendimize sağlamaktır.

Bu dünya panoraması çok karmaşıktır. Kurtuluş mücadelesi, kapitalizmin çelişkilerinin yeterince geliştiği, ama emperyalizmi izlemeyen ya da emperyalist yola başlayamayacak kadar görece zayıf olan eski Avrupa'nın bazı ülkelerinde henüz başlamamıştır. Onların çelişkileri yakın bir gelecekte patlama noktasına ulaşacaktır ama onların sorunları ve bunun sonucu olarak onların çözümleri, bağımlı ve ekonomik olarak azgelişmiş ülkelerin sorunlarından ve çözümlerinden farklıdır.

Emperyalist sömürünün temel alanı azgelişmiş üç kıtadır: Amerika, Asya ve Afrika. Her ülke kendi ayırıcı özelliklerine sahiptir, ama bir bütün olarak her kıta belirli bir bütünlük gösterir.

Bizim Amerika az ya da çok homojen bir ülkeler topluluğu oluşturur ve ABD tekelci sermayesi hemen hemen bütün bölgede mutlak bir egemenliğe sahiptir. Kukla hükümetler ya da en iyi

durumda zayıf ve korkak yerel yönetimler, Yankee beylerinin emirlerine karşı çıkmamaktadırlar. ABD, politik ve ekonomik olarak egemenliğinin zirvesine ulaşmıştır; daha fazla ilerleyebilmesi zordur; mevcut durumdaki herhangi bir değişiklik onun egemenliğini geriletebilir. Onun politikası mevcut konumunu korumaktır. Bugün eylem çizgisi, hangi tipte olursa olsun, kurtuluş hareketleri engellemek için vahşi bir güç kullanmakla sınırlandırılmıştır.

"İkinci bir Küba'ya izin vermeyeceğiz" sloganı ardında, Dominik Cumhuriyeti'ne karşı ya da daha önceleri Panama katliamında olduğu gibi veya mevcut düzendeki bir değişikliğin çıkarlarını tehlikeye düşürebileceği Amerika'nın her noktasında Yankee birliklerinin müdahaleye hazır oldukları yolundaki o tek anlamlı uyarıda da, kendileri için özel bir tehlike söz konusu olmaksızın saldırı tehdidi gizlenmektedir.

Bu politika hiçbir ceza görmeksizin sürdürülmektedir: OAS, popülerliğini yitirmiş de olsa uygun bir maskedir; Birleşmiş Milletler'in yetersizliği, gülünç olduğu kadar trajiktir de; bütün Amerika ülkelerinin orduları, kendi halklarını ezmek için hazır beklemektedir. Suç ve ihanet enternasyonali fiilen örgütlenmiştir. Diğer taraftan yerli burjuvaziler, emperyalizme karşı çıkma yeteneğini -eğer buna sahiptiyseler- yitirmişler ve emperyalizmin oynayacağı son kart olmuşlardır. Başka bir alternatif yoktur: Ya sosyalist devrim ya da devrim karikatürü.

Asya değişik özelliklere sahip bir kıtadır. Bir dizi Avrupalı kolonici ülkeye karşı kurtuluş mücadelesi az ya da çok ilerici hükümetlerin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Daha sonraki gelişmeler, bazı durumlarda ulusal kurtuluşun asıl hedeflerini netleştirirken, bazı durumlarda emperyalizm yanlısı bir konuma dönülmesini getirmiştir.

Ekonomik bakış açısından, ABD, Asya'da çok az kaybetmiş ama daha çok kazanmıştır. Buradaki değişiklikler onun çıkarlarına yaramıştır; diğer yeni sömürgeci güçlerin devrilmesi için yürütülen

mücadele ve ekonomik alanda yeni küresel nüfuz eylemleri, bazı durumlarda doğrudan ya da Japonya aracılığıyla, dolaylı olarak yürütülmektedir.

Emperyalistler Çin'i, Güney Kore, Japonya, Tayvan, Güney Vietnam ve Tayland'la kuşatma altına almıştır. Bu ikili durum, yani Çin Halk Cumhuriyeti'nin askeri olarak kuşatılması şeklinde bir stratejik ilişki ile bu büyük pazarlara -henüz egemen olamadıkları- nüfuz etme, bugün Asya'yı dünyanın patlamaya hazır en önemli noktası haline getirmiştir. Buna rağmen, Vietnam savaş alanı dışında görüntüsel bir istikrar vardır.

Ortadoğu her ne kadar coğrafi olarak bu kıtaya dâhilse de, kendine özgü koşulları vardır ve mayalanma aşamasındadır. Emperyalizmin desteklediği İsrail ile bölgenin ilerici ülkeleri arasındaki soğuk savaşın nereye kadar gideceğini önceden söylemek olanaksızdır. Bugün burası, dünyada patlamaya hazır volkanlardan birisidir.

Afrika için belirleyici olan, yeni sömürgeci istila için hemen hemen bakir bir toprak olmasıdır. Aslında yeni-sömürgeci güçleri, kesin karakterdeki eski ayrıcalıklarından belirli bir kapsam içinde vazgeçirmeye zorlayan değişiklikler oldu. Ama bu gelişmeler bozulmadan sonuna kadar götürülürse, sömürgeciliği kolayca, ekonomik durumda benzer etkileri yapan yeni-sömürgecilik izler.

Birleşik Devletler bu bölgede sömürgeye sahip değildir, ama bugün, müttefiklerinin eskiden kıskançça korudukları av alanlarına girmek için mücadele ediyor.

Afrika'nın, Kuzey Amerika emperyalizminin stratejik planlarında, onun uzun vadeli bir rezerv oluşturduğunu söyleyebiliriz: Şimdiki yatırımları yalnız Güney Afrika Birliği'nde önemlidir ve Kongo, Nijerya ve diğer ülkeler, başlangıçtan beri buraları elinde tutan diğer emperyalist güçlerle şiddetli bir rekabete (günümüzde barışçıl ölçülerde) girdiği ülkelerdir.

Tekellerinin tatlı kârlar ya da büyük hammadde kaynakları kokusu aldığı yerkürenin her noktasında yatırım yapma hakkı

isteğinin dışında, Kuzey Amerika emperyalizminin daha hâlâ savunacağı büyük çıkarları yok.

Tarihin bütün bu olayları, halkların uzun ya da kısa vadedeki kurtuluş olasılıkları konusundaki soruyu haklı çıkarmaktadır.

Afrika'yı tahlil ederken, mücadelenin biraz şiddetle Portekiz sömürgeleri Gine, Mozambik ve Angola'da sürdürüldüğünü görüyoruz. Birincisinde büyük başarı, diğer ikisinde alçalıp yükselen başarıyla. Kongo'da halen Lumumba'nın halefleri ile Çombe'nin eski suç ortakları arasında bir mücadele olduğunu da görüyoruz; öyle bir mücadele ki, savaş gizlice sürüp gitmesine rağmen, şu anda ülkenin büyük bir bölümünü kendi çıkarları çerçevesinde "barışa" kavuşturmuş olan ikinciler lehine bitecek gibi gözükmektedir.

Rodezya'da ayrı bir sorun var: İngiliz emperyalizmi, bugün iktidarı yasa dışı olarak elinde tutan beyaz azınlığın iktidarını korumak için her türlü aracı kullanmaktadır. Buradaki çatışma, İngilizlerin bakış açısından kesinlikle resmi değildir; Batı'nın bu gücü, Ian Smith yönetiminin benimsediği ölçütlerin karşısında büyük bir nefret duyduğunu alışılagelmiş diplomatik söylemlerle dünya çapında yaymaktadır. Commenwealth ülkelerinin bazıları bu sahtekârlığı desteklemektedir, ama İngiliz emperyalizminin ekonomik uşakları olsun ya da olmasın Siyah Afrika'nın pek çok ülkesi tarafından karşı çıkılmaktadır.

Yurtseverlerin girişiği çabalar silahlı bir ayaklanma biçimini alır ve bu hareket komşu Afrika devletleri tarafından da etkince desteklenirse Rodezya'daki durum büyük ölçüde patlayıcı olabilir. Ama şimdilik tüm sorunlar BM, Commonwealth ya da OEA gibi tarafsız örgütlerde görüşülüyor.

Afrika'nın politik ve toplumsal gelişmesi kıtasal ölçekte bir devrim umudu yaratmamaktadır. Portekizlilere karşı kurtuluş mücadelesi sonuçta zafere ulaşacaktır, ancak Portekiz, emperyalist ölçüde hiçbir şey ifade etmemektedir. Devrimci önemi olan cepheleşmeler, tüm emperyalist aygıtı sürekli zor durumda tutan cepheleşmelerdir;

bu yüzden üç Portekiz sömürgesinin kurtuluşu ve devrimlerinin derinleşmesi için savaşmayı doğal olarak bırakmıyoruz.

Güney Afrika'nın ya da Rodezya'nın siyah kitleleri kendi devrimci mücadelesine başladığı zaman Afrika'da yeni bir çağ başlayacaktır. Ya da bir ulusun yoksul kitleleri kendilerine yaraşır bir yaşam hakkı için egemen oligarşilere karşı ayaklandıkları zaman.

Şimdiye kadar bir subay grubunun diğeri yerine geçtiği ya da artık kendi tabakalarının çıkarlarına veya hükümet işlerini gizlice yöneten güçlerin çıkarlarına hizmet etmeyen yöneticileri devirdiği askeri cuntalar birbirini izlemektedir ancak halkın yüklendiği ayaklanma hareketleri yoktur. Kongo'da bu karakteristikler Lumumba'nın anısıyla yeniden ortaya çıkmıştır, ancak bunlar son birkaç ayda güçlerini yitirmeye başlamışlardır.

Asya'da durum gördüğümüz gibi patlayıcıdır. Sürtüşme noktaları, yalnız mücadele verilen Vietnam ve Laos değildir, Kuzey Amerikan saldırısının doğrudan başlayacağı Kamboçya da bu noktalardın biridir; aynı şekilde Tayland, Malezya ve tabii Endonezya (gericilerin iktidarı ele geçirmesiyle birlikte bu ülkenin Komünist Partisi'nin parçalanmasına rağmen, orada artık son sözün söylendiğini sanmayalım) ve tabii ki Ortadoğu.

Latin Amerika'da silahlı mücadele Guatemala, Kolombiya, Venezüella ve Bolivya'da sürdürülmektedir; Brezilya'da bu yolda ilk adımlar şimdiden atılmıştır. Ortaya çıkan ve sonra tekrar sönen başka direniş odakları da var. Fakat bu kıtanın tüm ülkeleri sosyalist yapıda bir hükümet kurulmasından daha az hiçbir şeyle yetinemeyen zafere ulaşmak için bir mücadeleyi kaldıracak olgunluktadır.

Bu kıtada pratikte tek bir dil konuşulur (Brezilya'nın özel durumu dışında, İspanyolca konuşanlar, her iki dilin benzerliği dolayısıyla Brezilya halkıyla da anlaşabilmektedirler). Bu ülkelerin sınıflarının benzerliği o kadar büyüktür ki, bunlar öteki kıtalarda olduğundan çok daha bütünsel bir "uluslararası Amerikan" ortaklığa ulaşmaktadırlar. Dil, gelenekler, din ve ortak efendi onları birleştirmektedir.

Sömürünün derecesi ve biçimleri, Amerika ülkelerinin büyük bir bölümünde, sömürenlerle sömürülenler için meydana gelen sonuçlarında benzeşmektedir. Ve isyan onun kucağında gittikçe hızlanarak olgunlaşmaktadır.

Kendimize sorabiliriz: Bu isyan hangi meyveleri olgunlaştıracaktır? Hangi tipte olacaktır? Bizim Amerika'daki mücadelenin benzer özellikleri yüzünden, uygun şartların olgunlaştıklarında kıtasal boyutlara varacağını uzun süreden beri savunmaktayız. Bizim Amerika, insanlığın kurtuluşu için verilen birçok büyük savaşının sahnesi olacaktır.

Kıtasal ölçekteki bu mücadelenin çerçevesi içinde bugün verilen savaş küçük bir olaydır ama insanlığın topyekûn özgürlüğü için verilen savaşın bu son aşamasında gerekli kan borcunu ödemiş kişiler olarak Bizim Amerika'nın tarihine geçecek kahramanlar yaratmıştır. Bunlar arasında, Guatemala'da, Kolombiya'da, Venezüella'da ve Peru'da devrimci hareketler içerisinde yükselmiş kişilerin, Kumandan Turcios Lima'nın, Papaz Camilo Torres, Kumandan Fabricio Ojeda, Kumandan Lobaton ve Luis de la Puente Uceda'nın isimleri olacaktır.

Bunlarla birlikte halkın etkin hareketi yeni liderler yaratmaktadır: Guatemala'da sancağı César Montes ve Yon Sosa taşımakta, Kolombiya'da bunu Fabio Vázguez ve Marulanda yapıyor, Venezüella'nın batısında Douglas Bravo ve El Bachiller'de Américo Martin sorumlulukları altındaki cepheleri yönetiyorlar.

Önceleri Bolivya'da olduğu gibi, Bizim Amerika'nın bu ve diğer ülkelerinde yeni ayaklanmalar ortaya çıkmaktadır ve onlar çağdaş devrimcilerin bu tehlikeli işlerinin ayrılmaz bir parçası olan tüm zorluklara rağmen gelişecektir. Bazıları kendi hatalarının kurbanı olacaklar; diğerleri bu acımasız savaşta düşecekler; yeni savaşçılar ve yeni liderler devrimci mücadelenin sıcaklığında yetişeceklerdir. Halk, savaşın seçici çerçevesi içinde kendi savaşçılarını ve liderlerini yaratacak ve baskı rejiminin Yankee ajanları da artacaktır. Bugün silahlı

mücadelenin yürütüldüğü ülkelere yapılan askeri yardımlar büyütülmektedir; Yankeelerin danışmanlık yaptığı ve eğittiği Peru ordusu bu ülkenin devrimcilerine karşı başarılı olmuş görünmektedir. Ama savaş odakları yeterli politik ve askeri beceriyle geliştirildiklerinde, pratikte yenilmez olacaklar ve Yankeeler yeni birlikler göndermek zorunda kalacaklardır. Peru'da pratikte pek fazla tanınmayan yeni kişiler gerillayı yeniden örgütlemektedirler. Küçük silahlı grupların etkisizleştirilmesinde yeterli olan eski silahlar küçük küçük modern donanımla yer değiştirecek ve ABD askeri yardımı, bir an gelecek, gerillaların saldırıları karşısında çözülecek olan ulusal kukla orduya sahip hükümetleri istikrara kavuşturmak için artan oranda düzenli birlikler göndermeye dönüşecektir. BBu Vietnam'ın yoludur; bu, halkların izlemek zorunda oldukları yoldur; bu, Bizim Amerika'nın, Yankee emperyalizminin baskı güçlerini bozmak için gerillaların Eşgüdüm Konseyleri oluşturmalarının avantajıyla izleyeceği yoldur ve devrimci zafer görünür olacaktır.

Amerika, son kurtuluş mücadelesinde unutulmuş bir kıta, kendi halklarının öncüsü Küba Devriminin sesiyle Tricontinental'de konuşmaya başlayan son kurtuluş mücadelesinin bu unutulmuş kıtasının büyük bir görevi vardır: İki, üç, Vietnam yaratmak ya da dünyanın ikinci, üçüncü Vietnam'ı olmak.

Emperyalizmin bir dünya sistemi olduğunu, kapitalizmin son aşaması olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız ve o dünya çapında yenilgiye uğratılmak zorundadır. Bu mücadelenin stratejik sonu emperyalizmin yıkılması olacaktır. Bize, bu dünyanın sömürülenlerine ve azgelişmişlerine düşen pay, emperyalizmin temellerini ortadan kaldırmaktır: biz ezilen uluslar, onlara sermaye, hammadde, teknisyen ve ucuz emek vererek ve onlardan yeni egemenlik araçları olan yeni sermaye, silah ve her çeşit materyal alarak mutlak bir bağımlılık içine sürüklenmekteyiz.

Bu stratejik hedefin temel unsuru tüm halkın gerçek kurtuluşu olacaktır. Pek çok olayda bu kurtuluş silahlı mücadeleyle gerçekleşecek ve Bizim Amerika'da sosyalist devrim kaçınılmaz olacaktır.

Emperyalizmin yıkılması hedeflenirken, onun başını kimin çektiği kesinlikle belirlenmek zorundadır. Bu, ABD'den başkası değildir.

Taktik hedefi, düşmanı çevresinden koparıp onu yaşam alışkanlıklarıyla gerçeğin gücünün çarpıştığı yerlerde savaşmaya zorlamak olan, genel anlamda bir görevi gerçekleştirmeliyiz. Düşman küçümsenemez; ABD askerleri, teknik yeteneklere sahiptir ve onu korkutucu kılacak ölçüde silahlarla ve kaynaklarca desteklenmektedir. Onun sahip olmadığı şey, bugün onun en büyük düşmanı olan Vietnamlı askerlerin en yüksek düzeyde sahip oldukları ideolojik motivasyondur. Biz, bu orduyu moralini bozarak yenebiliriz ve bu moral, onları bozguna uğratarak ve daha fazla kayıp verdirerek bozulabilir. Fakat zafere götüren bu kısa yol daha şimdiden çok açıkça istenmesi gereken fedakârlıkları içermektedir. Ve bunlar, sürekli olarak mücadeleden kaçtığımız ve başkalarının bizim için kendilerini tehlikeye atmalarını istediğimiz zaman dayanmaya mecbur olacağımız fedakârlıklardan belki daha az acı verici olacaktır.

Son kurtulacak ülke, büyük olasılıkla, silahlı mücadele olmaksızın ve emperyalizme karşı uzun ve acımasız bir savaşın etkilerinden kaçınarak gerçekleşecektir. Ama bu mücadeleden ve bu mücadelenin dünya çapındaki sonuçlarından kaçınmak olanaksız olacaktır; onun etkileri aynı, hatta daha büyük olacaktır. Geleceği önceden kestiremeyiz, ama özgürlüğü özleyip de zaferin bir kırıntısı olarak kendi özgürlüğünü bekleyen ve onun için mücadeleden kaçan bir ulusun öncüsü olmayı istemek gibi bozguncu iğvalara asla kapılmamalıyız.

Yararsız özverilerden kaçınmak kesinlikle doğrudur. Bunun için de bağımlı Amerika'nın kendisini barışçı yoldan kurtarmak için sahip olduğu gerçek olanakları açıkça ortaya koymak çok önemlidir.

Bizim için bu sorunun çözümü çok açıktır: Bugünkü aşama, mücadeleye başlamak için uygun bir an olabilir ya da olmayabilir, ama savaşmaksızın özgürlüğü elde edebileceğimiz konusunda hiçbir yanılsamaya kapılamayız ve böyle bir yanılsama hakkına sahip değiliz. Ve bu savaş, ne göz yaşartıcı bombalara karşı taşlarla verilen bir sokak çatışması ya da pasifist genel grev olacaktır; ne de egemen oligarşilerin baskı mekanizmasını iki-üç günde yıkan öfkeli bir halkın çatışması olacaktır; bu mücadele, uzun, sert bir mücadele olacaktır ve onun cephesi, şehirlerdeki gerillaların barınakları, savaşçıların evleri -baskı güçleri onların aileleri arasında kendine kurbanlar arayacaktır-, katliamlara uğratılmış kırsal nüfus, düşman bombardımanıyla yıkılmış şehirler ve kasabalar olacaktır

Onlar bizi bu mücadeleye itiyorlar; bu mücadeleye hazır olmak ve bu mücadeleye girişmekten başka bir alternatif yoktur.

Başlangıç kolay olmayacaktır; hatta aşırı ölçüde zor olacaktır. Oligarşilerin tüm baskı gücü, tüm demagoji ve vahşiliğiyle onların amaçlarının hizmetinde olacaktır. İlk saatte bizim görevimiz hayatta kalmaktır; daha sonra silahlı propaganda (Vietnamca anlamıyla, yani düşmana karşı yürütülen kazanılsın ya da kaybedilsin -ama savaşarak- çarpışmaların propagandası) yürüten gerilla örneğini izlemek olacaktır: Gerillaların yenilmezliği dersi sahipsiz kitleler arasında kök salacak; ulusal ruhun elektriklendirici gücü, daha şiddetli baskılara karşı koymak için daha zorlu görevlere hazırlayacak; mücadelenin bir unsuru olarak nefret, düşmanın nefreti, bizi, insanın doğal sınırlarını aşan ve onun ötesine geçen, insanı etkin, şiddetli, seçici ve soğuk bir ölüm makinasına dönüştürmeye zorlayacaktır. Bizim askerlerimiz böyle olmak zorundadır; düşmandan nefret etmeyen bir halk vahşi bir düşmanı yenemez.

Savaş, düşman onu nereye götürüyorsa oraya kadar götürülmelidir: onun evine, eğlence yerlerine; topyekûn savaş. Düşmana kışlalarının dışında ve hatta içinde bile rahat edebileceği bir an, barışçıl bir an bile bırakılmamalı; nerede bulunuyorsa ona saldırmalı,

geçeceği her yerde ona köşeye sıkıştırılmış bir hayvan duygusu verilmelidir. O zaman, onun morali bozulmaya başlayacaktır. O, gittikçe daha fazla hayvanlaşacaktır, ama böylece biz onun çöküntüsünün belirtilerini daha açık göreceğizdir.

Ve insanlığın kurtuluşu uğruna verilen savaşın bayrağı altında, uluslararası proleter ordularla gerçek bir proletarya enternasyonalizmi geliştirmeliyiz. Vietnam'ın, Venezüella'nın, Guatemala'nın, Laos'un, Gine'nin, Kolombiya'nın, Bolivya'nın, Brezilya'nın -yalnızca silahlı mücadelenin bugünkü sahnelerini sayarsak- bayrakları ardında ölmek, bir Amerikalı, bir Asyalı, bir Afrikalı ve hatta Avrupalı için aynı ölçüde onur verici ve erişilmeye değer olacaktır.

İnsanın, bayrağı altında doğmadığı bir ülkede döktüğü her kan damlası, sonradan kendi halkının kurtuluş mücadelesinde kullanılmak için, hayatta kalanların birlikte götüreceği bir deneydir. Ve her bir ulusun kurtuluşu, kendi ülkesinin kurtuluş savaşında kazandığı bir aşamadır.

Düşünce ayrılıklarımızı azaltma ve her şeyi mücadelenin hizmetine sokma saati gelmiştir. Biz, büyük tartışmaların özgürlük için mücadele eden dünyayı parçaladığını biliyoruz. Biz biliyoruz ki, bu tartışmalar, diyalog ve uzlaşmayla çözülmesi tamamen olanaksız olmasa da çok zor olabilecek boyutta ve keskinliktedir. Düşman partiler arasında bir diyalog yolu ve aracı bulmak boşunadır. Ama düşman burada; o her gün darbe indiriyor ve bizleri yeni darbelerle tehdit ediyor; bu darbeler bugün olmazsa yarın ya da bir başka gün bizleri birleştirecektir. Bunu ilk kavrayanlar ve bu zorunlu birliği hazırlayanlar halkların sevgisine sahip olacaklardır.

Her bir tarafın kendi görüş açısını savunduğu zehirleyicilik ve katılık karşısında biz, sahipsizler, düşünce ayrılıklarını karara bağlamak için bu ya da ötekinin tarafını tutamayız, kimi zaman şu ya da bu partinin belli görüşleriyle, ya da birinin görüşleriyle öteki tarafınkinden daha çok uzlaşsak bile. Savaş zamanında şimdiki ayrılıkların görünür olması bir zayıflık anlamına gelir, ama bu

aşamada, sözcüklerle bu ayrışmayı ortadan kaldırmaya girişmek bir yanılsamadır. Tarih onları silecek ya da gerçek anlamına kavuşturacaktır.

Mücadele içindeki dünyamızda taktiklere ilişkin, sınırlı amaçlara ulaşmak için kullanılacak eylem yöntemlerine ilişkin ayrılıklar, diğerlerinin düşüncelerine saygı göstererek tahlil edilmelidir. Silahlı mücadeleyle emperyalizmin topyekûn imha edilmesi olan büyük stratejik hedefimize gelince, biz, bu konuda dünyanın en uzlaşmazlarıyız. Zafer umutlarımızı şöyle özetleyelim: emperyalizmi, en sağlam siperi olan ABD tarafından yürütülen baskıyı bertaraf ederek topyekûn yok etmek. Taktik yöntem olarak, düşmanın kendi varoluş temellerinden, yani kendine bağlı bölgelerden sökerek kendi bölgelerinin dışında bir zorlu savaşa sokularak, tek tek ya da gruplar halinde halkların tedrici kurtuluşunu sağlamak.

Bu uzun süreli bir savaş demektir. Ve bir kez daha yineleyelim, acımasız bir savaştır. Savaş gelip çattığında kimse onu yumuşatırım diye kendini aldatmasın ve kimse, halkı uğruna katlanabileceği savaşın sonuçlarının verdiği korkuyla, savaşı kızıştırmakta duraksamasın. Bu hemen hemen tek zafer umududur. Saatin çağrısından kaçamayız. Bunu, bize Vietnam sonsuz kahramanlık dersleriyle, kesin zaferin elde edilmesi için verilen mücadelenin ve ölümün her günkü trajik dersleriyle göstermektedir.

Burada, Amerikan yaşam standartlarına alışmış emperyalizmin askerleri, kendi tahkim edilmiş üslerinin dışına adım attıkları anda düşman bölgesinde karşı karşıya kaldıkları ölümün, tüm halkın sürekli düşmanlığının yarattığı güvensizlik içinde düşman topraklarında yaşamak zorunda kaldıkları koşullara katlanıyorlar. Bütün bunlar ABD içinde bir tepkiye neden olmakta ve emperyalizmi zayıflatan bir etken ortaya çıkarmaktadır: Kendi toprakları üzerinde sınıf mücadelesi.

Eğer dünyada ölümün kendi paylarına düşen kısmıyla ve müthiş trajedileriyle, her günkü kahramanlıklarıyla, emperyalizme

bitmez tükenmez darbeler indirerek, dünya halklarının artan nefretiyle emperyalizmin güçlerini parçalamak için iki, üç daha fazla Vietnam gün ışığına çıksaydı geleceğe daha güvenli bakabilirdik!

Ve eğer bizler, düşmana güçlü ve etkin darbeler vurmak için birleşebilseydik ve mücadele eden halklara her türlü yardımı etkin olarak artırabilseydik, gelecek o zaman nasıl da büyük ve yakın olacaktı!

Eğer biz, dünyanın bu küçük bir noktasında verebileceğimiz az şeyi; yaşamımızı, özverimizi sunduğumuz bu mücadeleyi örgütlediğimiz ve görevimizi başarmak için çalıştığımız yerde, kanımızın suladığı ve artık bizim olan bir dünyada eğer bir gün son nefesimizi vermek durumunda kalırsak, o zaman, eylemlerimizin etki alanını iyi ölçüp biçtiğimiz ve kendimizi büyük proleter ordunun bir unsuru olmaktan daha fazla bir şey saymadığımız, ama Küba Devrimi'nden ve onun büyük kumandanının, dünyanın bu parçasına karşı gösterdiği tutumdan çıkan büyük dersten onur duyduğumuz bilinmelidir: "İnsanlığın kaderi tehlikedeyse, bir insanın ya da bir halkın maruz kaldığı tehlikeler ya da özveriler ne ifade eder ki."

Bizim her eylemimiz emperyalizme karşı bir savaş çağrısı ve insanlığın en büyük düşmanı ABD'ye karşı halkların birliği için bir savaş narasıdır. Ölüm, nereden ve nasıl gelirse gelsin, savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa ve silahlarımız elden ele geçecekse ve başkaları yeni savaş ve zafer naralarıyla ve mitralyöz sesleriyle cenazelerimize ağıt yakacaksa hoş geldi, safa geldi.

Che Guevara'nın Savaş Anıları
BİR DEVRİM BAŞLIYOR

Küba halkına karşı askeri saldırının tarihi, Fulgencio Batışta tarafından yönetilen kansız hükümet darbesinin tarihi olan 10 Mart 1952 günü başlamaz elbette. Bu saldırının köklerini, Küba tarihinin çok gerilerde kalmış dönemlerinde aramak gerekir. Amerikan Büyükelçisi Summer Welles'in1933 yılındaki müdahalesinden, 1901 tarihli Enmienda Platt. Belgesi'nden, Kuzey Amerika'nın ilhakçı politikacılarının doğrudan temsilcisi olarak gelen Narciso Lopez'in karaya çıkışından bile öncelere dayanır bu kökler. Bu sorunun başlangıcı, 19. yüzyıl başında, ülkesinin Küba politikasına ilişkin açıklayan John Quincy Adams zamanına kadar gider: Küba, İspanya'dan kurtulduğu anda Sam Amca'nın eline düşecek olgun bir elmadır. Söz konusu olan, yalnızca Küba'yı hedef almakla kalmayan, kıtasal ölçekte uzun bir saldırı zinciridir.

Emperyalizmin saldırı dalgalarının bir yükselip bir alçalmasını, demokratik hükümetlerin devrilmesi ya da halk kitlelerinin durdurulmaz baskılarıyla, yeni hükümetlerin kurulması, belirlemektedir. Bütün Latin Amerika tarihi aynı özellikleri gösterir: Diktatörlük rejimleri küçük bir azınlığın çıkarlarını temsil eder ve darbeyle iktidara gelir; geniş bir kitle tabanına dayanan demokratik hükümetlerse çok büyük zorluklarla karşılaşmakta ve çoğu kez, davalarının başarısını güvence altına almak için bir dizi ödün vererek daha iktidara gelmeden önce lekelenmektedir. Küba, Amerika'nın bütünü için bu açıdan bir istisna oluşturuyor olsa da, bütün bu gelişim sürecinin tarihine dikkat çekmek gerekiyordu, çünkü Amerika'yı sarsan toplumsal hareketler dalgasında oraya buraya savrulan bu

satırların yazarı, bu koşullar sonucunda, sürgünde yaşayan bir başka Amerikalıyla, yani Fidel Castro'yla tanışma fırsatı bulmuştu.

O soğuk Meksika gecelerinden birinde tanımıştım onu. İlk konuşmamızın uluslararası politika üzerine olduğunu anımsıyorum. Aynı gece, birkaç saat sonra -tan ağarırken-, Fidel'in planladığı sefere katılacaklardan biri olmuştum. Önce, Küba'nın şu anki hükümet başkanıyla Meksika'da nasıl ve neden tanıştığımı anlatmalıyım. Demokratik hükümetlerin iktidardan uzaklaştırıldıkları, bu bölgede ayakta kalmış kıtanın son devrimci demokrat hükümetinin -Jacobe Arbenz Guzman'ın hükümeti- ABD'nin, kıtasal propagandasının sis perdesi arkasında gerçekleştirdiği acımasızca planlanan bir saldırıya yenik düştüğü 1954 yılıydı. Bu oyunda ABD Dışişleri Bakanı Foster Dulles'in rol aldığı görülüyordu. İşin ilginç yanı Dulles, Guatemala'daki en önemli emperyalist kuruluşlardan biri olan United Fruit Company'nin hem hissedarı, hem de hukuk danışmanıydı. Bu ülkeden, yenilgiye uğramış olarak ve bütün Guatemalalılarla paylaştığım acı içinde dönüyordum; korkuyla ezilmiş bu ülkeye yine de bir gelecek sunabilme umudu içerisindeydim ve bunun için bir yol arıyordum. Fidel ise, tarafsız bir ülkede adamlarını büyük eylem gününe hazırlamak için Meksika'ya gelmişti. Moncada Kışlası'na yapılan baskının hemen ardından bir iç bölünme yaşanmış, yüreksizlerin hepsi safları terk etmişler, şu ya da bu nedenle daha az özveri isteyen politik partilere ya da devrimci gruplara katılmışlardı. Fakat 1953 yılında Moncada Kışlası'na yapılan saldırının tarihini kendisine ad olarak alan "26 Temmuz Hareketi"ne yeni katılımlar olmaktaydı. Bu yeni katılanların eğitilmesiyle görevlendirilenlerin işleri çok zordu, çünkü Meksika'da, illegal çalışma ilkelerine çok sıkı biçimde uymak ve Meksika hükümetine, Kuzey Amerika örgütü FBI ajanlarına ve Batista'ya karşı mücadele etmek gerekiyordu. Bu üç düşman, değişen biçimlerde ortak etkinlik gösteriyorlar, aralarındaki ilişkide para, rüşvet, kişisel çıkarlar için dalavere önemli rol oynuyordu. Bunun dışında Trujillo'nun casuslarıyla ve insan seçimindeki olumsuzlukların -özellikle Miami'de- yarattığı zorluklarla da mücadele ediyorduk. Bütün bu güçlükleri

aştıktan sonra çok büyük bir hedefe ulaşmalıydık: Meksika'dan ayrılış ve sonra Küba'ya varış ve o günlerde bize kolay görünen başka şeyler. Bugün, bunun, ne büyük çabalara, özveriye ve ne çok insan yaşamına mal olduğunu kavrayabiliyoruz.

Dostlarından oluşan küçük bir grup tarafından desteklenen Fidel Castro, bütün gücünü ve ona özgü çalışma azmini Küba'ya gidecek olan savaşçıları örgütlemeye adamıştı. Zaman bulamadığı için, hemen hemen hiç askeri taktik dersleri vermiyordu. Bizse General Alberto Bayo'dan epeyce çok şey öğrendik. İlk katıldığım derste o an edindiğim izlenim zaferin olanaklı olduğuydu. Böylesine yüce bir amaç için, yabancı bir kıyıda ölmeye değeceği yolundaki düşünceyle ve bir tür romantik serüvenciliğe duyulan sempatiyle, bağlandığım direniş ordusu komutanına katıldığımda, zafere ulaşacağımızdan henüz kuşkuluydum.

Böylece birkaç ay geçti. Giderek nişancılığımız gelişiyordu, bazılarımız artık keskin nişancı olmuştu. Meksika'da bir çiftlik bulmuş ve General Bayo'nun yönetiminde -ben personel şefliği görevini yürütüyordum- 1956 Mart'ında hareket etmek için, son hazırlıklarımızı yapmıştık. O günlerde, ücretleri Batista tarafından ödenen Meksika polisinin iki şubesi Fidel'i ele geçirmeye çalışıyordu. Bu şubelerden biri, verilecek ödül için Fidel'i tutuklama başarısını gösterdi, ne var ki, yine verilecek ödül için onu öldürmemekle büyük ahmaklık etti. Kısa süre içinde Fidel'in savaş arkadaşlarının büyük çoğunluğu yakalandı; Mexico kentinin yakınlarında bulunan çiftliğimiz de polisin eline geçti ve hepimizi hapishaneye tıktılar. Bu durum, savaşın ilk aşamasının son bölümünü geciktirmişti. Kimimiz, ülkelerimize geri gönderilme tehdidi altında geçen -Komutan Calbrto Garcia ve ben buna tanığız- 57 gün kalmıştık hapishanede. Fakat Fidel Castro'ya duyduğumuz kişisel güveni bir an bile yitirmedik. Ama Fidel, arkadaşlık uğruna, denilebilir ki kendi devrimci konumunu tehlikeye düşürebilecek bazı şeyler yaptı.

Ona kendi durumumu anlattığımı anımsıyorum: Meksika'da yasa dışı yaşayan ve hakkında çeşitli suçlamalar bulunan bir yabancıydım. Benim yüzümden devrimin ertelenmemesini, beni geride

bırakabileceklerini, durumu anlayışla karşılayacağımı, gönderdikleri yerde savaşacağımı, kendilerinden yalnızca Arjantin'e değil, yakın bir ülkeye gönderilmem için uğraşmalarını istediğimi söyledim. Fidel'in kesin yanıtını da anımsıyorum: "Seni yüzüstü bırakamam." Sonuçta böyle de oldu. Meksika'daki cezaevinden çıkabilmemiz için çok değerli zaman ve çok para harcandı. Fidel'in değer verdiği insanlara karşı bu kişisel davranışı, ona yakın olan insanlarda yarattığı derin bağlılığı açıklar. Direniş ordusunu bölünmezcesine bütünleştiren bu bağlılık, ortak ilkeleri insanca beraberliklerle bağdaştırmaktadır.

Günler geçiyordu. Yasa dışı çalışıyor, gizleniyor, kalabalık içinde olanaklar elverdiğince görünmüyor, hemen hemen hiç dışarıya çıkmıyorduk. Birkaç ay geçtikten sonra saflarımızda bir hain olduğunu fark ettik. Bir parti silahımızı satan bu kişinin adını bilmiyorduk. Aynı kişinin yatı ve telsizi de henüz "yasal kontrat" yapılmamış olmasına karşın sattığını biliyorduk. Bizim donanımımızdan bazı parçaların Küba yetkililerine iletilmesinden amaç, hainin gerçekten sırlarımıza ortak olduğunun kanıtlanmasıydı. Fakat böylece ondan kurtulduk. Çünkü bu aynı zamanda ihanetini de kanıtlıyordu. Bu andan itibaren yoğun bir çalışma başladı. Granma olağanüstü bir hızla hazırlandı; bulabildiğimiz tüm, ama yine de oldukça az yiyecek maddesi, üniformalar, silahlar, donanım araç gereci ve hemen hemen hiç mermisi olmayan iki tanksavarı yükledik. Sonunda, 25 Kasım sabahı saat 2'de Fidel'in resmi basında eğlence konusu olan sözleri gerçekleşmeye başlamıştı: "1956 yılında ya özgür ya da şehit olacağız."

Her türlü malzeme ve insanla tıklım tıklım dolu olan Granma, ışıkları söndürülmüş olarak Tuxpan Limanı'ndan denize açıldı. Hava çok kötüydü. Her türlü geminin denize açılması yasak olmasına karşın, nehrin denize kavuştuğu yer sakindi. Yukatan Limanı'nı geçtikten bir süre sonra ışıkları yaktık. Sonra da deniz tutmasına karşı deli gibi ilaç aramaya başladık ama yoktu. Küba ulusal marşını ve 26 Temmuz marşını söyledik, hepsi belki beş dakika sürmüştü. Sonrasında gemide trajik komik bir görüntü oluştu. Yüzlerinden korku okunan ve elleriyle karınlarını tutan adamlar. Bazıları kafalarını kovaların içine daldırmışlardı, bazılarıysa üstleri kusmuk içinde,

en ilginç durumlarda, yerde hareketsiz biçimde yatıyorlardı, iki-üç gemiciyle dört-beş kişinin dışında 83 kişinin tümünü deniz tutmuştu. Dördüncü ya da beşinci gün genelde durum düzeldi. Bir ara, teknede açıldığını sandığımız yarığın aslında var olmadığını, tuvalette bir musluğun açık unutulduğunu anladık. Oysa biz yükü hafifletmek için bütün ağırlıkları atmıştık bile.

Hareket için seçilen rota şöyleydi: Küba'nın güneyini geniş bir kavis çizip dolaşacak, Jamaika ve Büyük Cayman Adaları önünden kıyıya yakın geçerek, Oriente eyaletindeki Nigaero bölgesi yakınlarında bir yerde karaya çıkacaktık. Planın uygulanmasında epeyce gecikmiştik: Radyodan ayın 30'unda, yoldaşımız Frank Pais tarafından Santiago de Cuba'da bir ayaklanma başlatıldığını duyduk. Bu ayaklanmayla bizim Küba'ya varışımız aynı anda olmalıydı. Ertesi gün, 1 Aralık gecesi rotayı doğrudan Küba'ya yönelttik ve umutsuzca Cabo Cruz Feneri'ni görmeye çalıştık. Suyumuz, yakıtımız ve yiyeceğimiz azalmıştı. Sabaha karşı ikide zifiri karanlık ve fırtınalı havada durum kaygı vericiydi. Gözcüler bir o yana bir bu yana gidip gelerek, ufukta kaybolmayan bir ışık arıyorlardı. Eskiden Küba deniz kuvvetlerinde teğmenlik yapmış olan Roque fenerin yerini belirlemek için bir kez daha üst köprüye çıktığında ayağı bir yere takılarak denize düştü. Yolumuza bir süre daha devam ettikten sonra sonunda feneri görebildik, fakat küçük teknemizin bir astımlı gibi yol alması nedeniyle, bize yolculuğun son saatleri hiç bitmeyecek gibi geliyordu. Küba'ya, Las Coloradas kıyısında Belic adlı yere ayak bastığımızda gün ağarmıştı.

Bizi bir kıyı koruma gemisi görmüş ve keşfini telgrafla Batista ordusuna bildirmişti. Bize en çok gerekli olan eşyayı yanımıza alıp alelacele karaya çıktığımız an hemen bir bataklığa daldık. Üstelik de düşman uçaklarının saldırısına uğradık. Tropik bitkilerin yaprakları altındaki bataklıkta yürürken uçakların bizi görmesi ve saldırması olanaksızdı elbette, ne var ki diktatörün ordusu peşimize düşmüştü bile. Bu bölgeyi tanıdığını söyleyen bir companeronun deneyimsizliği ve sorumsuzluğu nedeniyle içine düştüğümüz bataklıktan çıkmak için, saatler geçirdik. Sendeleyerek sağlam toprağa

ayak basmıştık, yönümüzü bulamıyor, bir bölgeler ordusu, beyinlerindeki bilinmedik bir aygıt tarafından yönlendiriliyorlarmış izlenimi veren bir hayaletler ordusu oluşturuyorduk. Yolculuğumuz sırasında aralıksız yedi gün süren açlığı, deniz tutmasını, ayrıca üç korkunç günü arkamızda bırakmıştık. Meksika'dan ayrılışımızdan tam on gün sonra, güçsüzlük, yorgunluk belirtilerinin ve molaların sık sık kestiği bir gece yürüyüşünün ardından, 5 Aralık'ta gün ağarırken, beklenmedik biçimde Alegrio de Pio denilen yere ulaştık. Bu, bir yanında şeker kamışı tarlalarının yer aldığı, öte yanındansa bazı ağaçsız alanlara bakan küçük bir ormandı. Daha uzaktaysa sık ormanlar başlıyordu. Kamp kurmak için uygun bir yer olmamasına karşın günün geçmesini beklemek için mola verdik. Yürüyüşümüzü gece sürdürecektik.

Alegria De Pio

Alegria de Pio, Oriente eyaletinin Niguero bölgesinde, Cabo Cruz yakınlarında bir yerdir. 5 Aralık 1956'da diktatörün kuvvetleri burada bize saldırdı. Kısa ama zorlu bir yürüyüşün ardından, hepimiz dermansız kalmıştık. 2 Aralık'ta Las Coloradas kıyısı diye bilinen yerde karaya çıktığımızda hemen hemen bütün donanımımızı yitirmiş, tuzlu su bataklıklarında, ayağımızda yeni botlar olduğu halde saatler boyu yürümüştük; ayaklarımız yara içinde kalmıştı. Ne var ki tek düşmanımız ayağımızdaki botlar ya da mantar hastalığı değildi. Küba'ya kötü bir tekneyle, aç açına, Meksika Körfezi'ni ve Karayipler Denizi'ni aşarak yedi günde ulaşmıştık. Bu tür bir yolculuğa alışkın olmadığımız için de, hemen hemen hepimizi deniz tutmuştu. Ayrıca 25 Kasım günü, şiddetli esen kuzey rüzgârı nedeniyle gemilere denize açılma izni verilmediği bir zamanda Tuxpan Limanı'ndan hareket etmiştik. Bütün bunlar, henüz hiç savaşa katılmamış bu acemi birlik üstünde olumsuz yönde etki bırakmıştı. Tüfekler, fişeklikler ve biraz ıslak mermi dışında savaş donanımımızın tümünü yitirmiştik. İlaç stokumuz kalmamış, sırt çantalarımızın çoğu bataklıkta kaybolmuştu. Bir gün önce, o

zamanlar Julio Lobo'ya ait olan Niquero şeker fabrikasının şeker-kamışı tarlalarının içinde, gece vakti yürümüştük. Deneyimsizliğimiz sonucu, açlığımızı ve susuzluğumuzu gidermek için şeker kamışlarını yolun kenarında yemiş, artıklarını orada bırakmıştık. Gerçi askerlerin böylesine dolaylı yollardan iz sürmelerine gerek yoktu; çünkü yıllar sonra öğrendiğimize göre askerleri bize ulaştıran, ihanetin baş sorumlusu rehberimizdi. Rehberi bir gece önce salıvermiştik. Bu hatayı, daha önceki karanlık yaşamlarını bildiğimiz sivil halktan insanların, tehlikeli bölgelerde kesinlikle denetim altında tutulması gerektiğini öğreninceye kadar birkaç kez daha yineledik. Hain rehberimizin yanımızdan ayrılmasına asla izin vermemeliydik.

5 Aralık günü şafak sökerken pek azımız yürüyebilecek durumdaydı: Tümden yorgun düşmüş adamlar, biraz yürüdükten sonra uzun süre dinlenmek istiyorlardı. O nedenle, sık ağaçlı bir ormanın yakınındaki küçük, seyrek ağaçlı bir ormanda mola verildi; bu küçük orman bir şeker kamışı tarlasının kenarındaydı. Çoğumuz hemen uyuduk. Öğle zamanı olağanüstü bir durumun ilk belirtileri görüldü: "Piper" tipi uçaklarla orduya ve özel kişilere ait küçük uçaklar yakınımızda dolanmaya başlamıştı. Uçaklar geçerken, içimizden bazıları alçaktan ve yavaş uçmaları nedeniyle düşman uçakları tarafından görülebileceklerini düşünmeksizin rahat rahat şeker kamışı kesiyorlardı. Birliğin doktoru olarak o zamanki görevim ayaklarda çıkan yaraları iyileştirmekti. O gün gerçekleştirdiğim son tedaviyi hatırladığımı sanıyorum. Humberto Lamotte adında bir companeroydu ve o gün ömrünün son gününü yaşıyordu. Sahra eczanemizden çıkıp görev yerine dönerken anımsıyorum onu; giymeye fırsat bulamadığı ayakkabıları elindeydi, yüzünde korku ve bitkinlik okunuyordu. Companero Montane ile bir ağaca yaslanmış, çocuklarımızdan söz ederek yarım sosis ve iki peksimetten oluşan yemeğimizi yerken ilk silah sesini duyduk. Bir saniye süren sessizlikten sonra da 82 kişilik birliğimizin üzerine bir mermi kasırgası çöktü ya da biz o ilk ateş deneyinde yaşadığımız korkuyla öyle olduğunu sandık. Silahım pek iyi değildi; o silahı özellikle ben istemiştim çünkü yolculuk sırasında yakalandığım uzun bir astım krizi

nedeniyle sağlığım çok kötüydü; iyi bir silahın benim elimde yararsızlaşmaması için almıştım bu kötü silahı. O anda olayların nasıl geliştiğini pek iyi anımsayamıyorum. Tek anımsayabildiğim, o sırada yüzbaşı olan Almeida'nın çarpışma sürerken verilen emri sormak için yanıma geldiği. Ama ortada emir verecek kimse yoktu. Daha sonra öğrendiğime göre, meğerse Fidel, yolu geçince ulaşılabilecek, yakındaki bir şeker kamışı tarlasında adamları bir araya getirmek için boş yere uğraşıyormuş. Baskın çok ani, ateşse çok yoğun olmuştu. Almeida yeniden birliğinin başına döndüğünde, companerolardan biri ayaklarımın dibine bir cephane sandığı bıraktı. Kendisine ne olduğunu sorduğumda, korkunun yansımasını gördüğüm için çok iyi anımsadığım bir yüz ifadesiyle "Cephane sandığıyla uğraşmanın sırası değil" gibi bir şey söyledi ve şeker kamışı tarlasına giden yolda koşmaya başladı (bu compenero sonra, Batista'nın zaptiyelerinden birinin kurşunlarıyla can verdi). Belki de doktor olarak görevlerimi mi, yoksa devrim askeri olarak görevlerimi mi yerine getirmem gerektiği konusunda açmaza düştüğüm ilk olaydı bu. Önümde bir sırt çantası dolusu ilaçla bir sandık cephane vardı. Çok ağır olacağı için ikisini birden taşımam olanaksızdı. Cephane sandığını aldım ve şeker kamışı tarlasına ulaşmak için geçmem gereken yolda yürümeye başladım. Yola diz çökerek makineli tüfeğiyle ateş eden Faustino Perez'i çok iyi anımsıyorum. Yanımda Arbentosa adında bir companero koşuyordu. Ötekilerden farklı olmayan bir kurşun salvosu ikimizi de yakaladı. Göğsümde ve boğazımda bir darbe hissettim, öldürücü yaralar aldığımı sanıyordum. 45 kalibrelik bir kurşunun açtığı büyük bir yaradan, ağzından ve burnundan oluk gibi kan akan Arbentosa "Beni öldürdüler!" gibi bir şey bağırdıktan sonra, o anda görünürde kimse olmamasına rağmen çılgınlar gibi ateş etmeye başladı. Ben de yattığım yerden Faustino'ya "Beni avladılar" dedim (aslında daha sunturlu bir ifade kullanmıştım). Ateş etmeye ara vermeksizin bana bir göz atan Faustino önemli bir şey olmadığını söyledi. Ne var ki bakışlarından yaramın önemli olduğunu okumuştum. Yerde uzanmış yatıyordum, bir yaralıyı öyle davranmaya zorlayan bilinmez içgüdüye uyarak

ormana doğru bir el ateş ettim. Her şeyin yitirilmiş göründüğü o an, aniden en iyi nasıl ölebileceğimi düşündüm. Aklıma Jack London'ın eski bir öyküsü geldi. Alaska'nın buz çöllerinde donarak öleceğini anlayan öykü kahramanı, bir ağaca yaslanarak hayatına onurlu bir biçimde son vermeyi kararlaştırır. Bu anımsayabildiğim tek tablo. Diz çökmüş durumda olan biri, teslim olmamız gerektiğini söyledi. O sırada arka taraftan, daha sonra Camilo Cienfuegos olduğunu öğrendiğim birinin sesi duyuldu: "Burada hiç kimse teslim olmayacak!" ve ardından bir sürü küfür geldi. Sendeleyerek yanıma ulaşan Ponce soluk soluğa yarasını gösterdi; kurşunun ciğerini deldiği görülüyordu. Yaralandığını söyleyince, büyük bir kayıtsızlıkla ona benim de yaralanmış olduğum yanıtını verdim. Ponce yaralanmamış companerolarla birlikte şekerkamışı tarlasına kadar sürünerek gitti. Bir dakika için yalnız kalmıştım, orada uzanmış yatıyor ve ölümü bekliyordum. O sırada yanıma gelen Almeida bana yürümem için cesaret verdi; duyduğum acıya karşın kendimi toparladım ve şekerkamışı tarlasına ulaştık. Orada mükemmel companero Raul Suarez'i gördüm. Faustino Perez bir ağacın dibinde, onun bir kurşunun parçaladığı başparmağını sarıyordu. Sonra, alçaktan uçan uçakların bizi kuşatmaları genel bir kargaşaya yol açtı. Makineli tüfeklerle taranmamızsa kargaşayı daha da boyutlandırdı, öyle ki bazen gülünç, bazen acıklı sahneler yaşandı. Örneğin şişman savaşçı bir bir şekerkamışının ardına gizlenmeye çalışıyordu, bir başkasıysa kurşun yağmuru sürerken ortaya çıkıp sessiz olmamızı istiyordu, o anda sessizlik ne işe yarayacaksa. Almeida'nın yönetiminde bir grup kurduk. Grupta, o zaman teğmen olan komutan Ramiro Valdes, companerolardan Chao ve Benitez de vardı. Başımızda Almeida olduğu halde, sığınağımız olacak ormana ulaşmak için şekerkamışı tarlasından geçen yolu aşmaya başladık. O sırada şekerkamışlarının olduğu yerden ilk sesler duyuldu. "Yangın var!" Aynı anda da ortalığı duman ve ateş sardı. Yine de bu verilerin doğruluğu konusunda güvence veremem, çünkü çarpışmada başımızdan geçen olaylardan çok, yenilginin acısını ve yaklaşan ölümümü düşünüyordum. Gece karanlığı yürüyüşümüze engel olana dek

yolumuza devam ettik. Sivrisineklerle dolu bir yerde, birbirimize sokularak aç, susuz uyuduk. İşte bizim, 5 Aralık 1956'da Niquero yakınlarında ateşle ilk karşılaşmamız böyle oldu. Daha sonraki devrim ordusunun içinde çelikleştiği savaşımız işte böyle başladı.

Alegrio de Pio baskınının ertesi günü, kırmızı toprağın yerini Diente de Perro diye adlandırılan kayaların aldığı dağlardan geçtik. Aynı güçte gelen tek tük silah sesleri duyuluyordu. İspanya Savaşı'na katılmış eski bir savaşçı olan Chao, bu tarz bir yürüyüşün bizi kaçınılmaz olarak, herhangi bir düşman tuzağına düşüreceğini söyledi ve geceyi bekleyeceğimiz bir yer bulup karanlıkta yürümemizi önerdi. Hiç suyumuz yoktu. Tek süt dolu kabımız da kazaya uğradı; süt kabını taşıması için kendisine verdiğimiz Benitez, kabı cebine baş aşağı koymuştu. Kabın üzerine ufak delikler açmıştık. Payımızı içmek istediğimiz zaman, süttozu ve bir yudum suyla doldurduğumuz boş bir vitamin ampulünden yararlanıyorduk. Bütün sütün Benitez'in cebine ve üniformasına döküldüğünü dehşetle gördük. Sonunda, tek tarafta geniş bir görüş açısı sunmasına karşın, öteki taraftan ilerleyecek düşmanı görmemizin olanaksız olduğu mağara gibi bir yerde kamp kurduk. Kendimizi savunmaktan çok, görülmemeyi düşünüyorduk. Bu nedenle günü orada geçirmeye karar verdik. Ama beşimiz de ölünceye kadar savaşmaya ant içmiştik; Ramiro Valdes, Juan Almeida, Chao, Benitez ve bu satırların yazarı. Beşimiz de yenilginin korkunç deneyini ve daha sonraki savaşı atlattık. Gece olunca yeniden harekete geçtik. Bilgilerime dayanarak bu bölgede kutup yıldızının hangisi olduğunu saptadım ve birkaç gün yönümüzü ona göre ayarladık; doğruya doğru yürüyerek Sierra Maestra'ya vardık. Geceydi, anımsadığıma göre mehtap vardı. Almeida ile birlikte en önde ilerliyorduk. Deniz kenarında, kötü havalarda barınmak için balıkçılar tarafından yapılan küçük kulübelerde uyuyan insan gölgeleri görmüştük. Bunların asker olduğunu düşünmemize karşın, geri dönemeyecek kadar yaklaşmış olduğumuzdan hızla ileriye onlara doğru atıldık. Almeida teslim olmalarını istemek için bağıracaktı ki hoş bir sürprizle karşılaştık: 'Bunlar Granma seferinden üç yoldaşımızdı; Camilo Cienfuegos, Pancho

Gonzales ve Pablo Hurtado. Hemen başımızdan geçenleri, yeni haberleri, yoldaşlar ve savaş hakkında bildiklerimizi anlatmaya koyulduk. Camilo'nun grubu bize kaçmadan önce söktükleri şeker-kamışlarından ikram ettiler. Bu tatlı ve sulu madde açlığımızı biraz bastırıyordu. Bu arada onlar da kaygısızca yengeçleri yediler. Susuzluklarınıysa bir tüp ya da kamışla toprakta birikmiş suları emerek gideriyorlardı.

La Plata Çarpışması 17 Ocak 1957

Alegria de Pio'da beklenmedik biçimde saldırıya uğramamızdan yaklaşık bir ay sonra, 14 Ocak 1957'de, La Plata'dan Maestra'nın kayalık bir uzantısıyla ayrılan Magdalena Nehri yakınlarında durmuştuk. Bu nehir iki vadi arasından denize dökülüyordu. Burada, Fidel'in emri üzerine adamlarımıza nişan talimleri yaptırdık; içlerinden bazıları hayatlarında ilk kez ateş ediyorlardı. Aynı yerde yıkanma fırsatı bulabildik, kaç gündür sağlık kurallarını unutmuştuk, olanağı olanlar çamaşırlarını da değiştirdiler. O sıralar kullanılabilir 23 silahımız vardı: Dokuzu dürbünlü, beşi yarı otomatik, dördü arkadan dolma tüfek, iki Thomson hafif makineli tüfek, iki otomatik tabanca ve 16 kalibrelik bir tüfek. O gün öğleden sonra La Plata bölgesine varmak için son dağ sırtını aşıyorduk. Bu bölgenin köylülerinden adı Melguiades Elias olan birinin bıçakla oyduğu işaretleri izleyerek ormandaki oldukça az kullanılan bir patikadan yürüyorduk. Bu köylünün adını o sıralar bizim için vazgeçilmez olan rehberimiz Eutimio'dan öğrenmiştik. Eutimio o zamanlar, isyancı köylülerin tipik bir temsilcisi olarak görünüyordu, ama bir süre sonra Casillas tarafından tutsak edilmiş, öldürülmeyerek on bin peso ve orduda bir mevki karşılığı satın alınmıştı; Fidel'i öldürmekle görevliydi. Amacını gerçekleştirmeye çok yakın olmasına karşın yüreksizliği nedeniyle bunu yapamamıştı. Yine de yaptıkları bizim açımızdan çok zararlı olmuştu, düşmana kamp yerimizi bildirmişti çünkü. O sıralarda Eutimio bize henüz dürüstçe hizmet etmekteydi. Toprakları için bölgedeki toprak sahiplerine karşı

mücadele eden birçok köylüden biriydi Eutimio. Toprak sahiplerine karşı mücadele edenler, aynı zamanda o sınıfın hizmetinde olan polise karşı da mücadele ediyordu. O gün, sonradan rehberimizin akrabaları olduğunu öğrendiğimiz iki köylüyü tutuklamış, içlerinden birini daha sonra bırakmış ama ötekini güvenlik açısından alıkoymuştuk. Ertesi gün, 15 Ocak'ta henüz yapımı sürmekte olan çinko damlı La Plata Garnizonu'nu gördük. Ortalıkta, yarı çıplak olmalarına karşın düşman üniforması giydikleri anlaşılan bir grup adam dolaşmaktaydı. Akşamüstü 6'da askerle dolu bir motorbot geldi. Askerlerden bazıları indi, bir kısmıysa yeniden deniz aracına bindi. Hareketi tam olarak değerlendiremediğimiz için saldırıyı ertesi güne bırakmaya karar verdik. Ertesi gün şafakla birlikte gözetlemeye koyulduk. Kıyı koruma gemisi gece çekilmişti. Keşif çalışmasına başladık ama hiçbir yerde asker görünmüyordu. Öğleden sonra saat 3'te, bir şeyler görebilmek amacıyla garnizondan nehre ulaşan yola yaklaşmaya karar verdik. Akşam olduğundaysa çok sığ olan La Plata Nehri'ni geçip yolda mevzilendik; beş dakika sonra iki köylüyü tutuklamıştık. Adamlardan biri eskiden birkaç kez muhbirlik yapmıştı. Kim olduğumuzu öğrenip konuşmazlarsa haklarında iyi şeyler düşünmeyeceğimizi anlayınca çok önemli bilgiler verdiler. Garnizonda yaklaşık on beş asker varmış, ayrıca bölgede en kötü şöhretli üç çiftlik kâhyasından biri olan Chico Osorio kısa süre içinde buraya uğrayacakmış. Bu kâhyalar muazzam topraklar edinen ve bunları, Chico Osorio gibilerinin terörü sayesinde elinde tutabilen Laviti ailesinin çiftliğinde çalışıyorlardı. Çok geçmeden Chico göründü; sarhoştu, bir katıra binmiş, arkasında ise küçük bir zenci çocuk vardı. Universa Sanchez onu Guardia Rura adına durdurdu ve Chico hemen yanıtladı: "Moskito!" Bu parolaydı.

Perişan görünmemize karşın, belki de Chico aşırı ölçüde sarhoş olduğu için onu kandırabilmiştik. Fidel öfkeli bir ifadeyle, kendisinin, isyancıların neden hâlâ yok edilmediğini araştırmaya gelmiş bir albay olduğunu söyledi. Bizzat ormanlara girip asilerin peşine düşeceği için tıraş olmamışmış güya. Ordunun şu sıralar yaptıklarının "palavra" olduğunu belirtip, düşman güçleri hakkında epeyce

ağır sözler sarf etti. Chico Osorio, büyük bir dalkavuklukla muhafızların gerçekten de garnizonda zamanlarını bomboş geçirdiklerini, yalnızca yiyip içtiklerini, iş olsun diye keşfe çıktıklarını anlatmaya koyuldu. Daha da ileri giderek bütün isyancıların yok edilmesi gerektiğini söyledi. Bu bölgede dost ve düşmanların saptanması için, gizli bir biçimde döküm yapmaya başladık; Chico'ya insanlara ilişkin sorular soruyor, onun iyi dediklerini bizim için kötü, kötü dediklerini iyi olarak değerlendiriyorduk. Böylece yirmiden fazla kişi için bilgi toplamıştık, muhbirse hâlâ konuşmasını sürdürüyordu. Bu bölgede iki kişiyi nasıl öldürdüğünü anlattı bize; "Fakat generalim Batista hemen serbest bıraktı beni" diye de ekledi. Ayrıca az önce "biraz küstahça davranan" birkaç köylüyü nasıl dövdüğünü anlattı. Söylediğine göre, muhafızlar bunu yapmaya cesaret edemezlermiş; karşılarında insanların konuşmalarına izin veriyorlarmış, onları cezalandırmıyorlarmış. Fidel ona, Fidel Castro'yu yakalaması halinde ne yapacağını sordu. Chico söylediğine uygun bir yüz ifadesi takınarak onu ezmek gerektiğini söyledi. Aynı şeyi Crescencio'ya da yapacağını belirtti. Sonra da ayaklarındaki bizim birliğin Meksika yapısı ayakkabılarını göstererek, "Bakın" dedi, "öldürdüğümüz orospu çocuklarından birinindi bunlar." Böylece Chico Osorio farkında olmadan kendi ölüm fermanını imzalamıştı, sonunda Fidel'in becerikliliği sayesinde, askerleri habersiz yakalayıp ne kadar kötü durumda olduklarını, görevlerini ne ölçüde savsakladıklarını kanıtlamak için bizi onların yanına götürmeyi kabul etti.

Chico Osorio'nun rehberliğinde garnizona yaklaşıyorduk. Ben bu adamın numaramızı yuttuğundan pek emin değildim. Fakat o kaygısızca yürüyordu önümüzde, çünkü olayı değerlendiremeyecek kadar çok içmişti. Garnizona gidebilmek için nehri geçerken Fidel, askeri kurallara göre tutsakların bağlı olması gerektiğini bildirdi. Adam hiç karşı koymadan kendisini bağlattı ve bilmeksizin, tutsağımız olarak yola devam etti. Tek nöbetçinin, henüz inşaat halinde bulunan garnizonun girişinde ya da Honorio adlı diğer çavuşun evinde bulunduğunu Chico'dan öğrendik. Chico bizi Macio yolunun kestiği garnizona yakın bir yere kadar götürdü. Bugün

komutan olan companero Luis Crespo keşif için ileri gönderildi ve adamın verdiği bilgileri doğrulayarak döndü; iki binayı ve arasında nöbet bekleyen askerin sigarasının ateşini görmüştü. Tam ilerleyecekken, tutsak bir köylüyü katır gibi güderek götüren üç atlı muhafız geçince gizlenmek zorunda kaldık. Önümden geçerken şu sözleri söylediğini tamı tamına anımsıyorum: "Ben de sizin gibi insanım." Daha sonra onbaşı Basol olduğunu öğrendiğimiz adamınsa yanıtı şu oldu: "Çeneni kapa ve yürü, yoksa seni kırbaçla yürütmesini bilirim." Garnizonda olmayacağı için kurşunlarımızdan kendisine bir zarar gelmeyeceğini düşünmüştük, ne var ki bir gün sonra çarpışma ve bunun sonucuyla ilgili haberler etrafa yayılınca, bu köylüyü Macio'da vahşice öldürdüklerini öğrendik.

Saldırıyı elimizdeki kullanılabilir 22 silahla hazırlamıştık. Önemli bir andı, çünkü cephanemiz çok azdı. Garnizonu kesinlikle ele geçirmeliydik. Yoksa bütün cephanemizi harcayacak ve pratik olarak savunmasız kalacaktık. Camilo Cienfuegos, Benitez, Calbrto Morales ve daha sonra El Uvero'da kahramanca şehit düşen Teğmen Julito Diaz yarı otomatik tüfeklerle palmiyeden yapılmış evi en sağından kuşatacaklardı; Fidel, Universo Sanchez, Luis Crespo, Calbrto Garcia, Fajardo ve ben merkezden saldıracaktık. Raul ve Almeida da kendi gruplarıyla soldan hücuma geçeceklerdi. Düşman mevzilerine yaklaşık 40 metre kalana kadar böyle sokulduk. Ay ışığı vardı. Fidel iki makineli tüfek salvosuyla başlattı ateşi, bunu diğer silahlar izledi. Askerlere hemen teslim ol çağrısı yapıldı, fakat sonuçsuz kaldı. Muhbir ve katil Chico Osorio çarpışmanın başladığı an idam edildi.

Saldırı sabaha karşı 2.40'ta başlamıştı; askerler beklediğimizden daha fazla direndiler. M-I tüfekli bir başçavuş, her teslim ol çağrımıza bir salvoyla karşılık veriyordu. Brezilya tipi eski el bombalarımızı kullanma emri verilince, Luis Crespo ve ben bizimkilerini fırlattık, gel gör ki ikisi de patlamadı. Raul Castro'nun kapsülsüz attığı dinamit de etkisiz kaldı. Hayatlarımızı tehlikeye sokmak pahasına, daha çok yaklaşarak evleri ateşe vermemiz gerekiyordu. Önce Universo Sanchez bir deneme yaptı ama başaramadı. Daha sonra

harekete geçen Camilo Cienfuegos da başarısız kaldı. Sonunda, Luis Crespo ile ben kulübeye yaklaşmaya başladık ve Crespo bu kulübeyi ateşe verdi. Yangın başlayınca, buranın komşu çiftliğin hindistancevizlerinin konması için yapılmış basit bir depo olduğunu anladık. Çıkan yangın askerleri öylesine korkutmuştu ki çarpışmayı bırakıp kaçtılar. Kaçan askerlerden biri Luis Crespo'nun tüfeğine neredeyse çarpmıştı. Askeri göğsünden yaralayan Crespo, aynı zamanda silahını da aldı. Ateşi sürdürdük. Bir ağacı siper alan Camilo Cienfueges kaçan başçavuşlara ateş ederek elindeki az sayıdaki kurşunu da bitirmişti. Neredeyse büsbütün sipersiz kalan askerler kurşunlarımıza acımasızca hedef olmuşlardı. İlk olarak Camilo Cienfuegos teslim olduklarını bildiren seslerin geldiği binaya girdi. Çarpışma sonunda elimize geçen silahları hemen saydık: Sekiz Springfield, bir Thomson makineli tüfek ve yaklaşık bin kurşun. Yaklaşık beş yüz mermi yakmıştık. Bunun dışında fişeklik, yakıt, bıçak, giyecek ve bazı yiyecek maddeleri ele geçirdik. Kayıplarsa şöyleydi: Onlardan iki ölü, beş yaralı ve üç tutsak. Muhbir Honorio ile bazılarıysa kaçmışlardı. Bizden sıyrık alan bile yoktu. Askerlerin barakalarını ateşe vererek geri çekildik. Çekilmeden önce yaralılara gerekli tıbbi müdahaleyi olanaklar elverdiğince yapmıştık. Yaralılardan üçünün durumu ağırdı, daha sonra öğrendiğimize göre ölmüşler. Bu yaralıları tutsak aldığımız askerlerin korumasına bıraktık. Bunlardan biri daha sonra Raul Castro'nun birliğine katılıp teğmenliğe kadar yükseldi ve savaş kazanıldıktan sonra bir uçak kazasında öldü.

Bizim yaralılara karşı davranışımızla Batista ordusunun tutumu birbirine taban tabana zıttı. Batista ordusu bizim yaralılarımızı hemen öldürmekle kalmıyor, kendi yaralılarını bile ölüme terk ediyordu. Bu iki gücün birbirine karşıt tutumu zamanla bizi zafere götüren etkenlerden biri oldu. O gün de Fidel, elimizdeki bütün ilaçları yaralı tutsak askerlere bırakmamızı emretmişti ve bu emir, doktor olarak birliğimiz için yedek ilacın bulunmasını gerekli gördüğümden karşı koyduğum halde uygulandı.

Arroya Del İnfierno Savaşı 22 Ocak 1957

Arroyo del İnfierno, Palma Moncha Nehri'ne dökülen dar ve pek uzun olmayan küçük bir deredir. Palma Mocha'dan uzaklaşıp dağda, değirmi bir su kaynağına ulaşıncaya dek dere kıyılarını izleyerek tepelere tırmandık. İki küçük kulübenin bulunduğu bu yerde kamp kurduk. Her zamanki gibi, köylülerin kulübelerinden uzak duruyorduk. Ayın 22'sinde, şafakta Palma Mocha Nehri taraflarından gelen tek tük silah sesleri duyduk. Bu, düşman birliğiyle yakında karşılaşmayı beklerken mevzilerimizi daha da sağlamlaştırmamıza, daha dikkatli davranmamıza neden oldu.

Askerlerin yakında olduğunu sezinlediğimizden sabah kahvaltısını da, öğle yemeğini de bir yana bıraktık. Bir süre önce köylü Crespo'nun yardımıyla bir tavuk kümesi keşfetmiştik. Her defasında, tavuğun rahatça yumurtlaması için âdet olduğu üzere bir tane bırakıyorduk orada. O gün, gece duyduğumuz silah sesleri nedeniyle son yumurtayı yememizi önerdi Crespo, biz de dediğini yaptık. Öğle vakti, kulübelerden birinde birisinin dolaştığını gördük. Önce evlere yaklaşmama emrine uymayan bir yoldaşımız sandık. Ne var ki durum farklıydı, diktatörün askerlerinden biri kulübede arama yapıyordu. Sonra altı asker daha geldi. Bu gelenlerin üçü ayrıldı, üçü de görüş alanımızda kaldı. Nöbetçinin her yana baktıktan sonra, kamuflaj gibisine kulağının arkasına birkaç çalı parçası yerleştirdiğini ve dürbünle çok yakındaymış gibi görünen yüzünde en ufak bir kaygı belirtisi olmaksızın gölgeye oturduğunu gördük. Ateşi başlatan Fidel'in kurşunu onu yere yıktı ve bir daha kımıldamadı. Her yandan ateş ediliyordu. Talihsiz askerin iki arkadaşı da vuruldu. Benim mevzimin yakınındaki kulübede, ateşimizden korunmaya çalışarak nişan alan bir asker gördüm aniden. Bulunduğum yer daha yüksekte olduğu için, yalnızca bacakları görünüyordu. İlk kurşunum isabetsizdi. İkinci kurşun tam göğsünü deldi ve adam tüfeğinin süngüsü yere saplanmış durumda yıkıldı. Köylü Crespo'nun koruması altında eve ulaştım ve ceset üzerinde araştırma yapıp mermilerini, tüfeğini ve bazı kişisel

eşyalarını aldım. Göğsüne giren kurşun kalbini delmiş olmalıydı, hemen ölmüştü. Savaş olağanüstü acımasız olmuştu. Koyduğumuz hedefe ulaştıktan sonra çabucak geri çekildik. Savaşın bilançosu şöyleydi: Dokuz yüz mermi harcanmış, yetmiş kurşun ve "Garand" tipi bir tüfek ele geçirmiştik. Bu tüfek komutan Efigenio Ameijeiras'a verildi ve savaşın büyük bir bölümünde onun silahı oldu. Düşmanın dört ölü verdiğini görmüştük, fakat aylar sonra bir ajanı tutukladığımızda ölü sayısının beş olduğunu öğrendik. Tam anlamıyla bir zafer olmamasına karşın, bir Pirüs zaferi de değildi. Güçlerimizi ordu karşısında, yeni durumlarda denemiş ve sınavı başarıyla vermiştik.

Altos De Espinosa Baskını 19 Şubat 1957

Ciro Frias, gerilla örgütüne yeni katılan companerolar ve bir sürü bilgiyle çıkagelmişti. Bugün gülümsememize neden olan bu haberler, o zaman çelişik izlenimler yaratmıştı bizde. Frias'ın anlattığına göre, Diaz Tamayo saf değiştirmek ve devrimci güçlerle yakınlaşmak üzereymiş; Faustino binlerce peso toplamayı başarmış; ayrıca, bütün ülkede sabotaj hareketi hüküm sürmekteymiş ve hükümetin sonu pek uzak değilmiş. Bunların dışında, üzücü fakat öğretici bir haber daha vardı: Birkaç gün önce kaçak Sergio Acuna akrabalarını ziyarete gitmiş ve orada kuzenlerine gerilla olarak gerçekleştirdiği kahramanlıkları anlatmış. Bunu Pedro Herrara diye biri duymuş ve polise ihbar etmiş. Bunun üzerine ünlü onbaşı Roséllo (daha sonra halk tarafından idam edildi) ortaya çıkıp ona işkence yapmış, birkaç el ateş etmiş, en sonunda da asmış. Bu olay grubumuza birliğin ne kadar önemli ve ortak kaderden, bireysel bir kaçışla kurtulmak istemenin ne kadar yararsız olduğunu açıkça gösterdi. Ayrıca bu olay nedeniyle yerimizi değiştirmek zorunda da kaldık, çünkü büyük bir olasılıkla Acuna ölmeden önce işkence altında konuşmuştu. Kaldığımız Florentino'nun evini de biliyordu Acuna. Eutimio, ihanetini öğrenmemizden kısa bir süre önce, son gecelerden birinde, battaniyesi olmadığını söyleyerek Fidel'den ödünç istemişti. O dağ doruğunda, Şubat aylarında hava çok soğuk olurdu.

Fidel, birer battaniyeyle ikisinin birden üşüyeceklerini, Eutimio kendisinin yanında yatarsa iki battaniyenin yeterli olacağını söyleyerek ona birlikte uyumayı önermişti. Ve böyle de oldu, Eutimio bütün geceyi Fidel'in yanında geçirdi. Yanında Fidel'i öldürmek için kullanacağı 45'lik bir tabanca ve doruktan aşağıya kaçışında kullanacağı iki el bombası vardı. Bana ve Sanchez'e -o sıralar Fidel'in yakınında hep biz oluyorduk- nöbetçilerin durumu hakkında sorular sormuştu. "Nöbetçilerin durumu beni çok ilgilendiriyor, çünkü dikkatli olmamız gerekiyor" demişti bize. Fidel'in yakınında üç kişinin nöbet tuttuğunu, Granma seferinde bulunan ve Fidel'in dostları olan bizlerin de, onun hayatını korumak için gece boyunca sırayla nöbet beklediğimizi söyledik. Böylece Eutimio o geceyi, hayatı kendisine doğrultulmuş bir tabancaya bağlı olan devrimin lideriyle geçirdi. Onu öldürmek için en iyi fırsatı kolluyordu. Ancak bir türlü cesaret edip tetiğe basamadı Eutimio.

Florentino'nun evini terk etmiş ve kampımızı kurumuş bir dere yatağında kurmuştuk. Ciro Frias, oldukça yakın olan evine gitmiş ve birkaç tavukla başka yiyecekler getirmişti. Böylece, sıcak et suyu içip başka yiyecekler yiyerek açıkta, yağmurun altında, hemen hemen hiçbirimizde yağmurluk olmaksızın geçirdiğimiz gecenin ödülünü aldık. Eutimio'nun da oralarda olduğunu öğrenmiştik. Ona güven duyduğumuz için istediği yere gidip gelirdi. Bizi Florantino'nun evinde bulmuş, hasta annesini ziyarete gitmek için bizden ayrıldıktan sonra Caracas'ta olanları gördüğünü, olayların nasıl geliştiğini anlamak için izimizi sürdüğünü söylemişti. Ayrıca annesinin sağlığının iyiye gittiğini de belirtmişti. Eutimio'nun en önemli karakter özelliklerinden biri olağanüstü cüretkâr oluşuydu. El Lamon del Burro ve Caracas'tan oluşan küçük dağ dizisine çok yakın Altos de Espinosa denilen bir yerde bulunuyorduk; burası uçaklar tarafından sürekli bombalanıyordu. Eutimio, geleceği önceden gören birinin yüz ifadesiyle, "İşte size söylüyorum, bugün Lomo del Burro'yu bombalayacaklar" dedi. Gerçekten de Lomo del Burro bombalandı. Eutimio sevinçten uçmuş, sözüm ona kehanetinin gerçekleşmesinden mutlu olmuştu.

9 Şubat 1957'de Ciro Frias ve Luis Crespo, her zamanki gibi yiyecek aramak için kamptan ayrıldılar. Sabah saat 10'da gruba yeni katılan köylü gençlerden Labrada adlı biri kampın yakınında bir adamı yakalayıncaya değin ortalık sakindi. Adamın Crescencio'nun bir akrabası olduğu, Casillas'ın müfrezesinin üslendiği Celestino'nun bakkal dükkânında çalıştığı ortaya çıktı. Adamdan öğrendiğimize göre evde yüz kırk asker varmış, gerçekten de bulunduğumuz yerden, onlardan bazılarını uzaktaki bir düzlükte görebiliyorduk. Ayrıca tutsağımız, Eutimio ile konuştuğunu, onun kendisine ertesi gün bütün bölgenin bombalanacağını söylediğini bildirdi.

Casillas'ın müfrezesi hareketlenmişti ama yürüyüş yönünü saptayamıyorduk. Fidel durumdan kuşkulanmıştı. Bu arada, Eutimio'nun garip davranışları sonunda bizim de dikkatimizi çekti ve çeşit çeşit yorumlar başladı. Öğleden sonra saat 1.30'da Fidel orayı terk etme kararı aldı. Keşfe çıkan companeroları bekleyeceğimiz dağ doruğuna çıktık. Kısa bir süre sonra gelen Ciro Frias ve Luis Crespo olağandışı bir şeye rastlamamışlardı, her şey normal görünüyordu. Bu konuyu konuşurken, Ciro Redondo oraya buraya hareket eden bir gölge gördüğünü söyleyerek susmamızı istedi ve tüfeğini doğrulttu. O anda bir silah sesi duyuldu, ardından da yaylım ateşi başladı. Kısa sürede her yerden yaylım ateşleri ve patlamalar duyulur oldu. Daha önce kamp kurduğumuz yere yoğun biçimde saldırıyorlardı. Yeni kampı da hemen boşalttık; daha sonra Julio Zenon Acosta'nın ebedi olarak orada kaldığını öğrendim. Okuma yazma bilmemesine karşın, zaferden sonra devrimin üstesinden gelmek zorunda olduğu büyük görevlerin bilincinde olan ve bunun için, ilk harfi öğrenmekten başlayarak kendisini hazırlayan bu eğitimsiz köylü başladığı işin sonunu getiremeyecekti artık. Zenon'un dışında hepimiz dağınık biçimde kaçabilmiştik; bana büyük gurur veren sırt çantam, içindeki ilaçlar, zor günler için sakladığımız bazı yiyecekler, kitaplar ve battaniyelerle birlikte orada kalmıştı. Sırt çantamdan La Plata'da Batista'nın ordusundan zafer anısı olarak aldığım battaniyeyi çıkarabilmiş ve onu yanıma alarak kaçmayı başarmıştım.

Üç günlük bir ayrılıktan sonra, 12 Şubat'ta El Lomon yakınlarında Derecha de la Caridad adlı bir yerde Fidel'le buluştuk. Burada Eutimio'nun hain olduğu doğrulandı ve öykü açıklık kazandı: Olay La Plata Savaşı'ndan sonra Eutimio'nun tutsak edilişi fakat öldürülmeyişiyle başlamıştı. Casillas onu öldürmemiş, Fidel'in hayatına karşılık kendisine para vaat etmişti. Caracas'taki yerimizi düşmana bildirenin; bu tepeden geçen yolu, yürüyüş rotamızda bulunduğu için -rotayı son anda değiştirmiştik- Loma del Burro'yu bombalama emrini verenin o olduğunu öğrendik. Sığındığımız dere yatağına yapılan yoğun saldırıyı örgütleyen de oydu. Buradan Fidel'in zamanında verdiği geri çekilme emriyle kurtulmuş ama bir adamımızı yitirmiştik. Ayrıca Julio Acosta'nın ölümü de doğrulandı. Anlatıldığına göre, en az bir asker ölmüş, bazıları da yaralanmıştı. Ne askeri öldüren, ne de diğerlerini yaralayan kurşunların benim silahımdan çıktığını itiraf etmek zorundayım, çünkü söz konusu çarpışmada ben, yalnızca son derece hızlı stratejik geri çekilmeyle uğraşıyordum. Artık biz on iki kişi (bir gün önce Labrada kaybolmuştu) ve grubun geri kalan kısmını oluşturanlar -Raul, Ameijeiras, Ciro Redondo, Manuel Fajardo, Echavarria, Galicier Moran ve Fidel- yeniden bir araya gelmiştik; toplam on sekiz kişiydik. Bu, 12 Şubat 1957'de "Yeniden Birleşen Devrim Ordusu"ydu. Bazı companerolar dağılmış durumdaydı, yeni katılanlardan bazıları gerilladan ayrılmış, Granma seferine katılan deneyimli askerlerden biri ortadan yok olmuştu; Armando Rodriquez'di adı ve elinde Thomson marka makineli tüfek vardı. Son günlerde uzaklardan, ama yine de bulunduğumuz bölgenin çevresinde silah sesleri duyulmaya başlayınca yüzünde öyle bir korku ve dehşet ifadesi beliriyordu ki, sonradan bu yüz ifadesine "kuşatma yüzü" adını vermiştik. Bu olaydan sonra, ne zaman bir adamımızın yüzünde eski companeronun, Altos ve Espinosa çarpışmasından önceki günlerde gösterdiği korkuya kapılmış bir hayvanın yılgın ifadesini görsek onun sonunun kötü olacağını anlıyorduk. Çünkü kuşatma yüzüyle gerilla yaşamının bağdaşması olanaksızdır. Yeni gerilla deyimimizle "kuşatma yüzlü adam" kirişi kırmıştı. Tüfeğini

daha sonraları, çok uzaktaki bir köylü kulübesinde bulduk. Tabanları epeyce güçlüymüş demek ki.

Takviye

13 Mart günü yeni devrimci grubu beklerken, radyodan, Batista'ya suikast girişiminde bulunulduğu haberi verildi. Olayda öldürülenlerin adları da açıklandı; öğrenci lideri Jose Antonio Echeverria ilk verilen isimdi. Listede Menelao Mora gibi başkaları da bulunuyordu. Olayla hiç ilgisi olmayan insanlar da öldürülmüştü. Ertesi gün, Ortodoks Parti militanlarından Batista'ya karşı doğru tavır almış olan Pelayo Cuervo Navarro'nun öldürüldüğünü ve cesedinin "El Laguito" adıyla bilinen süper lüks Country Club'ün bir köşesine atıldığını öğrendik. Burada şu ilginç çelişkiye değinmekte yarar var: Pelayo Cuervo Navarro'nun katilleriyle oğulları, Küba'yı "komünizm rezaletinden" kurtarmak için başarısızlıkla sonuçlanan Domuzlar Körfezi çıkarmasına birlikte katılmışlardır.

Takviye güçlerinin geliş tarihi 15 Mart olarak bildirilmişti; yol epeyce çukurda kaldığı için bizi kimsenin görmeyeceği bir dere vadisinde bulunan kararlaştırdığımız yerde saatlerce bekledik, ancak kimse gelmedi. Söylediklerine göre, bazı zorluklar nedeniyle o gün gelememişler. Beklediğimiz grup sonunda 16 Mart sabahı şafakta çıkageldi, hepsi çok bitkindi; adamların adım atacak hali kalmamıştı, gün ışığını beklemek için bir ormanlık alanda dinlendiler. Adamları getiren kamyon, bölgede pirinç yetiştiren bir çiftçiye aitti. Yaptığı işin sonuçlarından korkup Kosta Rica'ya kaçarak politik göçmen olmak isteğinde bulunan bu adam daha sonra oradan bir kahraman olarak döndü; beraberinde bazı silahlar da getirmişti. Bu çiftçinin adı Hubert Matos'tu.

Takviye gücü, otuzu silahlı yaklaşık elli kişiden oluşuyordu. Yanlarında iki hafif makineli tüfek, biri Madzen, öteki Johnson iki de otomatik tüfek vardı. Bizler, Sierra'da yaşadığımız şu birkaç ayda deneyimli savaşçılar haline gelmiştik. Yeni gelenlerde Granma

grubunun başlangıçta gösterdiği disiplinsizlik, büyük zorluklara uyum sağlayamama, bu tür bir yaşama çabuk alışamama gibi bütün zayıflıkları görebiliyorduk. Bu birliğin başında yüzbaşı rütbesiyle Jorge Sotus bulunuyordu. Birlik, onar kişilik beş mangaya ayrılmıştı, her manganın başında da bir teğmen vardı.

Önümüze çıkan sorunların en büyüğü, yürüyüşe dayanıksızlıktı. Birlik lideri Jorge Sotus en kötü yürüyenlerden biriydi. Sürekli geride kalıyor ve kötü örnek oluyordu. Bunun dışında, birliğe benim kumanda etmem emredilmişti. Ama Sotus'la bu konuyu konuştuğumda, kendisinin birliği Fidel'in emrine vermesi yolunda talimat aldığını, daha önce kimseye devredemeyeceği için komutayı elinde tutacağını söyledi. O sıralar henüz yabancılık kompleksini atamamıştım üzerimden, ayrıca olayın dallanıp budaklanmasını da istemiyordum, oysa yeni birliğin içinde büyük bir hoşnutsuzluk hissediliyordu. Yenilerin yetersizlikleri nedeniyle olağanüstü uzun süren kısa yürüyüşlerden sonra, Fidel'in bizi bekleyeceği La Derecha dolaylarında bir bölgeye ulaştık. Burada, daha önce Fidel'den ayrılan companerolardan oluşan küçük bir grupla karşılaştık. Bu grupta Manuel Fajardo, Guillermo Garcia, Juventino, Pesant, üç Sotomayor kardeş, Ciro Frias bulunuyordu. Bir de ben gelmiştim. O günlerde iki grup arasındaki büyük fark hemen görülüyordu: Bizimki disiplinli, birlik içinde ve savaş deneyimliydi. Yeni gelenlerin grubundaysa başlangıç aşamasının kusurları vardı; günde yalnızca bir kez yemek yemeye alışkın değillerdi, verilen yemek hoşlarına gitmediğindeyse yemiyorlardı. Sırt çantalarını gereksiz bir sürü eşyayla doldurmuşlardı, yürüyüş sırasında çantaları ağır gelmeye başlayınca da, bir havluyu bırakacaklarına bir kutu süttozunu bırakmayı yeğliyorlardı. Biz de onların bıraktıkları konserveleri ve diğer yiyecekleri toplayıp yararlanıyorduk. La Derecha'ya yerleştikten sonra, insanlarla iyi geçinmeyi beceremeyen otoriter bir kişiliği olan Jorge Sotus ile genel olarak bütün birliğin arasında baş gösteren sürekli sürtüşme nedeniyle çok gergin bir ortam yaşanmaktaydı. Özel önlemler almak zorunda kalmıştık; gerilla içinde Daniel adını kullanan Rene Ramos'a gizlendiğimiz yerin girişinde makineli tüfek

mangasıyla mevzilenmek emri verildi. Böylece beklenmedik bir olay çıkmasını önlemiş oluyorduk.

Birliğimiz, aramıza yeni katılan çok sayıda insanla yeni, etkileyici bir görünüm kazanmıştı. Ayrıca iki tane hafif makineli tüfeğimiz vardı; gerçi, eski ve bakımsız olduklarından etkilerini bilmiyorduk, ama savaş gücümüz önemli ölçüde artmıştı. Hemen neler yapabileceğimizi tartıştık. Benim görüşüme göre, yeni companeroların savaşta pişmeleri için ilk karşılaştığımız karakollara saldırmalıydık. Fidel ve konseyin bütün öteki üyeleriyse, yenilerin bir süre yürüyüş yaparak ormanda ve dağlardaki zor yaşama alışmalarını, dik dağ geçitlerini aşmayı öğrenmelerini uygun görüyorlardı. O nedenle doğuya doğru yürüyüşe geçerek olanaklar elverdiğince uzun yürümeye karar verildi. Gerilla eğitiminin temel uygulamalı derslerinin üstesinden geldikten sonra, bir muhafız birliğine saldırmak için uygun ortam arayacaktık. Birliğimiz büyük bir coşkuyla hazırlandı ve görevini yerine getirmek üzere harekete geçti. El Uvero Savaşı yeni katılanların ateşle ilk buluşması olacaktı.

El Uvero Çarpışması 28 Mayıs 1957

Saldırı hedefimizi saptadıktan sonra, bunun nasıl yapılacağını da tam olarak kararlaştırmamız gerekiyordu. Çözmek zorunda olduğumuz bir sürü önemli sorun vardı. Örneğin orada üslenmiş asker sayısı neydi, kaç nöbetçi vardı, kullandıkları haberleşme sistemi nasıldı, hangi yollar oraya çıkıyordu, sivil halk ne durumdaydı ve bölgeye ne şekilde yayılmıştı, vs. Bütün bu sorunları çözmede companero Cardero bize mükemmel biçimde yararlı oldu. Bugün devrimci orduda binbaşı olan Cardero, yanılmıyorsam kereste fabrikasının yöneticisinin damadıydı. Ordunun bizim buralarda bulunduğumuzdan az çok bilgisi olduğunu sezinliyorduk, çünkü üstlerinde ordu kimliği bulunan iki muhbir ele geçirilmişti. Adamlar kendilerinin Casillas tarafından, direniş ordusunun yerini ve toplanma noktalarını öğrenmek için gönderildiklerini itiraf ettiler. Bağışlanmaları için yalvaran adamların sundukları görüntü itici ama

aynı zamanda acıklıydı, ama o zorlu anlarda savaş yasaları göz ardı edilemezdi; iki casus ertesi gün idam edildiler.

Aynı gün, 27 Mayıs'ta bütün subaylar genelkurmayda toplandılar. Fidel önümüzdeki kırk sekiz saat içinde bir çarpışmaya gireceğimizi, bu nedenle adamlarımızı ve silahlarımızı hazırlayarak yürüyüşe hazır beklememizi bildirdi. O toplantıda kesin talimatlar almamıştık henüz. El Uvero Üssü'nün bütün giriş çıkışlarını ve oraya açılan yolları çok iyi bilen Caldero bize kılavuzluk yapacaktı. O gece harekete geçtik. 16 kilometrelik uzun bir yürüyüştü, neyse ki Babun Şirketi tarafından, fabrikaları için özel olarak yaptırılan yollardan yürüyorduk. Yine de yürüyüşümüz sekiz saat sürdü, çünkü aldığımız özel önlemler hızımızı düşürmüştü. Tehlike bölgesine yaklaştıkça bu önlemler daha da gerekli oluyordu. Sonunda saldırı için emir verildi. Görevimizin ne olduğunu anlamakta zorlanmadık; nöbetçi kulelerini ele geçirecek ve ahşaptan yapılmış garnizonu şiddetli bir kurşun yağmuruna tutacaktık.

Garnizonun, etrafa serpiştirilmiş tahta barikatlardan başka önemli savunma noktaları olmadığını biliyorduk. En güçlü noktalarsa, içlerinde üç ya da dört askerin bulunduğu, garnizonun çevresine stratejik yerlere yerleştirilmiş nöbetçi kuleleriydi. Garnizon bir tepenin eteğinde kurulmuştu. Savaşı yönetecek olan kurmayımız buraya yerleşecekti. Binaya, yakındaki ormanın çalıları arasına gizlenerek birkaç metre kalıncaya dek yaklaşılabilirdi. Kadın ve çocukların bulunduğu yerleşim bölgesine ateş etmemiz kesin olarak yasaklanmıştı. Saldırıdan haberli olmasına karşın kuşku çekmemek için yerinden ayrılmayan kereste fabrikası yöneticisinin karısı da burada oturuyordu. Saldırı yerine geldiğimiz anda en büyük kaygımız sivil halktı. El Uvero garnizonu deniz kıyısında olduğu için üç yönden saldırarak kuşatabilirdik. Peladero'dan gelen, zaman zaman bizim de kullandığımız kıyıdaki yolu denetleyen nöbetçi kulesine Jorge Sotus ve Garcia Guillermo'nun komutasındaki takımlar saldıracaktı. Almeida'nın görevi, dağın karşısındaki (yaklaşık kuzeye düşen) kuleyi tasfiye etmekti. Fidel garnizona bakan tepede bulunacaktı. Raul ise cepheden saldıracaktı. Makineli tüfeğim ve

yardımcılarımla bana, ara bir yerde mevzilenmek görevi verildi. Plana göre Camilo ve Almeijeira önden, Raul ile benim mevzilerimizin arasından saldırıya geçeceklerdi. Fakat karanlıkta yönlerini şaşırarak benim sağımdan hücuma kalkacakları yerde solumdan kalktılar. Crescencio Perez takımıyla, El Uvero'dan Chivirico'ya giden yolda ilerleyerek buradan gelebilecek herhangi bir takviyeyi engelleyecekti.

Yaptığımız ani saldırı nedeniyle eylemin kısa sürede biteceğini sanmıştık; oysa dakikalar geçiyor ve biz bir türlü askerlere üstünlük sağlayamıyorduk. Haberler, kılavuzlarımız Cardero ve Eligio Mendoza adlı bölgeyi tanıyan birileri tarafından getirilip götürülüyordu. Şafağın sökmeye başlayacağını haber veren alacakaranlığı fark ediyorduk; günün ışımasına az kalmıştı. Fakat biz hâlâ nöbetçi kulelerini ele geçirebileceğimiz konumlara yaklaşamamıştık. Jorge Sotus bulunduğu mevziden, kendisine hedef olarak verilen noktayı kontrol altıda tutamadığını bildirdi, fakat mevziyi değiştirmek için artık çok geçti. Fidel dürbünlü tüfeğiyle ateşe başlayınca, atışa garnizondan verilen karşılık sonucu garnizonun yerini seçebilmiştik. Konumum biraz yüksekçe bir yerde olduğundan çok iyi görebiliyordum; bununla birlikte hedef oldukça uzakta bulunduğundan, daha iyi mevzi alabilmek için yaklaşmak zorundaydık. Herkes ilerliyordu. Almeida, küçük garnizonun girişinin bir bölümünü savunan nöbetçilere doğru hareket etti. Sol yanımda Camilo'nun beresini gördüm; Fransız lejyonerleri gibi beresinin altından ensesine doğru bir mendil sarkıtmıştı ama beresinde hareketimizin işareti görülüyordu. Her taraftan atılan kurşunlar arasında ilerliyor, bu arada bu tür bir savaşın gerektirdiği bütün önlemleri alıyorduk. Küçük takımımıza dâhil oldukları birliklerden kopmuş savaşçılar da katılmıştı; "Bomba" diye anılan Pilonlu companero Mario Lealve Acuna yeni katılanlar arasındaydı ve neredeyse yeni bir savaş birliği oluşturmuşlardı. Direniş şiddetlenmiş, biz de düz ve açıklık bir alana, varmıştık; burada ilerlerken sayısız önlem almamız gerekiyordu çünkü düşman aralıksız ve isabetli biçimde ateş etmekteydi. Bulunduğum mevziden, düşmanın ileri karakolundan elli-altmış metre uzaklıkta

iki askerin öndeki siperden fırladığını gördüm. Ateş ettim, fakat ikisi de bizim için dokunulmaz olan köy evlerine kaçıp kurtuldular. İlerlemeye devam ettik. Düşmanla aramızda dar bir arazi parçası kalmıştı ve ortalıkta gizlenebilecek tek bir ot bile yoktu; kurşunlar ıslık çalarak geçiyordu her yanımızdan. Bu anda, savaşın tam ortasında, yanı başımda bir inleme ve birkaç haykırış duydum. Yaralı bir düşman askeri olduğunu sandığım için sürünerek ilerledim ve onu teslim olmaya çağırdım. Gel gör ki duyduğum ses, başından yara almış companero Leal'indi; kurşun başının yanından girmiş ve çıkmıştı. Kendinden geçen Leal'in vücudunun bir tarafı da felç olmuştu; hangi tarafıydı şimdi anımsamıyorum. Yanımda kullanabileceğim hiçbir şey yoktu, bu yüzden cebimdeki bir kâğıt parçasıyla yaraların üstünü örttüm. Biz saldırıya devam ederken Joel İglesias da onun başında kaldı. Kısa süre sonra da Acuna yaralandı. İlerlememizi sürdürmeksizin çarpışıyorduk. Önümüzde oldukça iyi kazılmış siperler vardı, ateşimize buradan karşılık veriyorlardı. Cesaretimizi yeniden toplayıp, garnizonu bir yıldırım baskınla -bu direnişi kırmanın tek yoluydu- ele geçirmeye karar vererek uygulamaya geçince garnizon teslim oldu. Bunları anlatmak birkaç dakika sürüyor, fakat ilk kurşundan garnizonu teslim alıncaya kadar iki saat kırk beş dakika geçmişti. Sol yanımda öncülerden bir kısım companero -sanırım Victor Mora ve diğerleriydi- son direnişte bulunan birçok askeri tutsak etmişlerdi. Bizim karşımızdaki ahşap siperden dışarı çıkan bir asker de hareketleriyle silahını teslim etmek istediğini anlattı bize. Artık her taraftan teslim olduklarını bildiren sesler geliyordu. Hızla garnizona yaklaştığımızda bir makineli tüfek salvosu duyuldu. Daha sonra Teğmen Nano Diaz'ın bu ateş sonucu öldüğünü öğrendim. Benim makineli tüfeğimin ateşinden kaçan iki askeri ve doktorla asistanlarını tutsak aldığımız köye kadar geldik. Ak saçlı, sakin bir adam olan doktorun daha sonraki yaşamı hakkında bilgim yok; bugün devrime katkıda bulunup bulunmadığını bilmiyorum. Ama o günlere ilişkin ilginç bir anım vardır onunla: Tıp alanında hiçbir zaman derin bilgim olmadı. Ayrıca, o an çok sayıda yaralı vardı ve benim temel görevim yaralılarla ilgilenmek

değildi. Fakat yaralıları askeri doktora teslim etmek istediğimde kaç yaşında olduğumu ve okulu ne zaman bitirdiğimi sordu. Okulu bitireli birkaç yıl olduğunu söyleyince açık açık şöyle dedi bana: "Bak delikanlı, bunlarla sen ilgilensen daha iyi olur, çünkü ben yeni mezun oldum, deneyimim çok az." Deneyimsizliği ve tutsak olarak içinde bulunduğu durumdan kaynaklanan korkusu sonucu en temel tıp bilgilerini bile unutmuştu. Bir kez daha silahı bırakıp doktor önlüğünü giymem gerekiyordu. Gerçekte, sadece elimi yıkamamdan ibaretti bu değişiklik.

Savaşın bilançosunu çıkarınca şu tabloyla karşılaştık: Bizden altı companero ölmüştü. Toplam on beş companero savaş dışı bırakılmıştı. Düşmanın on dokuz yaralısı, on dört ölüsü vardı. On dört düşman askeri tutsak edilmiş, altısı da kaçmıştı. Toplam olarak elli üç kişiden oluşan düşman gücü, yaralandıktan sonra beyaz bayrak çeken bir teğmenin komutası altında bulunuyordu.

Bu çarpışmadan sonra moralimiz olağanüstü yükseldi. Kararlılığımız ve zafere olan inancımız da arttı. Gerçi önümüzdeki aylar katı bir sınav dönemi olacaktı bizim için, ne var ki biz, düşmanı yenilgiye uğratmanın gizini biliyorduk artık. Bu eylem, düşmanın daha büyük birliklerinin üslendiği karargâhlara uzak küçük garnizonların kaderini belirledi ve buraları, kısa süre içinde düşman tarafından boşaltıldı.

Babun'lara ait bir kamyonu her türlü malzemeyle, özellikle ilaçla doldurduktan sonra, dağdaki sığınağımıza doğru harekete geçtik. Yaralıları tedavi etmek ve ölülerimizi gömmek için bir an önce ulaşmamız gerekiyordu dağa. Ölülerimizi bir yol dönemecinde gömdük.

Bueycito Saldırısı

Oldukça cüretli bir plan üzerinde çalışmaya başladık: Önce gece vakti Estrada Palma'ya saldıracak, sonra hemen yakındaki Yara ve Veguitas köylerine hareket ederek küçük garnizonları ele geçirecek ve aynı yoldan geriye, dağlara dönecektik. Böylece, ani baskının sağladığı üstünlüğü kullanarak bir saldırıda üç garnizonu ele

geçirebilecektik. Bir-iki atış talimi yaparak -bu arada fazla kurşun harcamamaya dikkat ediyorduk- Madzen tipi hafif makineli tüfeğin dışında bütün silahların iyi durumda olduğunu belirledik. Bu hafif makineli tüfek hem çok eskiydi; hem de çok yıpranmıştı. Fidel'e yazılı bir haber göndererek planımızı anlattık ve onaylayıp onaylamadığını yazılı olarak bize bildirmesini istedik. Kendisinden herhangi bir yanıt alamadık, ancak 27 Temmuz günü radyodan Estrada Palma'ya saldırıldığı haberini duyduk. Resmi açıklamaya göre saldırı Raul Castro komutasındaki iki yüz kişiyle gerçekleştirilmişti.

Bohemia Dergisi, o dönemde tek sansürsüz baskısında birliklerimizin Estrada Palma'da yaptığı hasarı yayınladı; eski garnizon küller içinde görünüyor ve dağlardan gelen, aralarında Fidel Castro ve Celia Sanchez'in de bulunduğu bazı devrimcilerden söz ediliyordu. Böyle durumlarda her zaman olduğu gibi gerçekle efsane birbirine karışmıştı, gazeteciler bu ikisini birbirinden ayıramıyorlardı. Gerçekte saldırı iki yüz kişiyle değil, çok daha az sayıda kişiyle gerçekleştirilmişti ve eylemi o zamanlar yüzbaşı olan Guillermo Garcia yönetmişti. Bir başka gerçek de düşmanla çatışmanın olmamasıydı, çünkü 26 Temmuz'da ağır saldırılar bekleyen Barreras kendi durumuna fazla güvenemediği için zamanında geri çekilmişti. Bir bakıma Estrada Palma saldırısı bir keşif eylemi olmuştu. Bu saldırıyı izleyen günlerde ordu birlikleri gerilla birliğimizin peşine düşmüş ve henüz birliği yeterince örgütleyemediğimizden, anımsayabildiğim kadarıyla San Lorenzo dolaylarında uyuduğu için geride kalan bir adamımızı tutsak etmişti.

Daha önceden tanıdığımız bölgelerden geçiyorduk. 30 Haziran'da Lalo Sardinas, maden ocağı bölgesinde tüccarlık yapan Armando Oliver adlı eski bir dostla ilişki kurdu. Californiya bölgesi yakınlarındaki bir evde Armanda Oliver ve Jorge Abich'le buluştuk. Onlara Minas ve Bueycito'ya saldırmayı planladığımızı açıkladık. Bu sırrı başkalarına açıklamak tehlikeliydi, ama Lalo Sardinas bu companeroları tanıyor, onlara güveniyordu.

Armando'nun verdiği bilgiye göre Casillas buralara geliyordu, çünkü askerlerin kökleşmiş âdetleri gereği bu bölgede bir sevgilisi

vardı. Fakat biz bir oyun çevirerek bu kötü ünlü subayı tutsak almaktan çok, burada olduğumuz duyulmadan hemen saldırma eğilimindeydik. Saldırının bir gece sonra 31 Temmuz'da gerçekleştirilmesini kararlaştırdık. Armanda Oliver kamyon, bölgeyi tanıyan bir kılavuz ve Bueycito karayolunu Manzanillo'dan Bayamo'ya giden karayoluna bağlayan köprüyü uçurmak için bir maden işçisi bulacaktı. Ertesi gün öğleden sonra ikide yürüyüşe geçtik; Sierra Maestra'nın tepesine varmamız iki saat sürdü. Burada bütün sırt çantalarımızı sakladık ve yola arazi donanımımızla devam ettik. Uzun yürüyüşümüz sırasında bir dizi eve rastladık, bunlardan birinde bir eğlence yapılıyordu. Onlarla konuşarak burada olduğumuzun duyulması halinde kendilerini sorumlu tutacağımızı açıkça belirttikten sonra yürüyüşümüzü hızla sürdürdük. Elbette böyle bir karşılaşma büyük tehlikeler yaratmıyordu, çünkü o dönemlerde Sierra Maestra'da telefon ya da başka bir haberleşme olanağı yoktu. Muhbir gideceği yere bizden önce varmak için koşarak gitmek zorundaydı.

Companero Santiesteban'ın evine vardık ve burada Armando Oliver'in gönderdiği iki kamyonun dışında, bu yoldaşın kullanmamız için verdiği küçük bir kamyona da bindik. Böylece bütün birlik kamyonlara bindirilmiş olarak Minas köyüne kadar yaklaşık üç saat yol aldık. Ordu buradan bütün nöbetçileri çekmişti. Buradaki görevimiz, kimsenin Bueycito'ya gitmemesi için önlem almaktı. Devrimci orduda bugün binbaşı olan Teğmen Vilo Acuna komutasındaki artçı güç burada kaldı. Biz, diğer güçlerimizle birlikte Bueycito yakınlarına doğru hareket ettik. Bölgeye girerken kömür yüklü bir kamyonu durdurarak, adamlarımızdan birisini kamyonla birlikte, nöbetçi olup olmadığını kontrol etmek için ileriye gönderdik. Bazen Bueycito girişinde askerler Sierra'dan gelen her şeyi kontrol ediyorlardı. Fakat o an hiç kimse yoktu ortalıkta, bütün nöbetçiler mışıl mışıl uyuyorlardı. Planımız basit fakat cüretliydi: Lalo Sardinas garnizona sol taraftan saldıracaktı. Ramiro ise takımıyla birlikte binayı tümden kuşatacak; kurmay heyetinin makineli tüfeğiyle hazır bekleyecek olan Ciro önden saldıracaktı. Armando

Oliver her şeyden habersizmişçesine arabasıyla gelecek ve aniden arabasının farlarını nöbetçilere çevirecekti. Ramiro'nun adamları o anda garnizona girip herkesi tutsak alacaklardı. Bu sırada kulübelerinde uyuyan bütün nöbetçileri tutsak etmek için gerekli önlemler de alınmalıydı. Daha sonra Pino del Agua saldırısında ölen Teğmen Noda, ateş başlayıncaya kadar karayolunun trafiğe kapatılmasıyla görevlendirilmişti. William ise Bueycito'yu ana caddeye bağlayan köprüyü uçurmaya yollanmıştı; böylece düşman birliklerinin yolu bir süre kesilmiş olacaktı. Adamlarımız bölgeyi tanımadıkları ve deneyimsiz oldukları için planı uygulayamadık. Ramiro karanlıkta adamlarından bir kısmını kaybetmiş ve biraz geç kalmış, araba hareket edememiş, adamları bulunmaları gereken konumlara yerleştirirken köpekler havlamaya başlamıştı.

Köyün ana yolunda ilerlerken evlerin birinden bir adam çıktı. Adamı görür görmez "Dur! Kim var orada?" diye bağırdım. Arkadaşı olduğumu sanan adam, kendisini birliğinin ismini vererek tanıttı: "Muhafız!" Tüfeğimi kendisine doğrulttuğumu görünce koşarak eve girdi, hızla kapıyı kapattı; içeriden masa ve sandalyelerin devrildiği duyuldu. Bu arada kırılan bir pencere sesi geldi, biri fazla ses çıkarmadan atlayıp kaçmıştı. Nöbetçiyle aramda sessiz bir anlaşma olmuştu sanki, çünkü benim açımdan şu an önemli olan garnizonun ele geçirilmesiydi, o nedenle ateş etmek işime gelmemişti. Nöbetçi de bunun karşılığında bağırarak arkadaşlarını uyarmaya kalkışmadı. İlerlemeye devam ediyor, birliğimizin son bölümünü mevzilerine yerleştiriyorduk. O anda garnizon girişinde nöbet tutan asker bize doğru ilerlemeye başladı. Köpeklerin bu kadar çok havlamaları dikkatini çekmiş ve askerle karşılaşmam sırasında çıkan sesleri duymuştu mutlaka. Neredeyse çarpışacakken birkaç metre kala durduk; bende Thomson, onda ise bir Garand vardı. Bana İsrael Pardo eşlik etmekteydi. Adama durmasını söyledim ama silahını ateşe hazır duruma getiren adam ateş etmem için yeterli küçük bir hareket yaptı: Tetiğe bastım, amacım bütün şarjörü boşaltmaktı, ne var ki silahım ateş almadı. Tümden savunmasız kalmıştım. Bu kez İsrael 22 kalibrelik arızalı tüfeğiyle ateş etmeyi

denedi, bu bozuk tüfek de ateş almadı. İsrael'in hayatta kalmayı nasıl başardığını tam olarak bilmiyorum, anımsadıklarım yalnızca kendime ilişkin: Askerin yağdırdığı kurşun sağnağı arasından hayatımda bir kez daha ulaşamadığım bir hızla koşarak kurtuldum, köşeyi dönüp yan caddeye ulaştım ve orada makineli tüfeğimi atışa hazır duruma getirdim. Bize ateş eden asker saldırı için işaret vermiş oluyordu, çünkü ilk ateş onun silahından duyulmuştu. Her taraftan atış sesleri gelmeye başlayınca bu asker ürkerek bir sütunun arkasına gizlendi; birkaç dakika sonra çarpışma bittiğinde orada bulduk onu.

İsrael, birliğimizle bağlantı kurmak için harekete geçtiğinde silah sesleri kesilmiş ve garnizondakiler teslim olacaklarını bildirmişlerdi. İlk silah atışları duyulduğunda Ramiro'nun adamları tel örgüleri aşıp garnizona arkadan saldırmışlar ve bir tahta kapıyı kurşun yağmuruna tutmuşlardı. Garnizonda bulunan on iki askerden altısı yaralanmıştı. Bizse bir kayıp vermiştik: Aramıza yeni katılanlardan companero Pedro Rivera göğsünden vurulmuştu. Bunun dışında üç de hafif yaralımız vardı. İşimize yarayacak malzemeyi aldıktan sonra garnizonu ateşe verdik. Ve garnizonun çavuşuyla Oran adlı bir muhbir tutsak olarak yanımıza alıp kamyonlara binerek hareket ettik.

Yeniden tepelere vardığımızda sıkıyönetim ilan edildiğini ve sansür uygulanmaya başlandığını duyduk. Aynı anda devrimin büyük kaybını öğrendik: Frank Pais, Santiago sokaklarında öldürülmüştü. Onun ölümüyle, Küba Devrimi'nin hizmetinde geçen en temiz, en onurlu yaşamlardan biri sona erdi. Ve o Ağustos ayında Santiago'da, Havana'da ve başka yerlerde Küba halkı sokaklara dökülerek kendiliğinden oluşan greve katıldı; bu greve Ağustos Grevi dendi. Hükümet gizli sansürünü ağırlaştırdı; artık söz konusu olan mutlak bir haber yasağıydı. Yeni bir döneme girmiştik; bu dönemin belirleyici özelliği bir yandan çalçene sahte muhalefetin suskunluğu, diğer yandansa Batista'nın adamlarının bütün Küba'da giriştikleri önüne geçilmez cinayetlerdi. Bütün ülkede savaş durumu egemendi, Küba halkı savaşmaya hazırdı.

Mar Verde Çarpışması

Güneş henüz doğmuştu ki, bölgede kalmış olan az sayıdaki köylülerden biri tuhaf ve can sıkıcı bir haberle geldi. Bizden yaklaşık yarım kilometre uzakta, kulübelerden birinde tavuk ve yumurta arayan bazı askerler görmüştü. Askerlere ilişkin ne öğrenebilirse öğrenmesi için hemen geri yolladım onu; askerlerle ilişki kurarak düşman güçlerinin ne durumda olduğunu öğrenmeliydi. Köylü görevini tam olarak yerine getirmeye cesaret edememişti, fakat bize iki-üç kilometre yukarıda Sierra de la Nevada'da büyük bir düşman birliğinin üslendiğini haber verdi; birlik Reyes'in evinde yerleşmişti. Bu Sanchez Mosquera'dan başkası olamazdı. Savaşı başlatarak Sanchez Mosquera'yı uygun bir yerde kuşatıp yok etmek için, hızla uygun bir biçim bulmak zorundaydık.

Önce, ilk adımda Mosquera'nın ne yapacağını düşündük. Mosquera iki yol kullanabilirdi: Bunlardan biri Nevada Tepesine giden yoldu; yorucu bir yürüyüşle Santa Ana'yı geçip California'ya ulaşacak ve oradan da Minas de Bueycito'ya varacaktı. İkinci yolsa bunun tersi yöndeki yoldu; Turquino Nehri'ni geçip Turquino Tepesi'nin eteğinde bulunan Ocuyal köyüne gidecekti. Eğer Sierra de la Nevada'ya çıkan yolu kullanmaya karar verirse, karşısına birliklerimizi gönderme olanağımız yoktu, bu durumda onu yalnızca Camilo izleyebilirdi belki. Camilo bir gün önce Altos de Conrado bölgesinde Sanchez Mosquera'nın birlikleriyle çatışmıştı. Şimdiyse onun nerede olduğunu bilmiyorduk. Gönderdiğimiz haberciler umduğumuzdan çok daha çabuk döndü. El Hombrito'da üslenen yedek güçlerimiz. Sanchez Mosquera'nın konumundan daha yukarıda bir mevzi tutarak onun yolunu kesmek için Nevada bölgesinden geçmiş, orada bulunan mezarlığın ötesine varmışlardı. Camilo gelmişti, o da aynı bölgede bulunuyordu. Görünmemeleri ve Mosquera bölgeden çekilmeye kalkışmadığı müddetçe, ilk silah sesleri duyulmadan ateş etmemeleri emri iletildi Camilo'ya. Batı tarafına, Teğmen Noda ve Teğmen Vilo Acuna tarafından komuta edilen takımları yolladık.

Doğudaysa çemberi Yüzbaşı Raul Castro Mercader kapatıyordu. Bazı takviyelerle güçlendirilen benim küçük grubumun göreviyse, düşman güçleri tahmin ettiğimiz gibi aşağıya, kıyı bölgesine inmeye kalkıştıklarında onları pusuya düşürmekti. Sabahın ilk saatlerinde çemberi tamamen kapattığımız bir sırada alarm verildi. Karayolunda ilerleyen düşman öncüsünün ucu görünmüştü. Düşmanın ilerlediği bu yol Turquino Nehri'ne dökülen küçük bir dereye paraleldi. Düşman birliği benim tarafıma yöneldiğinde çarpışmayı başlatacağımız mevkinin bir yanı çitlerle çevrili olduğundan bizim birliğimize siper olanağı veriyordu, ancak aynı nedenden dolayı bölgeyi gözetlemek ve çarpışma başlamadan önce harekete geçmek olanaksızdı. Yolun bir yanındaki durum buydu, öbür yandaysa üstündeki en küçük bir mango ağacı olan bir tepe vardı; ben burada mevzilenmiştim. Çok yakın bir yerden askerlere ateş açacaktım. Birkaç metre ilerdeyse Joel İglesias'la başka companerolar mevzi almışlardı. Burası ilk askerleri öldürmek için idealdi, ne var ki savaşı sürdürmeye elverişli değildi; düşman birliğinin daha iyi bir mevzi aramak için hemen geri çekileceğini, bu arada da bizim pusu yerini terk edebileceğimizi düşünüyorduk.

Askerlerin ayak seslerini tepemizde duyuyorduk neredeyse; çitlerle çevrili yerde bulunanlar, gelen askerlerin üç kişi olduklarını görmüşlerdi, fakat bize bunu zamanında iletmeleri olanaksızdı. O sıralar benim tek silahım Luger tipi bir tabancaydı. Ayrıca, düşmana benden daha yakın olan birkaç yoldaşın kaderi için endişe duyduğumdan sinirlerim bozuktu, bu yüzden tetiğe erken bastım ve isabet ettiremedim. Böyle durumlarda her zaman olduğu gibi hemen çatışma başladı ve Sanchez Mosquera'nın birliklerinin bulunduğu eve saldırıya girişildi. Pusuda bir an tuhaf bir sessizlik oldu; ilk çatışmadan sonra ölüleri toplamak istediğimizde karayolunda kimse yoktu artık; yolun kenarında bir çalılık görünüyordu, çalılığın içinde Tibisiler arasında açılmış bir tünel vardı. Düşman askerleri bu delikten kaçmışlardı. Ortalıkta başka asker görünmediği için kaçan askerleri aramaya başladık hemen. Geri dönerken Joel İglesias, Rodolfo Vasquez ve Geonel Rodriguez otların arasından açılmış

tünele girerek askerleri izlediler. Joel İglesias'ın sesini duydum bir süre sonra; birilerini teslim olmaya çağırıyor, eğer teslim olurlarsa öldürülmeyecekleri sözünü veriyordu. Birden peş peşe silah sesleri duyuldu ve companerolar İglesias'ın ağır biçimde yaralandığını bildirdiler. Joel İglesias'ın yine de şansı vardı, çünkü Garand tipi üç tüfekle yakın mesafeden ateş edilmişti kendisine. Joel'in Garand tipi tüfeğine iki kurşun isabet etmiş, dipçiği kırılmıştı. Bir başka kurşun yanağını, bir kurşun da elini sıyırmıştı. Ayrıca kolunda ve bacağında ikişer kurşun yarası, başka yerlerinde de birkaç yara vardı. Kan içinde kalmasına karşın yaraları hafifti. Onu hemen dışarı çıkarıp hamakla yaralılara baktığımız yere taşıdık.

Genel çarpışmaya katılmadan önce üç askeri aramaya devam etmek zorundaydık. Bu sırada, birdenbire Silva'nın sesini duyduk; "Oradalar!" diye bağırıyordu, on iki kalibrelik tüfeğiyle ateş ederek yerlerini gösterdi bize. Kısa süre sonra askerler teslim olacaklarını bildirdiler. Üç Garand tipi silah ele geçirmiş, sahiplerini de tutsak almıştık. En iyi savaşçılarımızdan biri yaralanmıştı. Savaşın bilançosu şimdilik böyle görünüyordu. Tutsakları yaralı yoldaşımızın arkasından yollayarak çarpışmayı örgütlemeye giriştik. Askerlerin sorgulanmasından öğrendiğimiz kadarıyla, Sanchez Mosquera'nın birliği seksen ya da yüz kişiden oluşuyordu. Bu sayının doğru olup olmadığını bilemiyorduk, tutsakların söylediği buydu. Mosquera güvenlikli bir konumda bulunuyordu, elinde makineli tüfekler, hafif silahlar ve yeterli cephane vardı.

Cephe saldırısı yapmamamız daha iyi olacaktı, çünkü bizim birliğimiz sayıca Mosquera'nınkine eşit olmasına karşılık daha kötü silahlanmıştı. Ayrıca Mosquera'nın bulunduğu savunma konumu güvenlikliydi. O nedenle, yapacağımız bir cephe saldırısının sonucundan emin değildik. Gece bastırıp saldırmamız için uygun koşullar oluşuncaya kadar, hareket etmesini engellemek için onu sürekli kuşatma altında tutmayı kararlaştırdık. Fakat birkaç saat sonra, bir yüzbaşının komutasında bir takviye gücünün kıyıdan yürüyerek Sierra'ya çıktığını haber aldık. Onları durduracak iki devriye örgütledik hemen. Bunlardan birine William Rodriguez komuta edecek

ve düşmana Dos Brazos del Turquino bölgesinden saldıracaktı. İkincisi Teğmen Leyva'nın komutasında olacak, Leyva düşmana, çarpışma alanından yalnızca iki kilometre uzakta bulunan bizim için uygun bir konumdan, düşman birliği bir tepeyi tam aştığı anda saldıracaktı. Düşman öncüsünün burada yok edilmesi amaçlanıyordu. Leyva'nın mevzisi için hazırlıkları ben yürütüyordum, öteki pusuların hazırlanmasını başka companeroların inisiyatifine bırakmıştım. Bütün cephede sessizlik egemendi, ara sıra askerlerin bulunduğu binanın çinko damına birkaç el ateş ediyor, böylece askerlerin tedirgin olmasını sağlıyorduk. Öğleden sonra mevzinin üst kesiminde uzun süreli bir çatışma sesi duyduk ve bir süre sonra kötü bir haber aldık; düşman saflarını yarmak için harekete geçen Ciro Redondo şehit düşmüştü. Redondo'yu gömemedik. Ama silahını Camilo geri getirmişti. Bizim tarafımızdan da silah sesleri işitilmeye başlanmıştı; bu, düşman askerlerinin yakında olduğunu gösteriyordu. Az sonra büyük bir çarpışma oldu ve güney kesiminde savunma mevzilerimizde, Sanchez Mosquera'nın güçlerine takviye olarak gelen düşman birlikleri karşısında dağınık durumda olan saflarımızı bir araya topladık.

Geri çekilmek zorunda kaldık. Zalim Mosquera bir kez daha kurtulmuştu. Düzenli bir geri çekilme için gerekli talimatları verdik ve biz de yavaşça mevzilerimizi geriye doğru terk ettik. El Guayabo Deresi'ne vardıktan sonra, bizim en güvenlikli çekilme bölgemiz olan El Hambrito'ya ulaştık. Bölgemize vardıktan sonra çarpışmanın bilançosunu çıkardık ve şu sonucu gördük: Birliğimizin savaşçılarından aldığımız bilgilere göre düşman birçok ölü vermişti, fakat biz bu bilgilerin ne ölçüde doğru olduğunu düşman ordusundan gerçeğe uygun biçimde öğrenemezdik. Uzakta bulunan güney kesimindeki mevzileri savunmakla görevli Teğmen Leyva'nın komutasındaki savaşçılar da aynı bilgileri verdiler. Fakat savaşçılarımızın, güneydeki harekât bölgesinde saklanması için bıraktıkları çok sayıda sırt çantası yitirilmişti. Sabahleyin aldığımız tutsakları götürmek için yollanan Alberto adlı savaşçı tutsakları bırakıp dönerken, gelip çarpışmaya yeniden katılacağına o bölgede kalıp uyumuştu. Düşman

askerleri Alberto'yu uykuda yakalayıp tutsak etmişlerdi; Alberto'nun yanında söz konusu sırt çantaları da vardı, Daha sonra bu savaşçının El Homrito bölgesinde öldürüldüğünü öğrendik.

İkinci Pino Del Agua Çarpışması

Pino del Agua, Maestra'nın doruğunda, Pico de la Bayamesa'nın karşısında bir yerleşim yeridir. Yüzbaşı Guerra'nın bölüğünce savunulan bu bölge, siper ve kalelerle oldukça iyi biçimde korunuyordu. Burası Sierra Maestra'nın en içerlek bölgesidir. Saldırının hedefi, burayı ele geçirmek değildi; bir kuşatma harekâtı gerçekleştirerek, ordunun kuşatılmış birliklerine yardım göndermesi amaçlanmaktaydı, en yakında bulunan birlikler şu bölgelerde üslenmişlerdi: Pino del Agua'ya yaklaşık on iki kilometre uzaklıkta bulunan San Pablo de Yao'da Sanchez Mosquera'nın bölüğü vardı; altı kilometre uzaklıkta El Oro de Guisa'da ise, Yüzbaşı Sierra'nın bölüğü yerleşmişti; hedeften yirmi beş kilometre uzakta, Uvero'da da deniz kuvvetlerinin bir garnizonu bulunmaktaydı; kuşatılmış düşman birliğinin takviye alabileceği öteki iki bölge Guisa ve Bayamo'ydu. Birliklerimiz, buralardan Pino del Agua'ya gelebilecek düşman takviye güçlerinin yolunu her noktada kesmişti.

16 Şubat sabahı saat beş buçuk sularında Yüzbaşı Camilo Cienfuegos komutasındaki Dördüncü Gerilla Kolu saldırıya başladı. Saldırı öylesine şiddetli biçimde gerçekleşmişti ki nöbetçiler kolayca saf dışı edildiler; ilk anda sekiz düşman askeri öldürülmüş, dördü tutsak edilmiş ve birçoğu da yaralanmıştı. Bir süre sonra kendini toparlayan düşman direnişini güçlendirmiş ve bizim taraftan, teğmenlerden Gilberto Capote ve Enrique Noda'yla yoldaş Raimundo Lien şehit olmuştu. Companero Angel Guevara ise aldığı ağır yaralar sonucu birkaç gün sonra öldü. Kuşatma gün boyunca sürdürülmüş, El Oro de Guisa'dan gelen on yedi kişilik bir düşman gücünün keşif için Pino del Agua'ya gittiği belirlenerek saldırılmış ve bu düşman gücü tümüyle saf dışı edilmişti.

Yao ve El Uvero'ya giden yolları savunan birlikler mevzilerinden çıkamadıkları için hareketsiz kalmışlardır. Raul Castro Ruz'un komutasındaki kol çok zor koşullarda çarpışmaya katılmıştır; karşısındaki düşman ilerlerken önüne köylü kadın ve çocuklardan oluşan etten bir duvar ördüğü için gerilla kolu düşmana ateş edememiştir. Bu çarpışmada companero Florentino Ouesada şehit düşmüştür. Düşmanın verdiği kayıplar ise bilinmemektedir.

Binbaşı Raul Castro Ruz'un komutasındaki kol geri çekildikten birkaç saat sonra, düşman bizim mevzilerimize karşı harekete geçmiş, orada bulunan ve çarpışmadan kaçmak için kulübelere sığman bir grup ürkek ve suçsuz köylülere sığındıkları yerleri terk etmeleri emredilmiş, daha sonra da bu köylüler makineli tüfekle taranarak içlerinden on üçü öldürülmüştür; öldürülenlerin çoğu kadın ve çocuktur. Ordunun "zaferle" sonuçlanan bu harekâtında yaralananlar Bayamo'da tedavi edilmiştir; çarpışma üzerine resmi olmayan ilk açıklamalarda sözü edilenler bunlardır işte.

Pino del Agua'da kurmayımızın öngördüğü planın tümü gerçekleştirilememiştir, buna karşılık ordu karşısında tam bir zafer elde edilmiş ve düşmanın giderek bozulan morali büyük bir darbe yemiştir. Bu çarpışma bütün ulusa, devrimin ve dağlardan kentlere inerek ve zaferlerini sürdürmek için hazırlanan devrimci ordunun büyüyen gücünü göstermiştir.

Son Saldırı: Santa Clara Çarpışması

9 Nisan genel grevi bir an bile rejimin istikrarını tehlikeye sokmamış; tersine bizim için sarsıcı bir yenilgi olmuştu, yalnız bu kadar da değil: Bu acı olaydan sonra, hükümet, devrimin parçalanmasını Sierra Maestra'ya da taşımak amacıyla, yenilgi bölgelerinden çektiği birlikleri Oriente'ye sevk edebilmişti. Savunmamız giderek Sierra Maestra'nın içlerine çekilmiş, hükümetin mevzilerimize karşı harekete geçirdiği alayların sayısı çok yükselmişti. 25 Mayıs'ta, bizim ileri karakolumuz olan Las Mercedes köyüne düşman saldırısı başladığında düşman askerlerinin sayısı on bini bulmuştu. Batista

ordusunun savaş gücünün yetersizliği söz konusuydu, ama bizim de savaş malzememiz olağanüstü kısıtlıydı: Her türden on bin silaha karşı yalnızca iki yüz tüfeğimiz vardı. Bu durum büyük bir olumsuzluktu bizim için. Adamlarımız iki gün boyunca on-on beş silaha karşı bir silah oranıyla yiğitçe dövüştüler. Bunun da ötesinde, küçük grubumuz köyü terk etmek zorunda kalana dek havan toplarına, tanklara ve uçaklara karşı da mücadele etti. Bu grubun komutanı, bir ay sonra savaşırken şehit düşecek olan Yüzbaşı Angel Verdecia idi.

Tam o günlerde Fidel'e hain Eulogio'dan bir mektup geldi. Eulogio Cantillo şarlatan politikacılığına uygun davranarak, düşman kuvvetlerinin başkomutanı sıfatıyla direnişçilerin başkomutanına yazdığı mektupta, saldırının ne pahasına olursa olsun sürdürüleceğini ve "adamın" (yani Fidel'in) ayağını denk almasını, saldırının sonucunda nelerin olacağını göreceğini bildiriyordu. Gerçekten de düşman saldırısı sürdürülmüş, iki buçuk ay içinde meydana gelen şiddetli çatışmalarda düşman binden fazla ölü, yaralı ve tutsak vermiş, ayrıca çok sayıda asker firar etmişti. İçlerinde bir tank, on iki roketatar, on iki ayaklı makineli, yirmiden fazla hafif makineli ve çok sayıda otomatik tüfek olmak üzere altı yüz düşman silahını, bunun dışında olağanüstü miktarlarda cephane ve savaş donanmayla elli dört tutsak ele geçirmiştik. Tutsaklar savaşın sonunda Kızıl Haç'a teslim edildi.

Sierra Maestra'ya yaptığı bu son saldırıda Batista ordusunun beli kırılmıştı, ama henüz tam olarak yenilgiye uğratılmış değildi. Savaşı sürdürmek zorundaydık. O zaman en son savaşın stratejisi hazırlanmış, üç hedefe saldırılması planlanmıştı: Bu hedeflerden biri benim gideceğim Las Villas'tı. Adanın öteki ucunda bulunan Pinar del Rio ise artık "Antonio Maceo" İkinci Gerilla Kolu'nun komutanı olan Binbaşı Camilo Cienfuegos'un gideceği ikinci hedefti. Böylece Camilo, uzun yürüyüşlerle bütün Küba'yı geçerek en uçtaki Mantua'ya kadar ilerleyen büyük tarihi komutanın 1895'deki harekâtını anılarda yeniden canlandıracaktı. Ancak Camilo programının bu ikinci

bölümünü gerçekleştiremedi, çünkü savaşın zorunlu koşulları nedeniyle Las Villas'ta kalmıştı.

Sierra Maestra'ya saldıran alaylar yok edildikten, devrimci cephe eski durumuna geldikten, birliklerimizin morali ve gücü de yükseldikten sonra, merkez eyaletlerden Las Villas'a yürüme kararı alındı. Bana verilen stratejik görev adanın iki ucu arasındaki bağlantıyı kesmekti. Ayrıca, o bölgenin dağlarında bulunan bütün politik gruplarla ilişki kuracaktım. Son olarak da komutam altında bulunan bölgeyi yönetmek için geniş yetkiler almıştım. Bu tasarılarla ve oraya dört gün içinde varmayı planlayarak 30 Ağustos 1958'de kamyonla hareket etmek üzereyken meydana gelen bir olay hesaplarımızı altüst etti: Aynı gece üniforma ve harekete hazır bekleyen kamyonlar için benzin taşıyan bir kamyonet geldi, ayrıca aynı anda silah yüklü bir uçak da yolun kıyısındaki alana indi. Uçak tam inişe geçtiğinde gece olmasına karşın düşman tarafından görülmüş, alan akşam sekizden sabah beşe kadar sistemli biçimde bombalanmıştı. Saat beşte uçağın düşman eline geçmesini ve aynı zamanda gün ışığında bizim için daha tehlikeli olacak bombardımanı engellemek için uçağı yaktık. Düşman kuvvetleri havaalanına girdiler; benzin getiren kamyonet de düşmanın eline geçmişti. Böylece 31 Ağustos günü ne atımız ne de kamyonetimiz kaldığından yaya olarak yola koyulduk. Manzanillo'dan Bayamo'ya giden yolu geçince taşıt bulabilmeyi umuyorduk. Gerçekten de bulduk, ne var ki, 1 Eylül'de öylesine bir kasırga koptu ki Carretera dışında bütün yollar geçilmez duruma geldi. Carretera yolu Küba'nın bu bölgesindeki tek asfalt yoldu; böylece yürüyüşümüzü at sırtında ya da yaya gerçekleştirmek zorunda kaldık. Yükümüz ağırdı; bol miktarda cephane, kırk roketli bir bazuka, uzun bir yürüyüşte ve kamp kurmakta gerekli olacak çeşitli malzemeler taşıyorduk. Bizden yana olan Oriente bölgesinde bulunmamıza karşın zor günler geçirdik, kabarmış nehirleri, taşarak ırmak ya da kanal haline gelmiş dereleri aşıyor, bu arada cephaneyi, silahları ve bazuka mermilerini ıslatmamak için sonsuz bir çaba harcıyorduk. Sık sık yorgun atları değiştirmemiz, yeni atlar

bulmamız gerekiyordu. Oriente eyaletinden uzaklaştıkça, yerleşim bölgelerine yaklaşmamaya özen gösteriyorduk.

Cuatro Companeros denilen bölgede öncümüz bir düşman birliğiyle karşılaştı ve şiddetli bir çatışma oldu. Çatışma gün ışırken başlamış, birliğin büyük kısmını zar zor sık ağaçlı bir ormanda toplayabilmiştik. Ama düşman kanattan saldırıya geçmişti. Geride kalan, demiryolunu aşıp ormana doğru gelmeye çalışan yoldaşlarımızı koruyabilmek için şiddetli bir çarpışmaya girdik. Kısa süre sonra da düşman uçakları yerimizi keşfetti. B-26'lar, C-47'ler, C-3 tipi büyük keşif uçakları ve öteki küçük uçaklar iki yüz metreden fazla olmayan bir arazi parçasını var güçleriyle bombalıyorlardı. Sonunda oradan çekilmek zorunda kaldık; bir yoldaşımız ölmüş, birçoğu da yaralanmıştı. Bütün bu sıkıntılara karşın, köylülerden gördüğümüz cesaret verici destekten hiç yoksun kalmadık. Bize yol gösterecek ya da yürüyüşümüzü sürdürebilmemiz için gerekli olan ihtiyaçlarımızı giderecek biri çıkıyordu her zaman.

Bir gün küçük sahra radyomuzdan, General Francisco Tabernilla Dolz'un bildirisini dinledik. O bilinen kibirli edasıyla Che Guevara'nın komutasındaki kuvvetlerin yok edildiğini açıklıyor, öldürülenlerin ve yaralananların adlarını veriyordu. Bu bilgiler, birkaç gün önce düşmanla yaptığımız o talihsiz çatışmada ele geçirilen bazı sırt çantalarımızdaki belgelerden alınmış ve ordu genelkurmayının ürettiği yanıltıcı haberlerle karıştırılarak bildiri haline getirilmişti. Ölüm haberimiz birliğimiz içinde büyük bir neşe kaynağı olmuştu, fakat giderek bu neşe yerini karamsarlığa bıraktı. Çünkü açlık, susuzluk, yorgunluk ve çevremizdeki çemberi giderek daraltan düşman ordusu karşısında duyulan güçsüzlük ve her şeyden önce köylüler arasında "Mazamorra" olarak bilinen ve savaşçılarımızın her adımını işkence haline getiren bir çeşit ayak hastalığı nedeniyle hayaletler ordusuna dönmüştük. Çok zor ilerliyorduk. Kötü hava koşulları ve düşman saldırısı ya da düşmanın yakınlarda bulunduğunu haber almamız nedeniyle, durmadan yürüyorduk. Birliğimiz iyice güçten düşmüş ve moral bozukluğu baş göstermişti. Adamlarımızın yürümelerini sağlamak için hakaret etmekten, bağırıp

çağırmaktan ve acı söz söylemekten başka bir çarem kalmadığı anda, uzaklardan beliren bir görüntü, gerillaların cesametlerini toplamalarına ve dinçleşmelerine yetti. Bu, adamlarımızın ilk kez gördüğü Las Villas Sıradağları'nın mavi parıltısıydı. O andan sonra benzer zorluklar daha bir dayanılır oldu, her şey daha kolaylaşmıştı sanki. Camaguey'le Las Villas'ı ayıran Jucaro Irmağı'nı yüzerek geçip ikinci kuşatmayı da yardık. Yeni bir güven duygusuyla dolmuş

Sierra del Escambray'da görevimiz belirlenmişti: Diktatörlüğün askeri aygıtına darbe indirecek, öncelikle iletişim ve haberleşme sistemini parçalayacaktık. Önümüzdeki ilk iş seçimleri engellemekti. Zamanımız çok az olduğundan ve devrimci güçlerin içinde bize pek pahalıya mal olan, hatta bazı insanların hayatıyla ödediği anlaşmazlıklar yaşandığından, çalışmalarımızı zorlukla yürütebiliyorduk.

Komşu köylere baskın yapıp oy verilmesini engelleyecektik. Adanın ortasındaki verimli ovada bulunan Cabaiguan, Fomento ve Sancti Spiritus kentlerinde de seçimin yapılmasını engellemek için planlar yapmıştık. Bu arada, Guinia de Mirande garnizonunu -dağlık bölgede bulunuyordu- ele geçirmiş daha sonra da Banao garnizonuna saldırmıştık. Bu son baskında pek başarılı olamadık. Seçim tarihi olan 3 Kasım'dan önceki günler çok hareketli geçti. Birliklerimiz her yana dağılmış, o bölgelerde seçmenlerin seçim sandıklarına gitmelerini tümüyle engellemişti. Eyaletin kuzey kesiminde Gamilo'nun komutası altında bulunan birliklerimiz seçim komedisini tam anlamıyla felce uğrattılar. Hiçbir şey hareket edemiyordu; ne Batista'nın askerlerinin sevkıyatı yapılabiliyordu, ne de herhangi bir nakliyat.

Las Villas'a gelir gelmez kentlerde yürütülen mücadelede yeni bir yöntem uygulamaya başladık. Kent milisleri içinden en iyilerini hızla kampa alarak sabotaj eylemleri konusunda eğittik. Bu sabotaj eylemleri kentin dış mahallelerinde epeyce etkili oldu. 1958'in Kasım ve Aralık ayları boyunca, giderek bütün yolları kuşattık.

16 Aralık'tan sonra, bütün yolların ve köprülerin düzenli olarak tahrip edilmesi diktatörlüğü zor durumda bırakmıştı. Düşman ileri karakollarını, hatta anayol üzerindeki mevzilerini savunmakta bile

güçlük çekiyordu. 16 Aralık günü şafak vakti Falcon Nehri üzerindeki köprüyü havaya uçurduk, böylece Havana ile Las Villas'ın başkenti Santa Clara'nın doğusunda kalan kentlerin irtibatı kesilmiş oldu. Birliklerimiz, aralarında bölgenin en güneyinde kalan Fomento'nun da bulunduğu bir dizi yere saldırılarını sürdürüyordu. Fomento garnizonunun komutanı birkaç gün süreyle az çok başarılı bir direnme sergiledi. Fakat hava kuvvetleri, direniş ordusunu sürekli bombalıyor olmasına karşın, diktatörün ordusu garnizonda kuşatılmış bulunan silah arkadaşlarına yardım etmek için en ufak bir harekette bulunmadı. Sonunda garnizondakiler direnmenin yararsız olduğunu görüp teslim oldular; özgürlük savaşçıları yüzden fazla düşmanı tüfekleriyle birlikte ele geçirmişti.

Düşman herhangi bir direnme göstermeden Camajuani'den çekilince, Las Villas eyaletinin başkentine saldırıya hazır duruma gelmiştik (Adanın ortasındaki ovanın merkezi olan 150.000 nüfuslu Santa Clara, demiryollarının merkezi ve ulaşım yollarının kilit noktasıdır). Saldırıya geçtiğimizde, düşmanın çeşitli mevzilerinden ele geçirdiğimiz silahlarla silah varlığımız artmıştı. Bu arada bazı ağır silahlar da ele geçirmiştik, ancak bunlar için cephane yoktu. Örneğin elimizdeki bir bazukanın roketlerine sahip değildik. Oysa karşımızda 10'dan fazla düşman tankı vardı. Tanklarla başa çıkabilmek için kentin yerleşim bölgelerine ilerlememiz gerektiğini biliyorduk, çünkü tankların buralarda randımanı çok düşüyordu.

Devrimci Direktuara bağlı adamlar, muhafızların 31 numaralı garnizonunu ele geçirmekle görevlendirilmişler, biz de Santa Clara'daki bütün tahkim edilmiş noktaları kuşatma görevini almıştık. Çarpışmada darbe temel olarak Camajuani yoluna çıkan kesimde yerleşmiş zırhlı trenin savunma noktalarına yönelmişti. Bu nokta düşman ordusu tarafından bizimle kıyaslanamayacak kadar bol bir donanımla ve inatla savunuluyordu.

29 Aralık'ta çarpışma başladı. Başlangıçta üniversite harekât merkezi olarak kullanıldı. Daha sonra kent merkezine daha yakın olan karargâhlar kurduk. Adamlarımız tank birliklerince desteklenen düşman askerlerine karşı savaşıyor ve onları püskürtüyordu. Bu

çarpışmalarda içimizden birçoğu şehit düştü. Oracıkta kurulan mezarlar ve hastaneler ölü ve yaralılarla dolup taşıyordu. El Capiro Tepeleri'nde direnme hâlâ sürüyordu. Çarpışma 30 Aralık'ta gün boyunca sürdü. Kentin çeşitli kesimleri birbiri ardına elimize geçiyordu. Artık kent merkeziyle zırhlı trenin bulunduğu mevki arasında bağlantı kesilmişti. Trendekiler Capiro Tepeleri'nin ortasında sıkıştıklarını anlayınca kaçmaya yeltendiler fakat çok değerli yükleriyle, daha önce tahrip ettiğimiz yan hatta gelince, lokomotif ve bazı vagonlar raydan çıktı. Bunun üzerine oldukça ilginç bir çatışma başladı. Molotof kokteyli atarak dışarı çıkmaya zorladığımız bu adamlar, tıpkı Kuzey Amerika'nın batısındaki sömürgecilerin Kızılderililere karşı yaptıkları gibi mükemmel bir korunma aracı içinden, uzak mesafeden, son derece rahat bir biçimde savunmasız insanlara karşı dövüşmesini biliyorlardı. Adamlarımız çevredeki vagonlardan ve çok yakın mesafeden, birbiri ardına yanan benzin şişeleri fırlatıyorlardı zırhlı trene. Trenin zırhlı olması onu askerler için gerçek bir fırın haline dönüştürmüştü. Birkaç saat içinde hepsi teslim oldu. Yirmi iki zırhlı vagon, uçaksavar topları, makineli tüfekler ve inanılmaz oranda cephane elimize geçti. Elbette elimizdeki miktar çok az olduğu için bizim açımızdan inanılmazdı.

Elektrik istasyonunu ve kentin bütün kuzey batı kesimini almayı başarmıştık; Santa Clara'nın tamamına yakın bir kısmının devrimcilerin eline geçtiğini radyodan bildirdik. Las Villas Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanı olarak yaptığım bu açıklamada Küba halkına acı bir haber de verdiğimi anımsıyorum: Yüzbaşı Roberto Rodriguez El Vaquerito ölmüştü. Özgürlük savaşında hayatını binlerce kez tehlikeye atan bu genç ve ufak yapılı savaşçı "İntihar Birliği"nin komutanlığını yapmıştı. Tamamen gönüllülerden oluşan İntihar Birliği devrimci inancın bir örneğiydi. İçlerinden biri öldüğü zaman -ki her çarpışmada olurdu bu- yeni bir aday seçilir, seçilemeyenler acılarını, hatta bazen gözyaşlarını gizleyemezlerdi. Bu soylu ve sert savaşçıların, savaşta ve ölümde ön saflarda bulunma onuruna erişemedikleri için öfkeyle akıttıkları gözyaşlarıyla yiğitliklerini göstermeleri tuhaf bir etki yaratıyordu insanda.

Bir süre sonra polis merkezi düştü ve burayı savunan tanklar elimize geçti. 31 numaralı garnizonsa Binbaşı Cubela'ya hemen teslim oldu. Ardından silahlı birliklerimiz hapishaneyi, adliyeyi, eyalet hükümet merkezini ve çarpışmaların sonuna kadar bulundukları onuncu kattan üzerimize ateş eden keskin nişancıların mevzilendiği Grand Oteli aldı. Geriye yalnızca adanın ortasında bulunan diktatörlüğün en büyük kalesi "Leoncio Vidal" kalmıştı. 1 Ocak 1959'da kaleyi savunanlar arasında çözülme belirtileri baş gösterdi. Aynı günün sabahı, garnizonun teslimi konusunda görüşmelerde bulunmak üzere Yüzbaşı Nunez Jimenez'le, Yüzbaşı Rodriguez de la Vega'yı görevlendirdik. Birbiriyle çelişen şaşırtıcı haberler geliyordu: Batista kaçmış, silahlı kuvvetler komutanlığı yıkılmıştı. Görevlendirdiğimiz iki temsilci telsizle Cantillo'yu arayarak teslim önerisini ilettiler kendisine. Fakat Cantillo bunu kabul etmesinin olanaksız olduğunu söyledi; bildirdiğine göre bu bir ültimatomdu ve kendisi ordu başkomutanı olarak Fidel Castro'nun talimatlarına göre hareket edecekti. Hemen Fidel'i bularak durumu anlattık; Cantillo'nun hainçe tutumundan kuşkulanıyorduk. Fidel de bizim gibi düşünüyordu (Cantillo o önemli anda Batista hükümetinin bütün baş sorumlularının kaçmasını sağlamıştı. Bizimle bir subay olarak bağlantıya geçen, onurlu bir asker olarak düşündüğümüz Cantillo'nun bu tutumu bizim için üzücü olmuştur).

Sonrası herkes tarafından biliniyor: Cantillo'nun Castro tarafından tanınmayışı; Castro'nun Havana üzerine yürüme emri; ordu komutanlığına İsla de Pinos Hapishanesi'nden çıkan Albay Barquin'in getirilişi; Camilo Cienfuegos'un Columbia askeri bölgesini alışı; La Cabana Kalesi'nin Sekizinci Gerilla Kolu tarafından ele geçirilişi ve nihayet birkaç gün sonra, Fidel Castro'nun geçici hükümetin başkanı oluşu. Bütün bunlar ülkenin yakın tarihinin bir parçasıdır.

Che Guevara'nın Ayrılık Mektupları
Che'nin Fidel'e Ayrılık Mektubu

Fidel

Dünyanın başka ülkeleri benim mütevazı çabalarımın yardımını istiyor. Ben senin Küba'ya olan sorumluluğunun sana imkân vermediği şeyi yapabilirim. Ayrılmamızın zamanı geldi.

Bunu acı ve sevincin karışımıyla yaptığım bilinsin; burada benim kurucu umutlarımın en safını ve sevdiklerim arasında en sevgili olanı bırakıyorum ve beni evladı gibi kabul eden bir halkı bırakıyorum. Bu, benim ruhumdan bir parça koparmaktır. Yeni savaş alanlarında bana vermiş olduğun inancı, halkımın devrimci ruhunu, görevlerin en kutsalı olan nerede olursa olsun emperyalizme karşı mücadele etme görevini yerine getirme duygusunu taşıyacağım.

Başka gökler altında son saatim geldiğinde benim son düşüncem bu halk ve özellikle sen olacaksın. Öğrettiklerin için ve eylemlerimin en son sonuçlarına dek sadık olmaya çalışacağım, örneğin için sana teşekkür ettiğimi, devrimimizin dış politikası ile her zaman özdeşleştiğimi ve buna devam edeceğimi, sonumun geldiği herhangi bir yerde Kübalı devrimci olmanın sorumluluğunu duyacağımı ve öyle davranacağımı, çocuklarıma ve karıma maddi hiçbir şey bırakmadığımı ve bundan üzüntü duymadığımı, aksine sevindiğimi, onlar için hiçbir şey istemediğimi çünkü devletin onlara yaşama ve eğitim görmeleri için gereken her şeyi vereceğini biliyorum.

Her zaman zafere kadar!

Ernesto

Che'nin Çocuklarına Ayrılık Mektubu

Sevgili Hildacık, Aleidacık, Camilo, Celia ve Ernesto

Eğer bu mektubu okumanız gerekirse bu, sizlerin arasında olmadığımdan olacaktır. Beni zar zor hatırlayacaksınız, en küçüklerinizse hiç hatırlamayacaktır. Babanız düşündüğü gibi hareket eden bir adamdı ve kesinlikle inançlarına bağlıydı.

İyi bir devrimci olarak yetişin. Doğaya egemen olmayı olanak kılan tekniğe egemen olmak için çok çalışın. Devrimin önemli olduğunu ve bizlerin yalnız başımıza hiçbir değerimizin olmadığı hatırda tutun. Her şeyden önce de dünyanın herhangi bir yerinde herhangi bir kişiye karşı yapılan herhangi bir haksızlığı daima yüreğinizin en derin yerinde hissedebilin. Bu bir devrimcinin en güzel niteliğidir. Sizı ufaklıkları hep görmeyi umuyor ve kocaman kucaklıyorum.

Babanız

Che'nin Anne Babasına Ayrılık Mektubu

Sevgili Canlar,

Bir kez daha bacaklarımın arasında Rocinante'nin kemikleri fırlamış sağrılarını hissetmeye başladım. Yine elde kalkan, yollara düşüyorum.

Yaklaşık on yıl kadar önce, size yine böyle bir veda mektubu yazmıştım. Hatırladığımca, daha iyi bir asker, daha iyi bir doktor olamamaktan yakınmıştım. Artık doktorlukla ilgilenmiyorum, ama öyle kötü bir asker değilim artık.

Çok daha bilinçli olmanın dışında, hiçbir şey değişmedi özünde; Marksizm anlayışım derinleşti ve netleşti. Özgürlük adına savaşanlar için tek çözüm yolunun silahlı mücadele olduğuna inanıyorum ve bu inanca uygun olarak davranıyorum.

Çokları bana maceracı diyecek, evet öyleyim -ama farklı bir türden- inançlarını doğrulamak için postunu tehlikeye atan türden...

Belki de bu benim son mektubum olacak.

Ölmeye niyetim yok ama mantıklı ihtimaller arasında bu da var.

Öyle olursa, son kez kucaklarım sizleri.

Sizleri çok sevdim, yalnız bu sevgiyi nasıl ifade edeceğimi bilemedim; aşırı bir katılıkla kendi yöntemlerime bağlı kaldım ve bazı kereler beni anlayamadığınızı sanıyorum. Beni anlamak kolay değildi, ama salt bugünlük olsun bana inanın.

Bir sanatçının dikkatiyle eksiklerini giderdiğim irademe taşıyacak artık sallanan bacaklarımı ve tükenmiş ciğerlerimi. Bunu yapacağım.

Arada bir düşünün yirminci yüzyılın şu fedaisini. Celia'yı, Roberto'yu, Juan Martin'i, Pototin'i, Beatriz'i, herkesi öperim.

Ve isyankâr, başıboş oğlunuz sizleri kucaklar.

Ernesto

Şiirleri

Veda Şarkısı

1.
Kayalıkta çakılı yelkenli
sana bırakıyorum veda şarkımı.

2.
Benim uzaklardaki ölümümün kanında tohumlanışı da
kayalar devranının altında değişken köklerle.
Yalnızlık! geçmişe özlem çiçeği canlı duvarların.
Yalnızlık, yeryüzünde adanmış faniliğim.

3.
Taşımak istemiştim heybemde
yüreğinin gelip geçici tadını,
ama kaldı havaya çizilmiş kesin eğrilerle,
yadsıma oldu umudumun yiğitliğine.
Giderim hatıradan daha uzun yıllar boyu
kapalı yalnızlığıyla gezginin,
fakat havaya çizilmiş kesin eğri sanki bana döndü
ve bir işaret koydu pusula kaderime.
Sonu geldiğinde bütün gündelik işlerin
yol yapacağım bir geleceğim olmasa,
gelmiş olacağım bakışında canlanmaya
kaderimin sırıtan parçası olarak.
Gideceğim hatıradan daha uzun yollar boyunca
zincir halkaları gibi eklenen elvedalarla zamanın akışında.

4.
Dimdik hatıra sonunda düşmüş yola,
usanmış beni bir geçmişi olmadan izlemekten,
unutulmuş yol kıyısındaki bir ağaçta.
Uzaklara gideceğim, hatıra
parçalanarak ölünceye yolun taşlarında
ve devam edeceğim,
içimde hep o gezginin acısı, yüzümde gülümseyiş.
Bu dönenen bakış ve güç
büyülü bir matador mendilinde.
Alıkoydu kaygı duymaktan tüm çıkarlara,
hep yitiren bir çizgi oldu benim eğrim.
Ve bakmak istemedim seni görürüm diye
beni isteksizce davet etmeni
mutluluğumun pembe boyalı torerosu.
Deniz seslenir bana sevecen elleriyle.
Çayırım -bir kıta-
Dümdüz yayılır, tatlı ve silinmezdir
alacakaranlıkta bir çan gibi.

5.
Bir sicil memuresi karşısında kurumlu bir doktor gibidir
kara bir mikroskopu gösteren bilim.
Sanat... sanat diye arzı endam eden şey
bir Leica'nın kısır mekaniğidir.
Acılar ve kaygılarla dolu bir yerli (ve tabii özlemleriyle
olup da şimdi yiten için
ve onun dönüşünde arzu gönlünde),
coca, alkol ve açlığın aptalca gülümsemesiyle.
Üç kuruşa satılan cinsellik
-Amerika'da pek ucuz-
Boş çarşafların umursanmaz hatırası.
Guatemala bıraktın beni
bağrımda derin bir yarayla

ve de acılarını bana emzirme
ya da emme fırsatıyla,
kahreden bir hıçkırığın belirsiz duygusunda bulan kadını.
Kederleri teker teker birleştiren bir bağ var yine de:
uyanan insanın haykırışıdır o da.

6.

İşte bugün böyle titrek ellerle
belirsiz bir kayıta koyuyorum prizmamı.
Ağacın olgunluğunu tüketmeden
kasalanmış meyvenin garip tadıyla.
Çağırışını fark edemiyorum bazen
yaşlı, garip kanatlanmış kulemden,
fakat bazı günler var ki cinselliğin uyanışını hissediyor
ve bir öpücük dilenmeye dişiye gidiyorum
ve böylece beni arkadaş diye çağırmayanın
ruhunu hiçbir zaman öpemeyeceğimi anlıyorum...
Biliyorum ki tertemiz değerlerin kokusu
bereketli kanatlarla dolduracak beynimi.
Biliyorum ki hayata geçmesi mümkün olmayan
fikirleri barındırmak gibi zevkleri bırakacağım.
Biliyorum ki ölümüne çarpışma günü
halk çocukları benimle omuz omuza verecek,
halkın savaştığı amacın kesin zaferini
göremezsem eğer
fikri en yüksek geleceğe götürmek için
mücadele verdiğimdendir,
eski kabuğun tüylerini yolarken
doğan umudun kesinliğiyle biliyorum bunları.

Ağıl

Yaşayan bir şey kalmış taşlarında
ey yeşil şafakların kız kardeşi.
Gerçek mezarları şaşırtır
ellerinin sessizliği.
Rengarenk gözlüklerin türlü keyfiyle
sorumsuz kazma yaralar kalbini
ve yabancı turistin savurduğu aptalca 'oh'
çarpar yüzüne gücendiren hakareti.
Ama canlı bir şey vardır.
Kütüklerden bir kucaklayış sunar orman sana
köklerini tırmalamaktayken merhamet.
Koca bir celep gösterir övendireyi
taht uğruna zapt ettiği tapınakların orda,
ve sen ölmüyorsun hala.
Hangi güçtür seni ayakta tutan
yüzyılların ötesinden
gençlikte olduğu gibi canlı ve kıpır kıpır?
Hangi tanrı üfler gün sonunda
hayati soluğunu mezar taşlarında?
Tropiklerin tatlı güneşinden midir?
Sormalı niye Chichen-Itza'da olmaz diye.
Ormanların neşeli öpücüğü
ya da kuşların nağmeli şarkısından mıdır?
Ve niye Quirigua'da daha derindir uykusu?
Dağların sarp kayalıkları arasında çarparak
çınlayan kaynağın yankısından mıdır?
İnkalar öldü, ne dersek diyelim.

Fidel'e Şarkı

Haydi gidelim,
ateşli peygamberi şafağın,
gizli patikalardan ulaşalım
o yeşil timsahı kurtarmaya, aşkla sevdiğin.
Haydi gidelim,
isyankâr ve marslı yıldızlarla dolu
cepheyle aşağılanmayı bozguna uğratarak
zafere erişmeye ya da ölümle buluşmaya yemin edelim.
Duyulduğunda ilk atış sesi ve uyandığında
çalılıklar bakirelere yaraşan bir şaşkınlıkla,
orada, yanı başında, olgun savaşçılar olarak,
bulacaksın bizi.
Saçıldığında sesin dört rüzgâra doğru
adalet, ekmek, özgürlük, tarım reformu,
orada yanı başında, aynı vurgularla,
bulacaksın bizi.
Ve yerini bulduğunda bunca emeğin sonunda
zalime karşı doğruluğun uğraşı,
orada, yanı başında, bekçilik ederken mücadelenin sonuçlarına,
bulacaksın bizi.
Yaralı böğrünü yaladığı gün canavar
milliyetçi bir mızraktır onu orada vuran,
orada, yanı başında, gururlu yüreklerimizle,
bulacaksın bizi.
Sanma ki bozabilirler bütünlüğümüzü
rüşvetle kuşanmış yaldızlı bitler,
tek istediğim bir tüfek, mermiler ve bir siper.
Başka hiçbir şey.
Ve şayet engellerse yolumuzu demir,
Amerika tarihine geçen
gerillaların kemiklerini örtmek için
bir mendil isteriz Kübalıların gözyaşlarından.
Başka hiçbir şey.

Gölgeli Otoportre

Genç bir ülkeden, kökleri otlardan doğan,
(o kökler ki Amerika'nın öfkesini yadsıyan)
sizlere geliyorum, kuzeyli kardeşlerim.
Acılı haykırış, umutsuzluk ve inanç yüklü,
sizlere geliyorum, kuzeyli kardeşlerim.
Biz 'homo sapiens'lerin geldiği yerden,
nice yol aldım göçebe ayinleriyle,
bir haç gibi taşıdığım astımımla
ve onun özüme yakışmayan mecazıyla.
Uzundu yol ve çok ağırdı dert
sürmektedir bende avare adımlarımın kokusu,
hala batık bir gemidir derinlerdeki özüm
-kurtarıcı kıyılar görünseler bile-
dalgalara karşı gönülsüz yüzüyorum
batık bir gemi oluşumu koruyarak.
Yalnızım acımasız geceye karşı
ve biletlerin bıraktığı kesin şeker tadına.
Avrupa çağırıyor beni yıllanmış şarabının sesiyle,
sarı etinin soluğuyla, müzedeki eserleriyle.
Yeni ülkelerin neşeli klarnet sesiyle
alıyorum karşıdan geniş etkisini
Lenin'in icra ettiği ve halkların söylediği
Marks ve Engels şarkılarının.

İhtiyar Maria

Bir ayağın çukurda, ihtiyar Maria,
geldim seninle gerçekleri konuşmaya:
Bir tespihin dizili acıları oldu hayatın
ne seven bir erkeğin oldu, ne sağlık, ne mal mülk,
ancak açlık vardı paylaşılan.
Geldim seninle umudundan konuşmaya,
kızının nasıl olduğunu bilmeden
kuzuladığı o üç ayrı umuttan da.
Sarı sabunla perdahlanmış ellerinin arasına al
bir çocuğunkini andıran bu erkek elini,
sertleşmiş nasırlarını ve kıvrılmış saf parmaklarını
doktor ellerimin yumuşak utancında ov.
Dinle, emekçi büyükanne,
inan gelen insana,
göremeyecek olsan da geleceğe inan.
Tüm bir hayat boyunca umudunu boşa çıkaran
acımasız Tanrıya da dua etme.
Yağlı kara okşayışlarının büyümesini görmek için
ölümden acımasını isteme;
gökler yeşil ve karanlık hüküm sürüyor sende,
her şeyden öte kızıl bir intikama sahip olacaksın,
şafağı yaşayacaklar torunlarının hepsi,
huzur içinde öl yaşlı mücadeleci.
Bir ayağın çukurda ihtiyar Maria,
o gideceğin günlerden biri
otuz kefen tasarımı
bakışlarıyla selamlayacaklar seni.
Bir ayağın çukurda, ihtiyar Maria,
suskun kalacak odanın duvarları
birleşince ölüm astımla
ve sevdaların boğazına dizilince.
Bronzdan dökülmüş üç okşama

(geceni hafifleten tek ışık)
açlıkla kuşanmış üç torun
her zaman bir gülümseme buldukları
yaşlı kıvrık parmaklarını özleyecekler.
Hepsi bu olacak, ihtiyar Maria.
Bir tespihin dizili acıları oldu hayatın
ne seven bir erkeğin oldu, ne sağlık, ne mal mülk,
ancak açlık vardı paylaşılan,
geçti keder içinde hayatın, ihtiyar Maria.
Bulandırdığında gözbebeklerinin acısını
sonsuz dinlenmenin buyruğu,
ömür boyu angaryadaki ellerin
son şefkatli okşayışı içine çektiğinde
onları düşüneceksin... ve ağlayacaksın,
zavallı ihtiyar Maria.
Hayır, hayır yapma
bir hayat boyu umudunu boşa çıkaran
umursamaz Tanrı'ya kendini teslim etme,
ölümden aman dileme,
korkunç bir açlıkla kuşanmıştı hayatın,
sonunda kuşandı astımla.
Fakat bildirmek istiyorum ki sana
umutların kısık ve yiğit sesiyle
intikamların en kızılı ve yiğit olanıyla,
ideallerimin en doğru boyutuyla
yemin etmek istiyorum.
Sarı sabunla perdahlanmış ellerinin arasına al
bir çocuğunkini andıran bu erkek elini,
sertleşmiş nasırlarını ve kıvrılmış saf parmaklarını
doktor ellerimin yumuşak utancında ov.
Huzur içinde yat, ihtiyar Maria,
huzur içinde yat, ihtiyar mücadeleci,
şafağı yaşayacaklar torunlarının hepsi.
YEMİN EDİYORUM Kİ...

Ve Burada

Haykırır paleti tutuşan ressam, 'melezim ben',
haykırırlar bana kovalanan hayvanlar, 'melezim ben',
sızlanırlar gezgin şairler, 'melezim ben',
tekrarlar her köşenin günlük acısında
rastladığım insan, 'melezim ben'
ve altın kaplamalı tahtadan bir bakireyi okşayan
ölü bir ırkın gizemine varır bu:
'melezdir benden doğma bu acayip çocuk'.
Melez değil miyim ben de bir yandan
çarpışmasında (birleşip, ayrılan)
aklımı karıştıran iki gücün,
o güçler ki ağaçta daha olgunlaşmadan
hapsolmuş meyvenin garip tadını
hissettiğinde beni çağıran.
Dönüyorum İspanyol Amerika'sının sınırına,
kıtayı saran bir geçmişi tatmaya.
Kayıp gitmektedir hatıra silinmez bir yumuşaklıkla
bir çan sesiyle ta uzakta.

Kaynakça

Savaş Anıları-Ernesto Che Guevara

Che'nin Kadın Gerillası: Tania- NTVMSNBC

Fidel Castro'nun Ağzından Che Guevara-Fidel Castro

Che'nin Kaleminden Küba Devrimi-Ernesto Che Guevara

Che Öldürüldüğünde Çantasından Hangi Kitaplar Çıktı?-Yiğit Günay

Gerilla Savaşı: Bir Yöntem-Ernesto Che Guevara

Che Guevara'nın Birleşmiş Milletler'deki Konuşması

İki, Üç Daha Fazla Vietnam-Ernesto Che Guevara

"Che'nin Akıl Hocası Atatürk Hayranıydı"-Atlas Tarih

"Türk Devrimi ve İslam"-Maritegui; çeviren Can Seven

Bolivya Günlükleri-Ernesto Che Guevara

Che Guevara Devrimci Bir Hayat- Jon Lee Anderson; İthaki Yayınları

Yoldaş-Che Guevara- Jorge G. Castaneda; İkon Yayınları

CHE

ERNESTO CHE GUEVARA

Devrimci yoldaşlar,

Che'ye ilk kez 1955 Temmuz ya da Ağustos'unda rastladım. Bir gece içinde, gelecekteki Granma yolcularına katılmaya karar verdiğini yazmıştır, oysaki o anda yolculuk için ne gemi, ne silah, ne de insan vardı. İşte bu koşullar altında Raul ile birlikte, Che, Granma listesinde yer alan ilk iki kişiden biri oldu. O günden beri on iki yıl geçti. Mücadele dolu ve tarihi bakımdan anlamlı günler bunlar. Bu zaman içinde ölüm, pek çok mert ve değerli insanı aramızdan aldı. Fakat aynı zamanda, devrim yıllarında olağanüstü insanlar ortaya çıktı. Bu kişiler devrimciler arasında çelikleşmişti. Bunlarla halk arasında anlatamayacağım derecede güçlü sevgi ve arkadaşlık bağları kuruldu. Bu gece, bize en yakın olanlardan birini, en çok hayranlık duyulan, en çok sevilen ve kuşkusuz, devrimci yoldaşlarımız arasında en olağanüstü olan birini anmak için toplandık. Onun için ve onunla dövüşüp onunla düşen kahramanlar için, Che'nin tarihe şanlı ve unutulmaz bir sayfa ekleyen uluslararası ordusu için duygularımızı dile getirmek üzere buradayız.

Fiedel CASTR

www.mavicatiyayinlari.com

9 786059 583145